

INBURGERING EN PARTICIPATIE

De bijdrage van inburgering aan
de participatie van migranten in de
Nederlandse samenleving

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

INBURGERING EN PARTICIPATIE

De bijdrage van inburgering aan de
participatie van migranten in de
Nederlandse samenleving

- eindrapport -

dr. Miranda Witvliet
dr. Marja Paulussen-Hoogeboom
dr. Arend Odé
m.m.v. drs. Eline Boersema

Regioplan
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
Fax : +31 (0)20 – 626 51 99

Amsterdam, mei 2013
Publicatienr. 2333
OND1349873

© 2013 Regioplan, in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan.
Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

VOORWOORD

In dit rapport treft u een onderzoek aan naar de effecten van het inburgeringsbeleid in Nederland. Een dergelijk onderzoek is tot op heden niet uitgevoerd. Wij hopen dan ook dat de uitkomsten ervan kunnen bijdragen aan de kwaliteit van dit beleid in de nabije toekomst.

RegioPlan heeft dit onderzoek met veel genoegen uitgevoerd. Zowel het samenvoegen van grootschalige registratiebestanden als het uitvoeren van kwantitatieve analyses hebben wij als een spannende verkenningstocht beschouwd.

Tijdens dit onderzoek is op zeer prettige en constructieve wijze samengewerkt met de opdrachtgever, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In het bijzonder zijn wij hiervoor de heer R. (Rogier) Huisman van de Directie Integratie en Samenleving zeer erkentelijk.

Daarnaast willen wij ook de begeleidingscommissie hartelijk danken. Hun inzichten en adviezen hebben ons beslist geholpen bij het maken van de juiste keuzes. De begeleidingscommissie bestond uit de volgende leden:

Dhr. drs. A.O. (Arjen) Verweij (Ministerie van SZW, Directie Integratie en Samenleving);

Dhr. dr. J. (Jaco) Dagevos (Sociaal en Cultureel Planbureau);

Dhr. R.A. (Rogier) Huisman BES (Ministerie van SZW, Directie Integratie en Samenleving) en tevens projectleider voor de directie Integratie en Samenleving van het ministerie van SZW;

Dhr. ir. G.R. (Gudo) Bosch (Ministerie van SZW, Directie Integratie en Samenleving).

Wij wensen u veel plezier bij het lezen van dit rapport.

Arend Odé
Projectleider RegioPlan Beleidsonderzoek

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding en verantwoording	1
1.1	Doelstelling en onderzoeksvragen.....	1
1.2	De onderzoeksopzet	2
1.3	Leeswijzer	9
2	Inburgeringsprestaties	11
2.1	Inleiding.....	11
2.2	Wat is bekend over inburgeringsprestaties?.....	11
2.3	Inburgeringsprestaties in dit onderzoek.....	12
2.4	Conclusie	16
3	Formele participatie van inburgeraars	19
3.1	Inleiding.....	19
3.2	Inburgering en formele participatie: wat is hierover bekend?	19
3.3	Participatie van verschillende groepen inburgeraars.....	22
3.4	Profiel Werk.....	27
3.5	Het tijdseffect	28
3.6	Conclusie	36
4	De bijdrage van inburgering aan participatie	39
4.1	Inleiding.....	39
4.2	Vergelijking doel- en referentiegroepen.....	39
4.3	Het effect van inburgering.....	41
4.4	Verschilanalyse laag en hoog opleidingsniveau	47
4.5	Conclusie	49
5	Inburgering en informele participatie	51
5.1	Inleiding.....	51
5.2	Wat weten we over informele participatie van inburgeraars?.....	51
5.3	Kwalitatieve analyse	54
5.4	Conclusie	62
6	Conclusies	65
6.1	De belangrijkste resultaten samengevat.....	65
6.2	Enkele conclusies op basis van de bevindingen	69
Bijlagen	73
Bijlage 1	Databronnen gebruikt in het onderzoek.....	75
Bijlage 2	Methodische verantwoording	77
Bijlage 3	Tabellen bij de hoofdstukken	83

1 INLEIDING EN VERANTWOORDING

In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft Regioplan Beleidsonderzoek een onderzoek uitgevoerd naar de maatschappelijke effecten van inburgering. Het onderzoek beschrijft in welke mate migranten na het behalen van het inburgeringsexamen participeren in de samenleving. Daarnaast wordt in kaart gebracht wat de bijdrage is van inburgering aan de participatie van migranten in Nederland.

De vraag naar de effecten van inburgering biedt de mogelijkheid om inzicht te krijgen in een belangrijk aspect van het integratieproces van migranten in Nederland. Door te kijken naar de rol van de taal- en integratiecursussen hierin wordt duidelijk of deze cursussen migranten daadwerkelijk helpen om aansluiting te vinden bij de Nederlandse samenleving. Het gaat hierbij overigens om meer dan werk alleen; ook aan andere aspecten van participatie, zoals het verrichten van onbetaalde arbeid en het aangaan van sociale contacten, wordt aandacht besteed.

Met dit onderzoek is voor het eerst gebruikgemaakt van een koppeling van persoonsgegevens over inburgering en over participatie. Gegevens van het CBS over participatie uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) zijn daarbij op persoonsniveau gekoppeld aan gegevens over inburgering in Nederland. De laatstgenoemde gegevens worden door de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) bijgehouden in het ISI-systeem. Zodoende worden in dit onderzoek niet alleen de prestaties van inburgering (de output) beschreven, maar worden tevens uitspraken gedaan over de daadwerkelijke opbrengsten van inburgering (de outcome). Bijlage 1 voorziet in een nadere beschrijving van de gebruikte databronnen en van de manier waarop deze bestanden aan elkaar gekoppeld zijn.

In dit hoofdstuk treft u de verantwoording aan van de gekozen werkwijze. Allereerst volgen een verduidelijking van de doelstelling en een omschrijving van de onderzoeksvragen. Daarna wordt ingegaan op de onderzoekspopulatie en wordt het begrip participatie nader ingevuld. Vervolgens besteden we aandacht aan de manier waarop de participatie van inburgeraars en de bijdrage van inburgering aan participatie worden onderzocht. Dit hoofdstuk eindigt met een korte toelichting op de opbouw van het rapport (de leeswijzer).

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van de effecten van inburgering op participatie. Het model van de effectmeting is zo opgezet dat het zich leent voor herhaaldelijke metingen. Dit onderzoek beslaat de periode

2007-2010. Als leidraad voor het onderzoek dient het model uit de pilotstudie van Significant uit 2010.¹

Om de effecten van inburgering op participatie te meten, worden de volgende centrale onderzoeksvragen beantwoord:

- Of en hoe inburgeraars na het behalen van het inburgeringsexamen participeren.
- Of en in hoeverre het slagen voor het inburgeringsexamen bijdraagt aan de participatie van de inburgeraars.

1.2 De onderzoeksopzet

Voordat wordt ingegaan op de manier waarop we in dit onderzoek de participatie van inburgeraars in kaart brengen en de bijdrage van inburgering aan participatie analyseren, wordt eerst beschreven welke personen tot de onderzoekspopulatie behoren en wat we precies verstaan onder participatie.

1.2.1 De onderzoekspopulatie

Inburgeringsplichtigen

We stellen in dit onderzoek de groep migranten centraal die het inburgeringsexamen of het NT2 staatsexamen op niveau I of II met goed gevolg hebben afgelegd. In principe zijn alle migranten tussen de 16 en 65 jaar van buiten de EU/EER of Zwitserland die duurzaam in Nederland verblijven inburgeringsplichtig. In dit onderzoek bestuderen we de participatie van al deze migranten nadat zij aan de inburgeringsplicht hebben voldaan.

Overigens blijft een aantal categorieën inburgeraars buiten beschouwing, te weten geestelijk bedienaren en personen die ontheven of vrijgesteld zijn van de inburgeringsplicht. Geestelijk bedienaren komen met een specifiek doel naar Nederland en passen daarom minder goed bij de vraag naar de relatie tussen inburgering en participatie; zij hebben immers al werk direct nadat zij in Nederland aankomen. Migranten met een ontheffing zijn over het algemeen personen waarvoor inburgering niet haalbaar wordt geacht. Dit kan te maken hebben met een lichamelijke of psychische problemen of met een verstandelijke handicap. Een vrijstelling wordt verleend wanneer migranten in het bezit zijn van een Nederlands diploma in het kader van het wetenschappelijk onderwijs, het hoger beroepsonderwijs of het algemeen voortgezet onderwijs. Een dergelijk diploma impliceert dat een persoon al voldoende kennis van de Nederlandse taal en samenleving heeft.

¹ Significant (2010) Volgstelsel inburgering, effect van inburgering op participatie: pilotonderzoek.

Vrijwillige inburgeraars

Naast de inburgeringsplichtigen bestaat er ook een groep migranten die volgens de wet niet verplicht is om in te burgeren, maar die vanwege een taalachterstand wel inburgeringsbehoefstig is. Dit kunnen zowel migranten buiten de EU/EER zijn die tot Nederlands staatsburger zijn genaturaliseerd als migranten uit de EU/EER-landen (en sinds kort uit Turkije) aan wie evenmin een plicht tot inburgeren kan worden opgelegd. De vrijwillige inburgeraars die het inburgeringsexamen of het NT2 staatsexamen hebben behaald, behoren ook tot de doelgroep van dit onderzoek.

Samengevat definiëren we de onderzoekspopulatie dan ook als volgt:

Onderzoekspopulatie

We brengen in dit onderzoek de mate van participatie en de bijdrage van inburgering aan participatie in kaart van inburgeringsplichtige migranten en vrijwillige inburgeraars die het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen op niveau I of II met succes hebben afgerond. Migranten met een ontheffing of vrijstelling om in te burgeren laten we buiten beschouwing. Daarnaast wordt ook de groep geestelijk bedienaren buiten de onderzoekspopulatie gehouden.

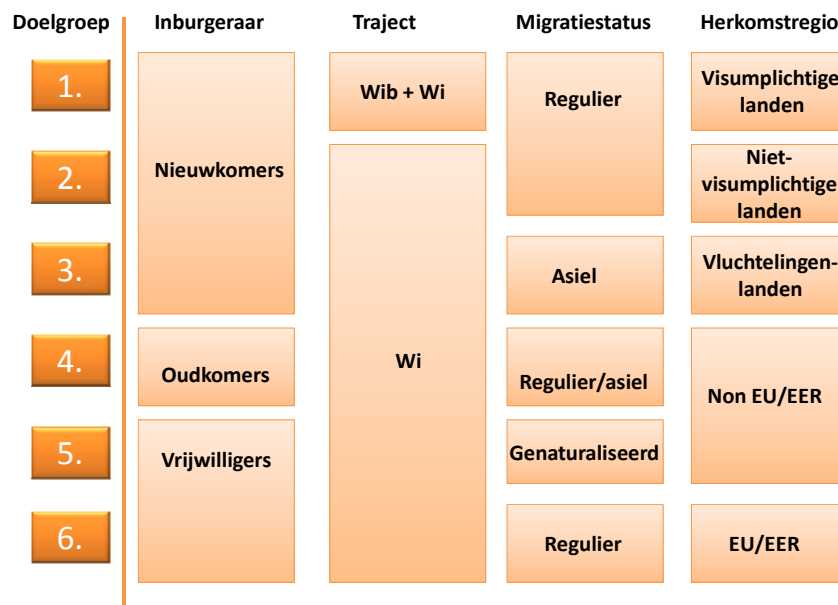
Verschillende doelgroepen

In het bovenstaande is een eerste onderscheid gemaakt binnen de onderzoekspopulatie, namelijk die tussen de verplichte en vrijwillige inburgeraars. Ter verfijning hiervan zullen we beide hoofdgroepen verder onderverdelen in een aantal subgroepen. De inburgeringspopulatie in Nederland vormt namelijk een zeer heterogene groep van migranten, zowel naar migratiemotief en herkomstgebied als doelgroep binnen de inburgeringswetgeving. Vandaar dat we een onderverdeling maken in een zestal groepen categorieën inburgeraars, namelijk:

- Nieuwkomers uit visumplichtige landen (voor wie dus ook de Wet inburgering buitenland (Wib) van toepassing is).
- Nieuwkomers uit niet-visumplichtige landen (voor wie de Wib niet van toepassing is).
- Nieuwkomers uit de zogenoemde vluchtelingenlanden die met asiel als migratiemotief naar Nederland zijn gekomen (waarvoor de Wib evenmin van toepassing is).
- Oudkomers, dat wil zeggen migranten die reeds voor de ingang van de Wet inburgering (Wi) op 1 januari 2007 in Nederland verbleven.
- Vrijwillige inburgeraars uit landen buiten de EU/EER of Zwitserland (veelal migranten die tot Nederlands staatsburger zijn genaturaliseerd).
- Vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER-landen of Zwitserland (aan deze migranten kan evenmin een plicht tot inburgeren worden opgelegd).

In figuur 1.1 is een schematisch overzicht gemaakt van al deze categorieën die we binnen de onderzoekspopulatie onderscheiden. De verschillende doelgroepen lichten we in bijlage 2 uitgebreider toe.

Figuur 1.1 Verdeling van de onderzoekspopulatie naar type inburgeraar, inburgeringstraject, migratiestatus en herkomstregio

Uit de bestandsanalyse is overigens gebleken dat de tweede categorie inburgeraars – nieuwkomers uit niet-visumplichtige landen – in aantal zeer bescheiden is. Het is dan ook niet altijd mogelijk gebleken om voor deze inburgeraars voldoende betrouwbare analyses te verrichten. Om deze reden zullen we de nieuwkomers uit niet-visumplichtige landen – bestaande uit migranten overwegend afkomstig uit Westerse landen zoals de Verenigde Staten, Canada en Australië – dan ook verder buiten beschouwing laten.

Wetswijziging inburgering

De onderzoekspopulatie is in de periode 2007 – 2010 gehandhaafd (met of zonder inburgeringsvoorziening) en heeft uiterlijk in 2012 het inburgerings-examen of NT2 staatsexamen behaald. Dit houdt in dat deze migranten een inburgeringstraject hebben gevolgd volgens de wettelijke kaders van inburgering voorafgaand aan de wijziging in de wetgeving per 1 januari 2013. De belangrijkste wijzigingen in het inburgeringsbeleid per 1 januari 2013 zijn: De inburgeringsplicht geldt alleen voor nieuwkomers (uitgezonderd EU-onderdanen en Turken). Deze groep is zelf (financieel) verantwoordelijk voor de eigen inburgering. Daarnaast vindt de uitvoering van de Wet inburgering niet meer via de gemeenten, maar centraal plaats. De verschillende profielen van de inburgeringstrajecten, waaronder Opvoedondersteuning, Gezondheid en Onderwijs (OGO) en Maatschappelijke Participatie (MP), zijn verder sinds de wetwijziging afgeschaft. Ook is per 1 januari 2013 een aantal

veranderingen in het inburgeringsexamen doorgevoerd. Zo zijn er nieuwe examenonderdelen voor luistervaardigheid, leesvaardigheid en schrijfvaardigheid toegevoegd en is het praktijkexamen en elektronisch praktijkexamen komen te vervallen. De termijn waarbinnen de inburgeraars aan de inburgeringsplicht moeten voldaan, is ingekort van 3,5 jaar naar 3 jaar. In dit onderzoek zijn de laatste wijzigingen van de wetgeving niet meegenomen.

1.2.2 Participatie in de Nederlandse samenleving

Participatie kent verschillende vormen. In dit onderzoek sluiten we aan bij het idee van de participatieladder. Deze ladder drukt uiteenlopende vormen van participatie uit in een zestal treden:

- Trede 6: Betaald werk
- Trede 5: Betaald werk met ondersteuning
- Trede 4: Onbetaald werk
- Trede 3: Deelname aan georganiseerde activiteiten
- Trede 2: Sociale contacten buitenshuis
- Trede 1: Geïsoleerd levend

Trede 5 en 6 van de participatieladder kunnen omschreven worden als 'formele participatie'. Deze vormen van participatie vinden we ook terug in verschillende databronnen waarin op persoonsniveau gegevens worden bijgehouden (zogenoemde microbestanden). Naast het verrichten van betaalde arbeid verstaan we in dit onderzoek onder formele participatie ook het volgen van een opleiding aan een reguliere onderwijsinstelling. Deze vorm van participatie valt volgens de participatieladder onder trede 3. Ook informatie over het volgen van een opleiding is beschikbaar in microbestanden. Daarnaast maakt de participatieladder duidelijk dat participatie meer omvat dan werk of het volgen van een opleiding. De treden 1 tot en met 4 bevatten de zogenoemde 'informele' vormen van participatie. Onder informele participatie wordt verstaan het verrichten van onbetaald werk, deelname aan georganiseerde activiteiten (bijvoorbeeld in een buurthuis of bij een vereniging) en sociale contacten buitenshuis. Deze informele vormen van participatie zijn niet terug te vinden in kwantitatieve databronnen. We voeren daarom naast een kwantitatieve analyse, waarin de hoogste twee treden van de participatieladder centraal staan, ook een kwalitatieve studie uit. In de laatstgenoemde analyse komt de deelname van inburgeraars aan de laagste vier treden van de participatieladder aan bod.

1.2.3 Plan van aanpak

De centrale onderzoeksvragen bevatten een beschrijvend en een verklarend gedeelte. Het beschrijvend gedeelte gaat in op de deelname van inburgeraars aan de arbeidsmarkt en het onderwijs na het behalen van het inburgeringsexamen. Het verklarende gedeelte bestudeert het effect van inburgering op participatie. Ook maakt een kwalitatieve analyse, uitgevoerd in een zestal

gemeenten, deel uit van het verklarende onderzoek. In het onderstaande worden deze onderdelen achtereenvolgens uitgewerkt.

De mate van participatie in kaart

Het eerste doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de mate van participatie van inburgeraars die het inburgeringsexamen of het NT2 staatsexamen hebben behaald. We beschrijven hoe het de inburgeraars die in de periode 2007-2010 zijn gestart met een inburgeringstraject maatschappelijk is vergaan nadat ze het inburgeringsexamen hebben behaald. Hiertoe wordt voor de verschillende doelgroepen van inburgeraars het gemiddeld aantal maanden dat zij na afloop van de inburgering een betaalde baan hebben gehad of een opleiding hebben gevolgd, in kaart gebracht. De periode waarin de participatie wordt gemeten betreft een half jaar, dat wil zeggen de laatste helft van 2010. Daarnaast geven we voor de succesvolle inburgeraars die in deze periode een betaalde baan hebben gevonden een beschrijving van het gemiddelde bruto maandloon dat zij ontvangen en de gemiddelde omvang van de baan.²

Er is lang niet altijd sprake van een volgtijdelijk verband tussen inburgeren en participatie. Migranten kunnen inburgeren terwijl zij reeds werk hebben of zelfs tijdelijk stoppen met werk tijdens de inburgering. Het is dan ook van belang om zowel inburgering als participatie op meerdere tijdstippen te meten. De invloed van tijd op de mate van participatie van inburgeraars onderzoeken we op verschillende manieren:

- Dit gebeurt allereerst door een tweetal cohorten inburgeraars met elkaar te vergelijken die op verschillende tijdstippen het inburgeringsexamen hebben behaald: de groep die uiterlijk begin 2009 en de groep die half 2010 succesvol is ingeburgerd. Op deze manier kan gezien worden of de factor tijd voor inburgeraars van invloed is op het vinden van werk of het starten van een opleiding.
- Daarnaast wordt de uitgangssituatie van de inburgeraars in de vergelijking betrokken. Zodoende wordt gezien of er ook inburgeraars zijn die voor deelname aan een cursus participeerden in de vorm van werk of opleiding en of deze groep na afronding van de cursus meer is gaan werken of studeren (gemeten in het aantal maanden werk of het volgen van een opleiding binnen een bepaalde periode).
- Vervolgens wordt voor nieuwkomers die succesvol zijn ingeburgerd de gemiddelde tijd tot eerste participatie berekend. Met behulp van een survivalanalyse kunnen we kijken of de kans op participatie toeneemt naarmate men langer in Nederland verblijft.
- Tot slot zullen we voor nieuwkomers die succesvol zijn ingeburgerd een aantal mogelijke participatieroutes onderzoeken, met name routes waarin inburgering is gecombineerd met participatie in de vorm van betaald werk

² Het begrip succesvolle inburgeraars verwijst in dit onderzoek naar migranten die het inburgeringstraject op succesvolle wijze hebben afgerond. Het begrip succesvol zegt dus niets over hun participatie.

of het volgen van een opleiding. Hierbij wordt rekening gehouden met het feit dat inburgering en participatie niet altijd volgtijdelijk plaatsvinden.

De bijdrage van inburgering aan participatie

Behalve het in kaart brengen van de mate van participatie van inburgeraars, heeft dit onderzoek tot doel om de bijdrage van inburgering aan participatie te onderzoeken. Om vast te kunnen stellen of inburgering een effect heeft op participatie, is het essentieel om naast de groep inburgeraars die het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen heeft behaald, een referentie- (of controle-)groep te definiëren. Op deze manier is het mogelijk de resultaten van de succesvolle inburgeraars ten aanzien van participatie te vergelijken met de resultaten van een vergelijkbare groep die niet is ingeburgerd. Het samenstellen van een goede referentiegroep is echter niet eenvoudig. Niet-willekeurige selectie van de respondenten over de onderzoeksgroep en de referentiegroep is een bekend probleem dat de vergelijkbaarheid tussen de verschillende groepen kan beïnvloeden (Herweijer en Turkenburg, 2012). Zo zouden inburgeraars bijvoorbeeld kunnen verschillen van migranten die het inburgeringsexamen niet hebben behaald in achtergrondkenmerken als opleidingsniveau of verblijfsduur in Nederland. Ook is het aannemelijk dat andere minder goed meetbare kenmerken, zoals motivatie, een rol kunnen spelen in het wel of niet behalen van het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen. Dit beïnvloedt de mate waarin de groep inburgeraars vergeleken kan worden met de referentiegroep.

Er zijn verschillende manieren waarop dit selectiviteitsprobleem kan worden tegengegaan. Allereerst zou men het toeval kunnen laten bepalen of iemand in de doelgroep of referentiegroep valt. Dit zogenoemde experimentele design wordt veelal beschouwd als de gouden standaard van effectonderzoek (Shadish, Cook en Campbell, 2002). Ten aanzien van dit onderzoek is deze opzet echter niet mogelijk. Er kan namelijk pas achteraf gezien worden wie het inburgeringsexamen heeft behaald en wie niet. We kunnen dus niet van tevoren migranten toewijzen aan de groep succesvolle inburgeraars (de onderzoeksgroep) of de groep die niet het inburgeringsexamen heeft behaald (de referentiegroep). Er zal dan ook gebruikgemaakt moeten worden van een alternatieve opzet.

Van Yperen en Veerman (2008) stellen dat een opzet waarbij de onderzoeksgroepen op natuurlijke wijze tot stand komen en dit niet door het toeval wordt bepaald, een goed alternatief is voor het experimentele design. Het voordeel van dit design is dat het in veel gevallen beter aansluit bij de praktijk. Zoals reeds aangegeven, is het in de praktijk immers lang niet altijd mogelijk om van tevoren te kunnen toewijzen wie tot de doelgroep zal gaan behoren en wie tot de controlegroep.

We voeren in dit onderzoek een effectevaluatie uit waarbij de doelgroep en de referentiegroep op natuurlijke wijze tot stand zijn gekomen. We vergelijken hiervoor de doelgroep van inburgeraars met een referentiegroep van

migranten die het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen niet hebben behaald. Voor de doelgroep geldt dat zij tussen 2007 en 2010 zijn begonnen met inburgeren en dit traject ook met succes hebben afgerond. De referentiegroep bestaat uit personen die eveneens tot de inburgeringspopulatie gerekend moeten worden, maar die om uiteenlopende redenen nooit aan de inburgering zijn begonnen of dit traject (nog) niet hebben afgerond. Sommigen zijn nooit aan het traject begonnen, anderen zijn voortijdig afgehaakt.³ Om beide groepen zo goed als mogelijk met elkaar te vergelijken, is voor elke categorie inburgeraars uit de doelgroep (zie figuur 1.1) een specifieke referentiegroep bepaald. Een preciezere omschrijving van deze referentiecategorieën vindt u in bijlage 2.

Vervolgens corrigeren we in onze analyse voor kenmerken die de verschillen tussen de doelgroep en de referentiegroep in participatie mogelijk kunnen verklaren. Dit doen we door het testen van een meervoudig regressiemodel, waarbij relevante kenmerken zoals opleidingsniveau, geslacht en verblijfsduur in Nederland ter correctie van verschillen tussen de groepen aan het model worden toegevoegd. Vanzelfsprekend kunnen we niet helemaal uitsluiten dat verschillen tussen de doelgroep en de referentiegroep alsnog toegeschreven moeten worden aan kenmerken die niet in het model zijn opgenomen. Selectiviteit van de verdeling van migranten over de doelgroep en de referentiegroep kan dus niet helemaal voorkomen worden. We stellen de referentiegroep echter wel op zo'n manier samen dat deze groep in grote mate lijkt op de doelgroep. Tevens corrigeren we in de analyses zo goed als mogelijk voor (meetbare) verschillen tussen beide groepen.

Aanvullende kwalitatieve analyse

Met de vergelijking in participatie tussen de groep inburgeraars die het inburgeringsexamen hebben behaald en de referentiegroep, beschikken we over informatie om de bijdrage van inburgering aan participatie in de vorm van betaalde arbeid of het volgen van een opleiding in kaart te brengen. De niet-geregistreerde informele vormen van participatie, zoals het aangaan van contacten met autochtone Nederlanders, het verrichten van onbetaalde arbeid en deelname aan georganiseerde activiteiten (zoals deelname aan cursussen en activiteiten binnen verenigingen), krijgen we op deze manier echter niet in beeld. Voor deze 'zachte' vormen van participatie kunnen we namelijk niet terugvallen op bestaande registratiesystemen.

We hebben daarom in een zestal gemeenten een aanvullend onderzoek uitgevoerd waarin we groepsgesprekken hebben georganiseerd met cursisten die een inburgeringstraject volgen of dit onlangs hebben afgerond. Ook zijn gesprekken gevoerd met betrokken professionals (cursusleiders en begeleiders). We hebben ons hierbij alleen op de inburgeringstrajecten Opvoeding, Gezondheid en Onderwijs (OGO) en Maatschappelijke Participatie

³ Net als voor de doelgroep laten we ten aanzien van de referentiegroep ook de vrijgestelden, inburgeringsplichtigen met een ontheffing en geestelijk bedienaren buiten beschouwing.

(MP) gericht, aangezien deze trajecten niet direct studie of betaalde arbeid tot doel hebben. Met dit onderzoeksdeel wordt een beeld verkregen van de bijdrage van inburgering aan niet-geregistreeerde vormen van participatie. In bijlage 2 worden de opzet en de invulling van dit kwalitatieve onderdeel nader uitgewerkt.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 volgt een kort overzicht van de inburgeringsprestaties van de migranten die tussen 2007 en 2010 zijn begonnen met inburgeren. Hierbij worden het aantal deelnemers aan inburgeringstrajecten en de succesvolle uitstroom uit deze trajecten beschreven. In feite vormen deze output-uitkomsten een actualisering van enkele gegevens zoals in het evaluatierapport van Significant (2010) beschreven.

In hoofdstuk 3 wordt beschreven in welke mate inburgeraars (formeel) participeren in de Nederlandse samenleving. Dit hoofdstuk geeft daarmee antwoord op de beschrijvende hoofdvraag van deze studie: wat is de deelname aan de arbeidsmarkt en het onderwijs van degenen die succesvol zijn ingeburgerd in dit land?

In hoofdstuk 4 worden de resultaten beschreven van de kwantitatieve analyse naar de bijdrage van inburgering aan participatie. Aan de hand van zowel enkelvoudige als meervoudige regressieanalyses wordt daarmee antwoord gegeven op de verklarende hoofdvraag: levert inburgering een bijdrage aan de participatie van migranten in Nederland?

Hoofdstuk 5 bevat de resultaten van het kwalitatieve onderzoek naar de opbrengsten van de inburgeringstrajecten die niet primair toeleiden naar geregistreeerde vormen van participatie (in casu: werk en opleiding). De aandacht gaat daarbij uit naar deelnemers aan de trajecten in het kader van Opvoedingsondersteuning, Gezondheid en Onderwijs (OGO) en Maatschappelijke Participatie (MP). Bestudeerd zal worden welke vorderingen in termen van participatie deze cursisten hebben gemaakt.

Tot slot worden in hoofdstuk 6 de belangrijkste conclusies gepresenteerd. In de bijlagen staan de uitgebreidere toelichtingen op de verrichte analyses en een overzicht van de tabellen die niet in de hoofdtekst zijn opgenomen.

2 INBURGERINGSPRESTATIES

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken we de inburgeringsprestaties van verschillende groepen inburgeraars. In het bijzonder wordt gekeken naar het aantal kandidaten, de slagingspercentages en de duur van inburgering. De uitkomsten vormen daarmee een actualisering van de resultaten uit het evaluatierapport, uitgevoerd door Significant in 2010.

2.2 Wat is bekend over inburgeringsprestaties?

In 2010 heeft een uitgebreide evaluatie van de Wet inburgering (Wi) plaatsgevonden. In de rapportage daarvan, het 'Evaluatierapport inburgering in Nederland', is door Significant tevens een beeld geschetst van de opbrengsten van het inburgeringsstelsel tot en met eind 2009.

De voornoemde evaluatie concludeert dat het inburgeringsproces over het algemeen goed op gang is gekomen en naar behoren functioneert. Gemeenten roepen potentieel inburgeringsplichtigen op voor een intake-gesprek, stellen vast of ze inburgeringsplichtig zijn, geven een handhavingsbeschikking af en voeren een starttoets uit om het taalniveau van de inburgeraar vast te stellen. Ongeveer driekwart van de kandidaten start uiteindelijk met een gemeentelijke inburgeringscursus. De overige inburgeringsplichtigen ontvangen alleen een handhavingsbeschikking.

De wetsevaluatie laat zien dat gemeenten in de periode 2007-2009 ruim 100.000 inburgeringsvoorzieningen hebben verstrekt aan inburgeringsplichtigen en vrijwillige inburgeraars. In totaal is een ruime meerderheid (57%) van de inburgeringsvoorzieningen verstrekt aan oudkomers en het overige aandeel (43%) aan nieuwkomers. Het aandeel duale inburgeringstrajecten bedraagt in deze periode ruim tweevijfde (44%). Iets minder dan een vijfde (17%) van het totaal aantal verstrekte voorzieningen betreft een gecombineerd traject (inburgering in combinatie met een re-integratievoorziening).

Wat betreft het bereik en de slagingspercentages in de periode 2007-2009 komt uit de wetsevaluatie het volgende naar voren:

- Voor inburgeringsplichtige oudkomers geldt dat iets minder dan twee derde van de geschatte populatie (61%) is gehandhaafd (al of niet met een voorziening) dan wel vrijgesteld of ontheven van de inburgeringsplicht. Een vijfde (20%) van de gehandhaafden is in deze periode inmiddels geslaagd voor het inburgeringsexamen.

- Voor de inburgeringsplichtige nieuwkomers geldt dat bijna driekwart (70%) van de doelgroep wordt gehandhaafd. Bijna een vijfde (18%) van deze gehandhaafden heeft het inburgeringsexamen inmiddels succesvol afgerond in deze periode.
- Met de vrijwillige inburgeraars is er in deze periode met een relatief kleine groep (6%) van de geschatte populatie een overeenkomst voor een inburgeringsvoorziening afgesloten. Van deze groep is binnen de aangeven periode inmiddels bijna een tiende (8%) voor het inburgeringsexamen geslaagd.

In totaal hebben er eind 2009 ongeveer 33.000 personen het inburgeringsexamen afgelegd, waarvan ongeveer vier vijfde (79%) voor dit examen is geslaagd. De slagingspercentages in de jaren 2007, 2008 en 2009 bedragen respectievelijk 85, 82 en 74 procent. Ongeveer twee derde van de examen-kandidaten doet inburgeringsexamen voor het profiel Werk en een derde voor het profiel OGO (opvoedingsondersteuning, gezondheid en onderwijs).

2.3 Inburgeringsprestaties in dit onderzoek

In dit hoofdstuk zullen we de inburgeringsprestaties opnieuw tegen het licht houden. We gaan daarbij uit van de onderverdeling in zes doelgroepen, zoals deze in het voorgaande hoofdstuk zijn toegelicht. Helaas bleek de doelgroep 'nieuwkomers uit niet-visumplichtige landen' in omvang te klein om hiervan een betrouwbaar beeld te kunnen schetsen (zie ook tabel B3.1 in bijlage 3). Deze categorie inburgeraars blijft in dit hoofdstuk dan ook verder buiten beschouwing.

De inburgeringsprestaties worden op een rij gezet voor inburgeraars die in de periode 2007 – 2010 zijn gehandhaafd met of zonder inburgeringsvoorziening en die uiterlijk in 2012 het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen hebben behaald. Dit betreft dus de periode voorafgaand aan de wijziging van de wetgeving op het terrein van inburgering (per 1 januari 2013).

De inburgeringsprestaties waarop we in deze rapportage ingaan, zijn: het percentage ingeburgerden, het slagingspercentage, de trajectduur, de gevolgde profielen en het percentage duale trajecten. Alle uitkomsten zijn berekend met behulp van het ISI-bestand. In het onderstaande worden de resultaten op basis van de bestandsanalyse achtereenvolgens toegelicht.

2.3.1 Kandidaten die succesvol zijn ingeburgerd

Allereerst is gekeken naar het percentage succesvol ingeburgerden. Het gaat hierbij om personen die door de gemeente zijn gehandhaafd en uiteindelijk voor het inburgeringsexamen zijn geslaagd. Overigens hebben we dit aandeel berekend door voor alle inburgeraars die tussen 1 januari 2007 en 31

december 2009 zijn gehandhaafd, te bezien hoe groot de groep is die uiteindelijk uiterlijk 31 december 2012 is geslaagd voor het inburgeringsexamen. Op deze manier worden geen inburgeraars meegenomen die minder dan twee jaar de tijd hebben gehad om het traject succesvol af te ronden.

De resultaten zijn te zien in tabel 2.1. We leren hieruit dat:

- Van de tot eind 2010 gehandhaafde nieuwkomers (groep 1 en 2) meer dan 60 procent uiterlijk op 1 januari 2013 het inburgeringstraject succesvol heeft afgerond. Het gunstigst zijn de resultaten voor de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden.
- Bijna de helft (47%) van de tot eind 2010 gehandhaafde inburgeringsplichtige oudkomers (groep 3) begin 2013 is geslaagd voor het inburgeringsexamen. In absolute aantallen gaat het hier om meer dan 40.000 personen.
- Van de tot eind 2010 gestarte vrijwillige inburgeraars (groep 4 en 5) ongeveer twee vijfde op uiterlijk 1 januari 2013 het inburgeringstraject heeft afgerond. De uitkomsten zijn voor de inburgeraars uit niet-inburgeringsplichtige landen (EU/EER of Zwitserland) gunstiger dan voor de groep uit de overige landen (oftewel: de genaturaliseerde Nederlanders).

Tabel 2.1 Inburgeraars geslaagd voor het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen op 1 januari 2013 per doelgroep in verhouding tot alle inburgeraars die tussen 1-1-2007 en 31-12-2010 zijn gehandhaafd (met of zonder inburgeringsvoorziening)*

Doelgroepen	Aantal	Percentage geslaagden t.o.v. alle gehandhaafden
Visumplichtige nieuwkomers	22.294	61,3%
Nieuwkomers uit vluchtelingenlanden	12.109	65,0%
Oudkomers niet EU/EER of Zwitserland	40.591	47,2%
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER of Zwitserland	8.985	38,5%
Vrijwillige inburgeraars EU/EER of Zwitserland	6.281	44,2%
Totaal	90.260	50,6%

* Ingeburgerden zijn migranten die het inburgeringsdiploma hebben behaald, of het NT2 staatsexamen op niveau I of II met goed gevolg hebben afgelegd.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Wanneer we deze uitkomsten vergelijken met de cijfers die in het evaluatierapport van Significant zijn gepresenteerd, wordt duidelijk dat het aandeel succesvol ingeburgerden substantieel is toegenomen. We kunnen daarmee stellen dat veel inburgeraars die in de periode 2007-2009 zijn gehandhaafd (de periode waarop de analyse van Significant betrekking heeft) in de jaren daarna alsnog zijn geslaagd voor het inburgeringsexamen. Vooral

het percentage geslaagden onder nieuwkomers uit vluchtelingenlanden is hoog. Dit heeft naar alle waarschijnlijkheid te maken met het feit dat het merendeel van deze personen na handhaving een inburgeringsvoorziening van de gemeente heeft aangeboden gekregen. Van de andere groepen is een groter gedeelte gehandhaafd zonder inburgeringsvoorziening.

2.3.2 Slagingspercentages

Het slagingspercentage verwijst naar de kandidaten die voor het inburgeringsexamen zijn geslaagd als aandeel van de groep die aan dit examen heeft deelgenomen. Het gaat hierbij om het slagen voor alle onderdelen van het inburgeringsexamen, te weten: het elektronisch praktijkexamen, het praktijkexamen, de toets gesproken Nederlands en het examen Kennis van de Nederlandse Samenleving (KNS), inclusief eventuele vrijstellingen op onderdelen. Overigens heeft dit percentage ook betrekking op personen die vaker voor het examen zijn opgegaan om hiervoor te slagen.

We vinden nu dat vier vijfde (80%) van de personen die examens hebben gedaan, hiervoor uiteindelijk ook is geslaagd (tabel 2.2). Onder de geslaagden vallen ook personen die een herkansing voor het examen hebben gedaan. Dit aandeel is overigens vergelijkbaar met het slagingspercentage dat in het evaluatierapport van Significant (79%) wordt gegeven. Het slagingspercentage ligt hoger bij de verplichte inburgeraars dan bij de vrijwillige inburgeraars. De nieuwkomers (en vooral de vluchtelingen) laten in dit verband het meest gunstige beeld zien.

Tabel 2.2 Slagingspercentages in de periode 2007-2010 naar doelgroep

Doelgroep	Percentage geslaagden
Visumplichtige nieuwkomers	82,1%
Nieuwkomers uit vluchtelingenlanden	84,9%
Oudkomers niet EU/EER of Zwitserland	81,3%
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER of Zwitserland	68,9%
Vrijwillige inburgeraars EU/EER of Zwitserland	76,8%
<i>Gemiddeld percentage geslaagden</i>	<i>80,4 %</i>

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

2.3.3 Duur van het inburgeringstraject

Geslaagde inburgeraars doen gemiddeld achttien maanden over het inburgeringstraject (tabel 2.3). Bezien op het niveau van de afzonderlijke doelgroepen, wordt duidelijk dat geslaagde vrijwillige inburgeraars de kortste gemiddelde trajectduur hebben. Geslaagde nieuwkomers doen gemiddeld het langst over een inburgeringscursus (bijna twintig maanden).

Tabel 2.3 Trajectduur* van de geslaagde inburgeraars naar doelgroep (in maanden) in de periode 2007-2010

Doelgroep	Gemiddelde	Standaarddeviatie ^a	Aantal
Visumplichtige nieuwkomers	19,8	10,5	18.443
Nieuwkomers uit vluchtelingen-landen	19,8	10,9	11.061
Oudkomers niet EU/EER of Zwitserland	17,2	10,8	36.063
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER of Zwitserland	16,8	9,1	7.095
Vrijwillige inburgeraars EU/EER of Zwitserland	16,5	7,6	4.040
Totaal	18,1	10,5	76.702

* De trajectduur is berekend door van de datum dat het diploma is behaald, de startdatum in ISI af te trekken. De startdatum in ISI geeft weer op welke datum iemand met een inburgeringsvoorziening is gestart. Als er geen voorziening is gestart, maar iemand wel is ingeburgerd, geeft de startdatum de handhavingsdatum weer.

a De standaarddeviatie is een maat voor de spreiding rond het gemiddelde.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

2.3.4 De examenprofielen

Een beschrijving van de examenprofielen van de verschillende groepen inburgeraars in dit onderzoek is te vinden in tabel 2.4. Het profiel Werk blijkt voor alle doelgroepen veruit de belangrijkste richting. Dit geldt in het bijzonder voor de groep vluchtelingen, waarvan maar liefst driekwart dit profiel heeft gekozen.¹ Oudkomers kiezen het vaakst voor het OGO-profiel, gevolgd door de groep van visumplichtige nieuwkomers en vrijwillige inburgeraars van buiten de EU/EER of Zwitserland. Het profiel Maatschappelijke participatie (MP) wordt vrijwel niet gekozen. Wel moet hierbij bedacht worden dat dit profiel pas sinds 1 juli 2009 wordt aangeboden.

Tabel 2.4 Examenprofielen van de geslaagde inburgeraars naar doelgroep in de periode 2007-2010

Doelgroep	Percentage Werk	Percentage MP	Percentage OGO	Percentage Overig/onbekend
Visumplichtige nieuwkomers	57,7%	1,1%	22,1%	19,1%
Nieuwkomers uit vluchtelingenlanden	75,3%	1,2%	13,5%	10,0%
Oudkomers niet EU/EER of Zwitserland	54,5%	1,0%	26,2%	18,3%
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER of Zwitserland	54,3%	1,5%	22,9%	21,2%
Vrijwillige inburgeraars EU/EER of Zwitserland	53,5%	0,6%	10,4%	35,5%
Totaal	58,0%	1,1%	22,1%	18,9%

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

¹ Een verklaring voor het grote aandeel vluchtelingen binnen het profiel Werk kan zijn dat gepardonneerde asielmigranten onderdeel uitmaken van deze groep. Aan deze groep zijn in het kader van de inburgering overwegend (duale) trajecten met het profiel Werk aangeboden.

2.3.5 Duale trajecten

Tot slot is gekeken naar het percentage duale trajecten. Het gaat hier om inburgering in combinatie met andere activiteiten, zoals werk, een opleiding, een stageplaats of een re-integratietraject. In totaal wordt de helft van alle inburgeringscursussen als een duaal traject aangeboden (tabel 2.5). Significant komt voor de periode 2007-2009 op een lager percentage uit (44%). Duale trajecten zijn voor oudkomers nog het minst van betekenis. Vluchtelingen en vrijwillige inburgeraars nemen op veel grotere schaal deel aan dergelijke trajecten; een ruime meerderheid van deze doelgroepen combineert een taalcursus met een andere activiteit.

Tabel 2.5 Percentage duale trajecten van de geslaagde inburgeraars per doelgroep in de periode 2007-2010

Doelgroep	Percentage duale trajecten
Visumplichtige nieuwkomers	50,9%
Nieuwkomers uit vluchtelingenlanden	58,2%
Oudkomers niet EU/EER of Zwitserland	43,9%
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER of Zwitserland	60,1%
Vrijwillige inburgeraars EU/EER of Zwitserland	62,5%
<i>Totaal</i>	50,4%

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

2.4 Conclusie

Met het verschijnen van het evaluatierapport van Significant in 2010 is veel bekend geworden over de inburgeringsprestaties tussen 2007 en 2009. Het ging daarbij om zaken als het bereik van de (potentiële) inburgeringspopulatie, het aantal verstrekte voorzieningen, enkele kenmerken van de aangeboden trajecten en de mate waarin gehandhaafde inburgeraars slagen voor het inburgeringsexamen. Het onderhavige onderzoek heeft deze bevindingen deels geactualiseerd en deels aangevuld.

Wat daarin vooral opvalt, is dat het percentage gehandhaafde inburgeraars dat de inburgering inmiddels succesvol heeft afgerond behoorlijk is toegenomen ten opzichte van de uitkomsten uit het evaluatierapport. Voor de gehandhaafde oudkomers geldt dat bijna de helft van hen inmiddels is geslaagd. Het aandeel nieuwkomers dat het inburgeringstraject heeft afgerond, ligt inmiddels boven de zestig procent. Ten aanzien van de vrijwillige inburgeraars liggen de aandelen in dit verband iets lager, maar ook voor deze groep geldt een aanzienlijk toename ten opzichte van het evaluatierapport. De verschillen zijn overigens vooral terug te voeren op het feit dat het momenteel – ruim zes jaren na de invoering van de Wet inburgering – mogelijk is om het succesvol afronden van inburgering over een langere periode te kunnen berekenen. Dit was tijdens de voornoemde evaluatie nog niet mogelijk.

De resultaten van het huidige onderzoek laten tevens zien dat Werk en OGO de meest gevolgde profielen zijn. Dit was ook het geval in de periode 2007-2009. Ook is het slagingspercentage van examenkandidaten nagenoeg gelijk gebleven. Ongeveer vier vijfde van de inburgeraars die examen doen, slaagt hier ook voor. Daarnaast doorlopen geslaagde vrijwillige inburgeraars het inburgeringstraject iets sneller dan de geslaagde inburgeringsplichtigen (die gemiddeld twintig maanden over een traject doen). Tot slot is het percentage duale trajecten ten opzichte van de wetsevaluatie iets toegenomen en maken deze trajecten in de betreffende meetperiode ongeveer de helft van alle inburgeringscursussen uit.

3 FORMELE PARTICIPATIE VAN INBURGERAARS

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bespreekt de formele participatie van inburgeraars die het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen hebben behaald. Onder formele participatie verstaan we het verrichten van betaald werk en de hoogste actuele opleiding die een persoon volgt.¹ Informatie over formele participatie is beschikbaar in verschillende kwantitatieve gegevensbronnen. Een overzicht van deze gegevensbronnen is beschreven in bijlage 1 van dit rapport. In dit hoofdstuk gaan we eerst in op hetgeen op basis van (kleinschalige) studies reeds bekend is over de formele participatie van inburgeraars. Vervolgens beschrijven we de mate waarin succesvolle inburgeraars na het behalen van het inburgeringsexamen participeren in de vorm van betaald werk en het volgen van een opleiding. Tot slot gaan we nader in op de factor tijd ten aanzien van participatie. Deze analyse laat zien dat integratie in termen van participatie vooral ook een kwestie van tijd is.

3.2 Inburgering en formele participatie: wat is hierover bekend?

Op basis van bestaand onderzoek kan reeds het nodige gezegd worden over de rol van inburgering ten aanzien van succesvolle participatie. Een eerste verband dat we willen benoemen, is het feit dat inburgering een zelfstandig en positief effect heeft op de kennis van taal onder migranten.² Migranten die zijn ingeburgerd, spreken over het algemeen beter Nederlands dan degenen die niet zijn ingeburgerd. Deze conclusie lijkt evident, maar bedacht moet worden dat migranten op tal van manieren de Nederlandse taal kunnen leren. Het feit dat inburgering hierin daadwerkelijk van betekenis is, geeft aan dat inburgering als een effectief beleidsconcept beschouwd kan worden.

Tegelijkertijd wordt uit bestaand onderzoek duidelijk dat een goede taalbeheersing niet alleen afhankelijk is van het feit of men is ingeburgerd. Ten aanzien van de beheersing van het Nederlands hebben met name het opleidingsniveau en het feit of men ook in Nederland een reguliere opleiding heeft gevolgd een positief effect op de beheersing van het Nederlands. Niettemin blijft het positieve effect van inburgering bestaan nadat ook met deze factoren rekening is gehouden. Inburgering lijkt er dus toe te doen.

¹ Het betreft hier opleidingen binnen het voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, volwassenenonderwijs, hoger onderwijs en wetenschappelijk onderwijs.

² Zie SCP (2011). *Vluchtelinggroepen in Nederland* (hoofdstuk 3, tabel 3.9) en *Jaarrapport integratie 2011* (hoofdstuk 3, 6).

Verder maakt een studie van het SCP uit 2007 duidelijk dat taalkennis een significante rol speelt in de mogelijkheden op participatie.³ Migranten met een betere beheersing van het Nederlands laten over het algemeen een gunstiger participatieprofiel zien dan degenen met (grote) moeite met het Nederlands. Dit gunstige profiel geldt ten aanzien van zowel de netto arbeidsparticipatie als de kans op werkloosheid. Wel is het zo dat ook andere factoren een zelfstandig en soms ook groter effect hebben op de participatie van migranten. Succesvolle participatie is naast een goede beheersing van de Nederlandse taal in sterke mate afhankelijk van leeftijd, opleiding en arbeidsmotivatie.

Bij dit alles moeten we ons realiseren dat participatie breder is dan arbeidsparticipatie of werk uit inkomen alleen. Ook andere vormen van maatschappelijke activiteit, zoals het deelnemen aan cursussen, lidmaatschap van verenigingen of het verrichten van onbetaald werk, behoren tot participatie. In dit verband maken de voorstudies van zowel RegioPlan (2009) als Significant (2010) duidelijk dat voor het berekenen van het effect van inburgering aangesloten zal moeten worden bij een breder idee van participatie. Inburgering leidt dus niet enkel en alleen op tot een positie op de arbeidsmarkt; ook andere vormen van participatie worden als een legitiem (eind-)doel van de inburgeringsprogramma's beschouwd. We gaan hier in hoofdstuk 5 van dit rapport nader op in.

Wanneer we ons echter beperken tot de relatie tussen inburgering en de arbeidsmarkt, is er dus vooral indirect bewijs aan te voeren: inburgering heeft een positieve invloed op de beheersing van het Nederlands en deze taalkennis blijkt vervolgens in positieve relatie tot participatie te staan. Studies die een overtuigend bewijs leveren voor de invloed van inburgering op een gunstige positie op de arbeidsmarkt zijn tot dusverre niet uitgevoerd. Wel kunnen we in dit verband verwijzen naar een tweetal kleinschalige studies, waarin wordt ingegaan op de relatie tussen inburgering en werk. We lichten deze studies in het onderstaande kort toe.

3.2.1 Inburgeringsprofielen en participatie

In 2009 onderzocht RegioPlan voor zowel de gemeente Amsterdam als Rotterdam de relatie tussen profielen van inburgeraars en de treden van de participatieladder (tabel 3.1).⁴ Deze ladder drukt uiteenlopende vormen van participatie uit in een zestal treden, variërend van het verrichten van betaald werk (de hoogste trede) tot geïsoleerd levend (de laagste trede). In dit onderzoek werd nagegaan hoe reëel het is om te verwachten dat inburgeraars voor een positie op de arbeidsmarkt in aanmerking komen. We willen overigens benadrukken dat de uitkomsten niet representatief zijn. Niettemin geven de resultaten indicatief weer dat een omvangrijk gedeelte van de

³ Dagevos J. (2007). *Arbeid en Inkomen*. In SCP Jaarrapport Integratie 2007.

⁴ RegioPlan (2009). *Profielen en behoeften van de doelgroep inburgering*. Onderzoek in opdracht van DMO Amsterdam; RegioPlan (2009). *Onderzoek inburgeringsbehoefte Rotterdam*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Rotterdam.

inburgeringspopulatie (tussen de twintig en veertig procent) zich op een der laagste drie treden van de participatieladder begeeft en dan ook geen (betaald of onbetaald) werk verricht. Dit maakt duidelijk dat voor velen een concreet perspectief op arbeid niet reëel is.

Tabel 3.1 Verdeling van een groep vrijwillige (Rotterdam) en verplichte inburgeraars (Amsterdam) naar treden op de participatieladder bij aanvang van inburgering

Treden	Specificatie	Deelonderzoek	
		Rotterdam (n=143)	Amsterdam (n=193)
Trede 5/6	Betaald werk/betaald werk met ondersteuning	51%	39%
Trede 4	Onbetaald werk	29%	24%
Trede 3	Deelname aan georganiseerde activiteiten	12%	19%
Trede 1/2	Geïsoleerd levend/sociale contacten buitenshuis	8%	18%

Daarnaast wordt uit deze studies duidelijk dat een (aanzienlijk) deel van de kandidaten bij aanvang van een inburgeringsprogramma reeds werk heeft. Van een volgtijdelijke relatie waarbij werk volgt op het succesvol afronden van de inburgering is dan ook lang niet altijd sprake. Met dit gegeven zal deze effectmeting nadrukkelijk rekening houden, onder meer door de participatie op meerdere momenten – zowel tijdens als na de inburgering – te meten en ook door niet alleen vast te stellen of iemand werk heeft, maar hierbinnen zo veel als mogelijk gegevens te verzamelen (onder andere ten aanzien van de omvang van de baan en het verdiende loon).

3.2.2 Kwalitatieve casestudie effecten inburgering

In 2010 onderzocht B&A voor de Tweede Kamer de maatschappelijke effecten van inburgering in een aantal Nederlandse gemeenten.⁵ Op basis van groeps gesprekken met deelnemers en met professionals komt uit dit onderzoek naar voren dat inburgeraars die een inburgeringstraject volgen vrijwel altijd een stapje zetten op de ladder van meer participatie in de Nederlandse samenleving. Ten aanzien van deelnemers aan inburgering met het profiel Werk bleek dat velen op deze wijze een baan vonden. In de onderzochte casus stroomde meer dan de helft van de deelnemers aan een duaal traject, waarbij het leren van de Nederlandse taal wordt gecombineerd met het opdoen van concrete werkervaring, door naar een reguliere baan.

Wel moet hierbij bedacht worden dat inburgering deel uitmaakt van een re-integratietraject, met een leerwerkstage als concreet onderdeel. Aan de hoge

⁵ B&A-Groep (2010). *Inburgeren en participeren*. Verslag van vier kwalitatieve casestudies naar de effecten van inburgering op participatie. Onderzoek in opdracht van de Tweede Kamer. Het onderzoek is uitgevoerd in Amsterdam, Almere, Enschede en Tilburg.

uitstroom naar werk is dus niet alleen een betere beheersing van het Nederlands debet; het gaat om het totaal van activiteiten waardoor de kandidaten in contact met werkgevers komen en waarbinnen afspraken over een toekomstige arbeidsplaats worden gemaakt. Daarnaast wijst het onderzoek van B&A op de invloed van de stand van de economie. Ten tijde van een stagnerende werkgelegenheidsgroei wordt de doorstroom van inburgering naar de arbeidsmarkt volgens het onderzoek ernstig belemmerd. De auteurs stellen dat het effect van een participatietraject grotendeels teniet kan worden gedaan als er na afronding ervan geen passend werk is.

3.2.3 Tussentijdse conclusies

Bovenstaande bevindingen geven aanleiding tot het formuleren van een aantal voorlopige conclusies:

1. Empirisch survey-onderzoek wijst op een positief verband tussen inburgering en taalbeheersing enerzijds en tussen taalbeheersing en participatie anderzijds. Over de directe relatie tussen inburgering en participatie is slechts weinig bekend. Deze directe relatie komt in het huidige onderzoek aan bod.
2. Er is beslist geen sprake van een standaard integratiepad, waarbij inburgering en participatie elkaar in de tijd opvolgen. Migranten kunnen inburgeren terwijl zij reeds werk hebben of zelfs tijdelijk stoppen met werk tijdens de inburgering. Er zal dus op meerdere momenten gemeten moeten worden. In de analyses van deze studie wordt daarom ook de uitgangspositie in participatie voordat men gaat inburgeren meegenomen. Tevens onderzoeken we dominante integratieroutes van nieuwkomers.
3. Gebleken is dat zowel de kennis van taal als de kans op een succesvolle participatie door uiteenlopende – zowel algemene als integratiespecifieke – factoren wordt bepaald. Een zinvolle analyse over het effect van inburgering zal dus rekening moeten houden met uiteenlopende relevante achtergrond- en persoonskenmerken. Hier gaan we in hoofdstuk 4 van dit rapport nader op in.

3.3 Participatie van verschillende groepen inburgeraars

In deze paragraaf wordt de mate van participatie beschreven van migranten die in de periode 2007 - medio 2010 het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen hebben behaald.⁶ Voor de verschillende groepen inburgeraars wordt eerst bekeken in hoeverre zij aan het einde van de onderzoeksperiode (het laatste half jaar van 2010) een betaalde baan hebben. Dit doen we op

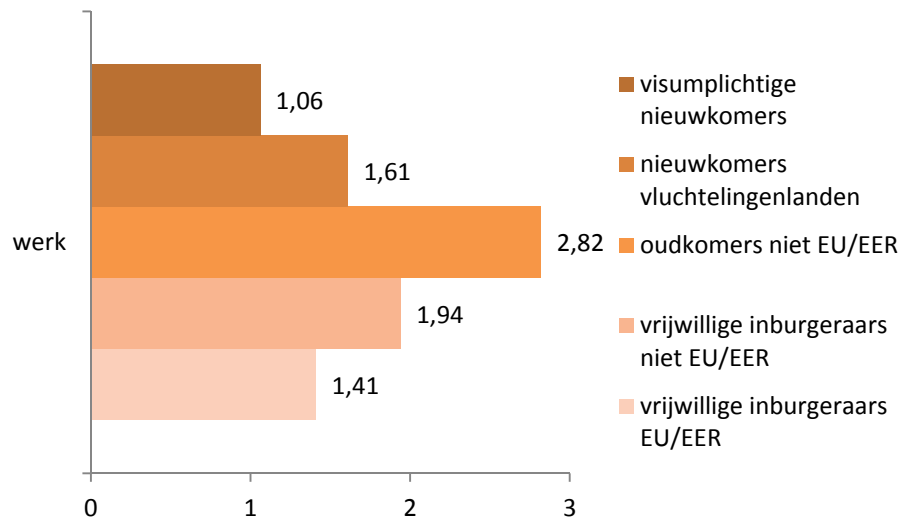
⁶ Van de succesvolle inburgeraars heeft 23 procent van de visumplichtige nieuwkomers, 30 procent van de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden, 32 procent van de oudkomers, 22 procent van de vrijwillige inburgeraars niet afkomstig uit de EU/EER en 12 procent van de vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER voor medio 2010 het inburgeringsexamen behaald. De rest van de succesvolle inburgeraars heeft het inburgeringsexamen na deze periode behaald. Voor deze laatste groep kan de mate van participatie na het behalen van het inburgeringsexamen nog niet worden bekeken.

twee manieren: we bekijken eerst welk deel van de onderzoeksgroep op enig moment in de laatste helft van 2010 een betaalde baan heeft. De mate van werk wordt dus niet alleen beschreven voor de migranten met een langdurige arbeidsovereenkomst, maar voor alle inburgeraars die op enig moment voorkomen in de arbeidsstatistiek. Vervolgens brengen we het gemiddeld aantal maanden dat betaald werk wordt verricht in kaart. Men kan maximaal zes maanden werken en, als men geen betaalde baan heeft, minimaal nul maanden. Tevens wordt ingegaan op het gemiddelde bruto maandloon dat men ontvangt en de gemiddelde baanomvang. Naast betaalde arbeid, beschrijven we de mate waarin succesvolle inburgeraars een opleiding volgen. Ook hier wordt eerst gekeken naar het feit of iemand in de onderzochte periode op enig moment een opleiding volgt en vervolgens naar het aantal maanden ervan. Tot slot brengen we in kaart in welke mate inburgeraars die geslaagd zijn voor het inburgeringsexamen maar die vervolgens niet participeren in de vorm van betaald werk of een opleiding, een uitkering ontvangen. Hiermee worden een WW-uitkering, de bijstand of een overige uitkering bedoeld. De systematiek is dezelfde als bij werk en opleiding: het gaat allereerst om het feit of men op enig moment een uitkering geniet en vervolgens om de tijdsuur ervan binnen de onderzochte periode.

3.3.1 Verrichten van betaalde arbeid

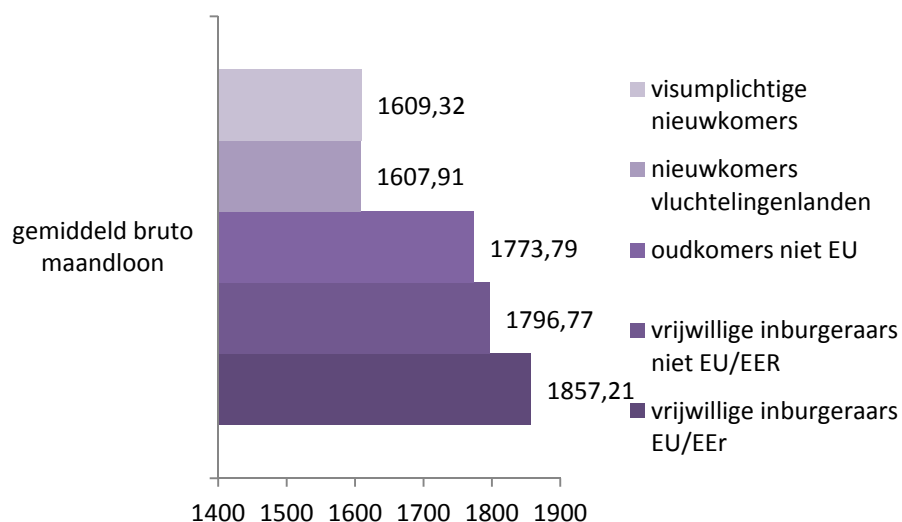
Van de inburgeraars die in de periode 2007-2010 een inburgeringstraject hebben gevolgd en dit met succes hebben afgesloten, heeft in totaal 40 procent op enig moment in de tweede helft van 2010 betaald werk. Van de verschillende doelgroepen van succesvolle inburgeraars hebben visumplichtige nieuwkomers het minst vaak op enig moment een betaalde baan (in totaal 20%) en de oudkomers het vaakst (in totaal 52%). De succesvolle inburgeraars participeren in de laatste zes maanden van 2010 gemiddeld 2,12 maanden in de vorm van betaald werk.

Figuur 3.1 laat zien dat de verschillende groepen van inburgeraars verschillen in de mate waarin zij betaald werk verrichten. De visumplichtige nieuwkomers participeren het minst intensief (gemiddeld het minst aantal maanden) in de vorm van betaald werk. De oudkomers hebben het meest intensief (het meest aantal maanden) een betaalde baan. Visumplichtige nieuwkomers hebben in de laatste helft van 2010 gemiddeld ongeveer 1 maand betaald werk, terwijl oudkomers gemiddeld bijna de helft van de tijd (iets minder dan 3 maanden) betaald werk verrichten. De nieuwkomers uit vluchtelingenlanden en vrijwillige inburgeraars zitten wat betreft het verrichten van betaald werk tussen de visumplichtige nieuwkomers en de oudkomers in.

Figuur 3.1 Gemiddeld aantal maanden betaald werk tweede helft 2010

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

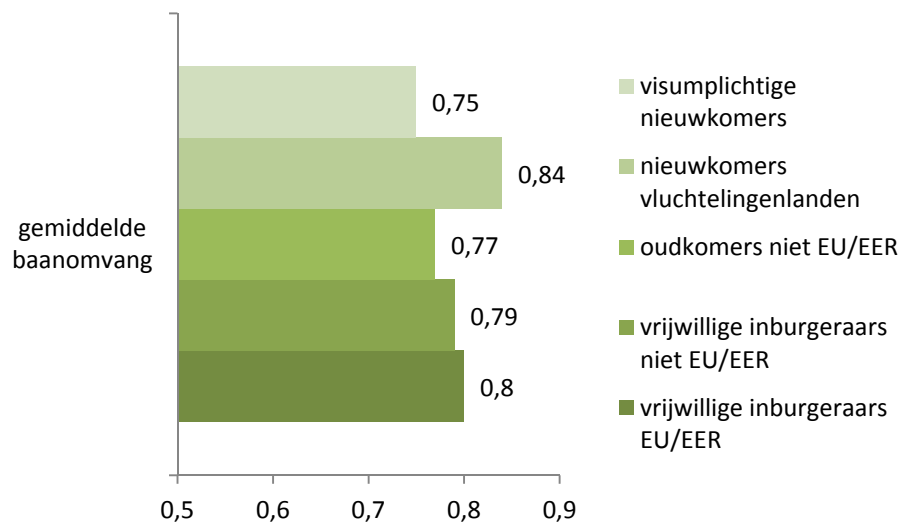
Figuur 3.2 laat zien dat van de inburgeraars die betaalde arbeid verrichten, de groep vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER (of Zwitserland) met ruim 1850 euro het hoogste gemiddelde bruto maandloon verdient. De nieuwkomers (zowel visumplichtige nieuwkomers als nieuwkomers uit vluchtelingenlanden) verdienen met ongeveer 1600 euro bruto per maand gemiddeld het minst per maand.

Figuur 3.2 Gemiddeld bruto maandloon tweede helft 2010

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

De gemiddelde omvang van de baan (uitgedrukt als percentage van een voltijdbaan (dienstverband voor 36 tot 40 uur per week); zie figuur 3.3) verschilt slechts in beperkte mate tussen de groepen migranten met een inburgeringsdiploma. De nieuwkomers uit vluchtelingenlanden met een betaalde baan hebben de grootste baanomvang (ruim 80% van een voltijdbaan), terwijl de visumplichtige nieuwkomers de kleinste baanomvang (75% van een voltijdbaan) hebben.

Figuur 3.3 Gemiddelde baanomvang tweede helft 2010

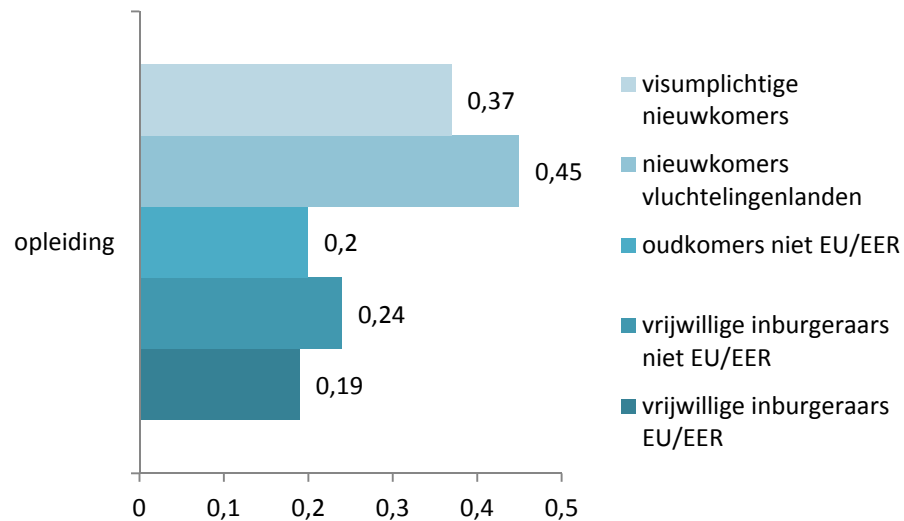
Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

3.3.2 Het volgen van een opleiding

Van de inburgeraars die in de periode 2007-2010 een inburgeringstraject hebben gevolgd en dit met succes hebben afgesloten, volgt in totaal slechts 6 procent op enig moment in de tweede helft van 2010 een opleiding. Van de verschillende doelgroepen van succesvolle inburgeraars nemen oudkomers en vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER of Zwitserland het minst vaak aan het onderwijs deel (in totaal 4%) en nieuwkomers uit vluchtelingenlanden het vaakst (in totaal 9%). De totale onderzoekspopulatie volgt in de laatste helft van 2010 gemiddeld 0,28 maanden een opleiding.

Zoals te zien valt in figuur 3.4, nemen de nieuwkomers ten opzichte van de vrijwillige inburgeraars en de oudkomers iets intensiever deel aan het onderwijs. De visumplichtige nieuwkomers volgen gemiddeld 0,37 maanden in de laatste helft van 2010 een opleiding. Nieuwkomers uit vluchtelingenlanden nemen gemiddeld 0,45 maanden aan het onderwijs deel. Voor de andere categorieën inburgeraars zijn deze percentages nog lager.

Figuur 3.4 Gemiddeld aantal maanden opleiding tweede helft 2010

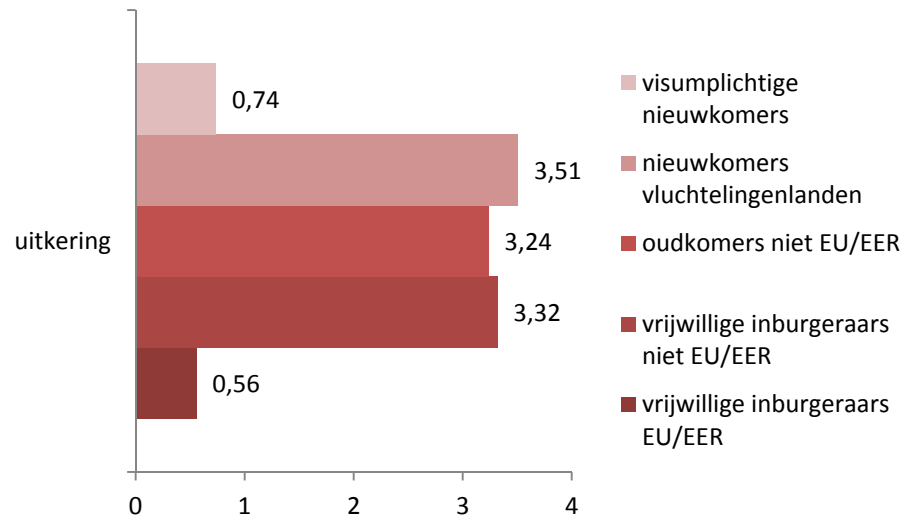
Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

3.3.3 Succesvolle inburgeraars die niet werken en geen opleiding volgen

Ruim de helft van de succesvolle inburgeraars komt in de tweede helft van 2010 niet voor in de arbeids- of onderwijsstatistieken. We hebben voor deze groep bekeken in welke mate zij in deze periode een uitkering ontvangen. Wat blijkt is dat een ruime minderheid (43%) van deze migranten die zijn ingeburgerd maar daarna geen werk hadden of een opleiding volgden, in deze periode (tweede helft 2010) wel een uitkering genoten. Nieuwkomers uit vluchtelingenlanden ontvangen het vaakst een uitkering (in totaal 60%), terwijl vrijwillige inburgeraars uit de EU het minst vaak een uitkering ontvangen (in totaal 9%).

Wanneer we kijken naar het gemiddeld aantal maanden dat deze succesvolle inburgeraars in de tweede helft van 2010 een uitkering ontvangen (figuur 3.5), zien we dat nieuwkomers uit vluchtelingenlanden het langdurigst een uitkering ontvangen (gemiddeld 3,51 maanden), terwijl vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER/Zwitserland hier het minst intensief gebruik van maken (gemiddeld 0,56 maanden). Voor alle groepen inburgeraars tezamen ligt de gemiddelde tijdsduur dat een uitkering wordt genoten op 2,50 maanden in dit half jaar.

Figuur 3.5 Gemiddeld aantal maanden hebben van een uitkering tweede helft 2010 (succesvolle inburgeraars die geen betaald werk verrichten en geen opleiding volgen)

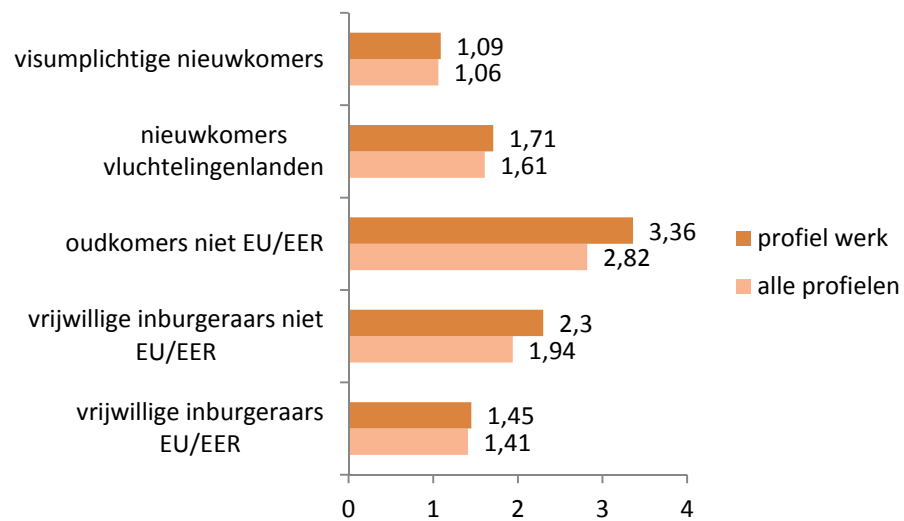
Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

3.4 Profiel Werk

In de voorgaande paragraaf is gekeken naar de participatie van alle inburgeraars die het inburgeringstraject met succes hebben afgesloten. We moeten ons echter realiseren dat niet elk inburgeringstraject direct gericht is op een positie op de arbeidsmarkt. In feite geldt dit vooral voor het inburgeringstraject met het profiel Werk. Daarom bekijken we in deze paragraaf de participatie specifiek voor inburgeraars die het profiel Werk hebben gevolgd en het inburgeringsdiploma hebben behaald. In de periode 2007-medio 2010 volgde ongeveer de helft van alle inburgeraars het profiel Werk (zie ook hoofdstuk 2).

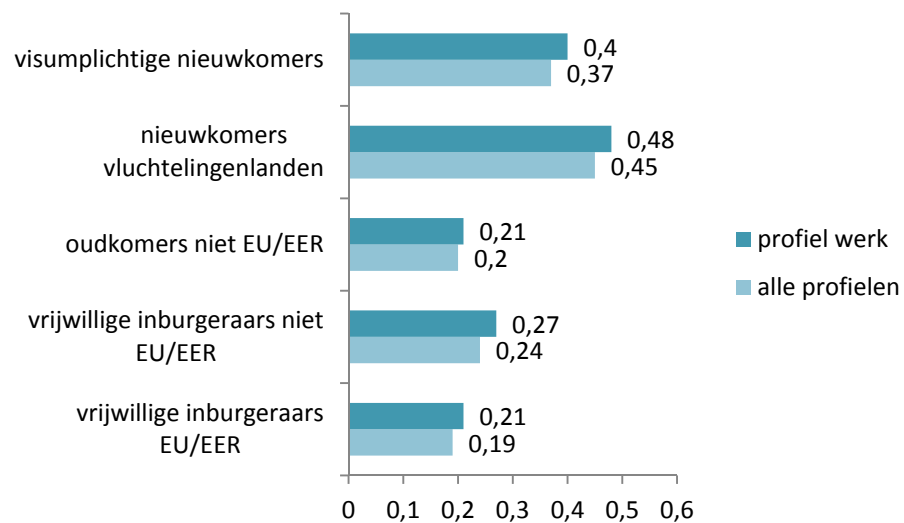
Ten opzichte van de inburgeraars die willekeurig welk profiel volgen, participeren de inburgeraars die uitsluitend het profiel Werk hebben gevolgd iets vaker in de vorm van betaald werk of het volgen van een opleiding (zie hiervoor figuur 3.6 en 3.7). De verschillen tussen alle succesvolle inburgeraars en de groep die het profiel Werk heeft gevolgd, zijn echter klein. In feite geldt alleen voor de groep oudkomers en vrijwillige inburgeraars niet afkomstig uit de EU/EER of Zwitserland dat degenen die het profiel Werk hebben gevolgd er ook daadwerkelijk een iets intensiever arbeidsleven op na houden. Ten aanzien van het volgen van een opleiding zien we dat het onderscheid naar profielen geen enkel noemenswaardig verschil oplevert. Uit deze analyse blijkt zodoende dat het inburgeringsprofiel dat mensen volgen niet erg veel uitmaakt voor de mate waarin zij participeren in de vorm van betaald werk of het volgen van een opleiding.

Figuur 3.6 Gemiddeld aantal maanden werk tweede helft 2010 (doelgroep profiel Werk)

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Figuur 3.7 Gemiddeld aantal maanden opleiding tweede helft 2010 (doelgroep profiel Werk)

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

3.5 Het tijdseffect

In de voorgaande analyses hebben we de participatie van succesvolle inburgeraars bekeken na het behalen van het inburgeringsdiploma. In de praktijk kan het echter zijn dat inburgeraars wat tijd nodig hebben na het

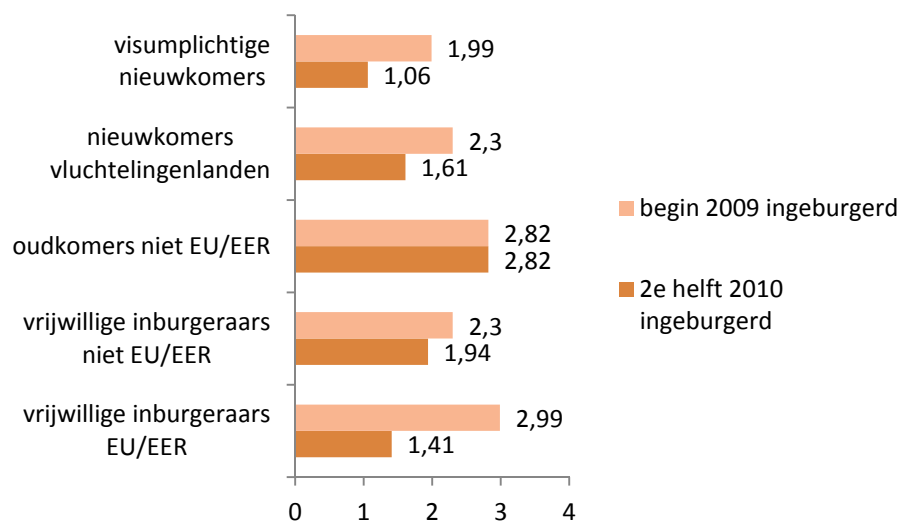
afronden van het inburgeringstraject voor het vinden van een betaalde baan of het beginnen met een opleiding. In deze paragraaf onderzoeken we daarom het effect van de factor tijd op de participatie van succesvolle inburgeraars.

De invloed van de factor zal op verschillende manieren worden onderzocht. Allereerst vergelijken we twee cohorten met elkaar die op verschillende tijdstippen het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen hebben behaald (paragraaf 3.5.1). Daarnaast wordt het tijdsaspect betrokken door de uitgangssituatie van de inburgeraars voorafgaand aan het inburgeren in de analyse mee te nemen en dit te vergelijken met de mate van participatie na afloop van inburgering (paragraaf 3.5.2). Vervolgens wordt bezien of de kans op participatie toeneemt naarmate men langer in Nederland verblijft en wordt de invloed van tijd onderzocht door een aantal mogelijke participatieroutes van nieuwkomers te onderzoeken (paragraaf 3.5.3).

3.5.1 Klaar met inburgeren in 2009

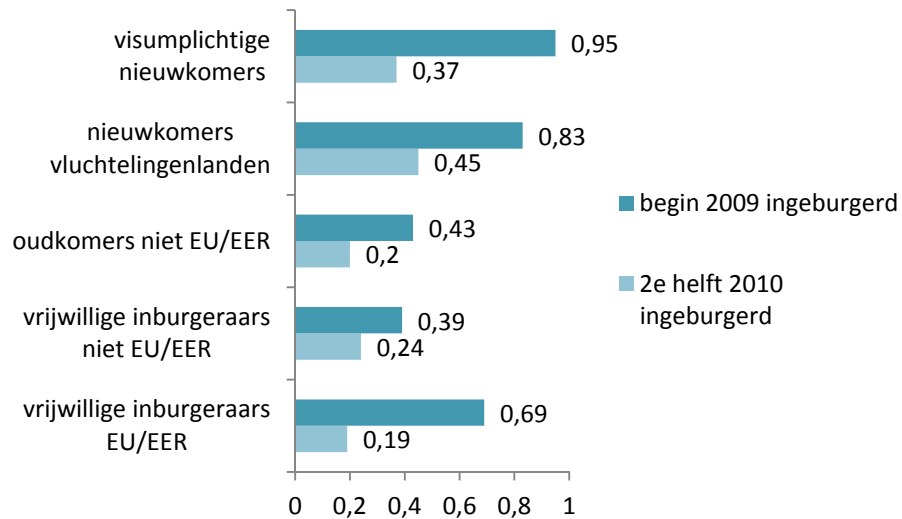
Om te onderzoeken of inburgeraars wellicht wat tijd nodig hebben na het inburgeren om te participeren, vergelijken we de mate van participatie in de laatste helft van 2010 tussen twee verschillende cohorten: inburgeraars die uiterlijk half 2010 zijn ingeburgerd en inburgeraars die uiterlijk begin 2009 het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen hebben behaald.

Figuur 3.8 Gemiddeld aantal maanden betaalde arbeid tweede helft 2010 (cohort uiterlijk begin 2009 klaar met inburgeren vergeleken met cohort uiterlijk half 2010 klaar met inburgeren)

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Figuur 3.9 Gemiddeld aantal maanden opleiding tweede helft 2010 (cohort uiterlijk begin 2009 klaar met inburgeren vergeleken met cohort half 2010 klaar met inburgeren)

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Als we de resultaten uit figuur 3.8 en 3.9 bekijken, zien we een opvallend verschil. In tegenstelling tot de inburgeraars die tot medio 2010 de tijd hebben gehad om het inburgeringsexamen te behalen, participeren de migranten die uiterlijk 2009 zijn ingeburgerd bijna allemaal gemiddeld vaker in de vorm van werk of opleiding. Ter illustratie: visumplichtige nieuwkomers die uiterlijk 2009 zijn ingeburgerd, participeren gemiddeld 1,99 maanden in de vorm van betaalde arbeid en 0,95 maanden in de vorm van het volgen van een opleiding, terwijl dezelfde groep die uiterlijk half 2010 het inburgeringsdiploma heeft behaald gemiddeld 1,06 maanden betaalde arbeid verricht en 0,37 maanden een opleiding volgt. Voor de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden en beide groepen vrijwillige inburgeraars geldt een vergelijkbaar patroon. Deze resultaten kunnen erop wijzen dat inburgeraars wellicht wat tijd nodig hebben na het afronden van de inburgering om werk te zoeken of een opleiding te gaan volgen.

Overigens kan niet uitgesloten worden dat zich hier een selectie-effect heeft voorgedaan. Inburgeraars die het inburgeringstraject in een kortere tijd met succes hebben afgerond, zouden een gemotiveerdere en, in termen van kans op participatie, kansrijkere groep kunnen zijn en als gevolg daarvan meer kunnen participeren. De groep oudkomers vormt overigens een uitzondering op dit beeld. Voor deze inburgeraars zien we geen verschil tussen de cohorten optreden wat betreft het verrichten van betaald werk (gemiddeld 2,82 maanden voor beide cohorten).

3.5.2 De uitgangssituatie medio 2007

We bekijken het effect van tijd op de participatie van inburgeraars vervolgens door de mate van participatie voorafgaande aan inburgering te vergelijken met de participatie na afloop van inburgering. We maken deze vergelijking ten aanzien van het hebben van betaald werk (inclusief het gemiddelde bruto maandloon en de baanomvang) en het volgen van een opleiding apart voor de nieuwkomers, oudkomers en vrijwillige inburgeraars.⁷ Deze vergelijking in mate van participatie maken we voor de inburgeraars die in ieder geval vanaf medio 2007 in Nederland zijn, tussen 2008 en medio 2010 een inburgeringstraject volgen en uiterlijk half 2010 het inburgeringsdiploma hebben behaald. De vergelijking ziet er schematisch als volgt uit.

Doelgroep ingeburgerd tussen 2008-eerste helft 2010:

In figuur 3.10 tot en met 3.13 wordt de mate van participatie van succesvolle inburgeraars voorafgaande aan de inburgering (tweede helft van 2007) vergeleken met de mate van participatie na afloop van de inburgering (tweede helft van 2010). Uit deze vergelijking vallen ten minste twee zaken op. Ten eerste participeren de inburgeraars vaker in de vorm van zowel werk als opleiding na afloop van het inburgeren dan in de periode voorafgaand aan deelname aan het inburgeringstraject. Het vergaat de succesvolle inburgeraars in termen van participatie dus beter na inburgering dan voorafgaand hieraan. Ten tweede valt op dat de verschillen tussen de periode voor en na inburgering het grootst zijn voor de nieuwkomers. Zowel het gemiddeld aantal maanden betaald werk, het gemiddelde bruto maandloon de baanomvang als het gemiddeld aantal maanden volgen van een opleiding is voor deze groep hoger in de tweede helft van 2010 dan in de tweede helft van 2007.⁸

⁷ Deze driedeling wijkt af van de andere analyses, waarbij apart voor nieuwkomers uit visumplichtige landen, nieuwkomers uit vluchtelingenlanden, vrijwilligers uit de EU/EER en vrijwilligers buiten de EU/EER berekeningen zijn gemaakt. De reden voor de gekozen driedeling is dat de aantallen in deze analyse voor sommige uitsplitsingen niet groot genoeg zijn om onthulling van persoonlijke informatie met zekerheid te kunnen voorkomen.

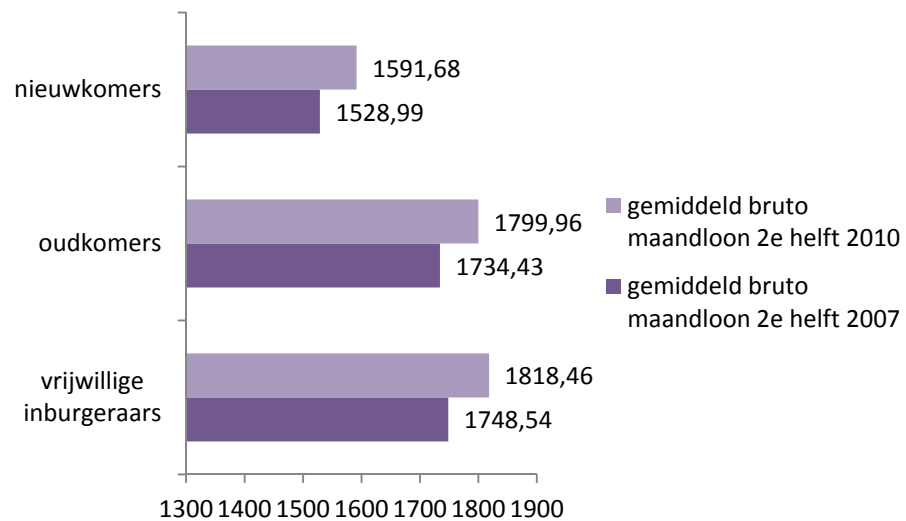
⁸ De toename in gemiddeld bruto maandloon is niet gecorrigeerd voor inflatie.

Figuur 3.10 Gemiddeld aantal maanden werk in de tweede helft 2007 en de tweede helft 2010 voor nieuwkomers, oudkomers en vrijwillige inburgeraars

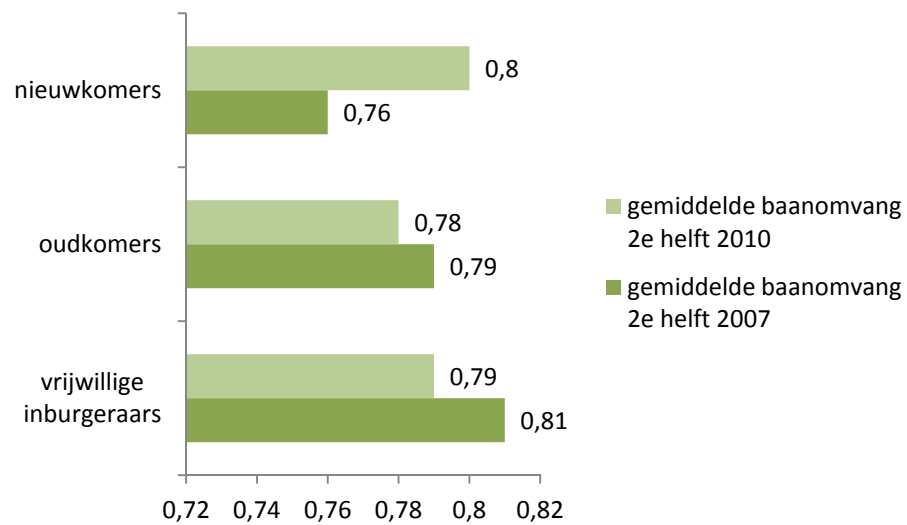
Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Figuur 3.11 Gemiddeld bruto maandloon in de tweede helft 2007 en de tweede helft 2010 voor nieuwkomers, oudkomers en vrijwillige inburgeraars

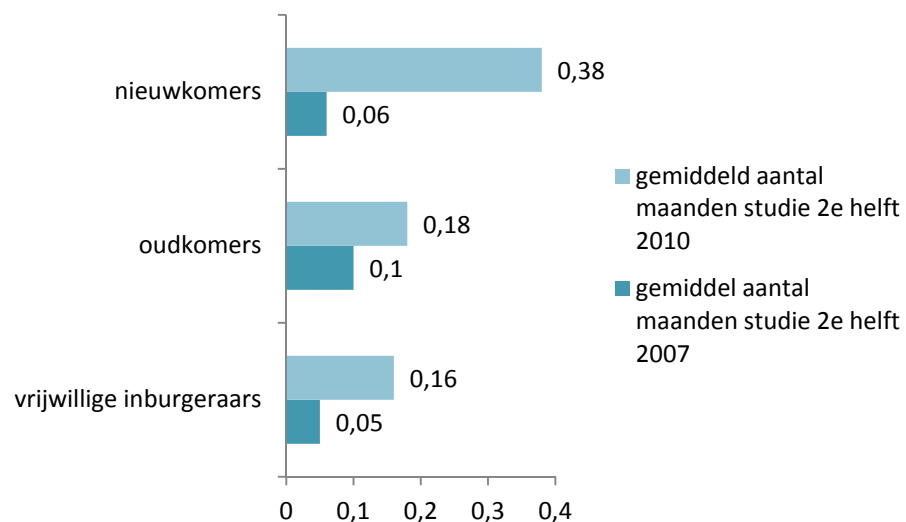
Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Figuur 3.12 Gemiddelde baanomvang in de tweede helft 2007 en de tweede helft 2010 voor nieuwkomers, oudkomers en vrijwillige inburgeraars

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Figuur 3.13 Gemiddeld aantal maanden studie in de tweede helft 2007 en de tweede helft 2010 voor nieuwkomers, oudkomers en vrijwillige inburgeraars

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

3.5.3 Tijd tot eerste participatie en participatieroutes nieuwkomers

Tot slot hebben we voor de twee groepen nieuwkomers bekeken hoe lang het gemiddeld duurt voordat ze na aankomst in Nederland beginnen met participeren en welke participatieroute deze succesvolle inburgeraars daarin volgen. We hebben de analyses alleen uitgevoerd voor de nieuwkomers, aangezien we voor deze groepen gedurende de gehele onderzoeksperiode (2007-2010) over alle benodigde gegevens beschikken (moment van aankomst en moment van eerste participatie).

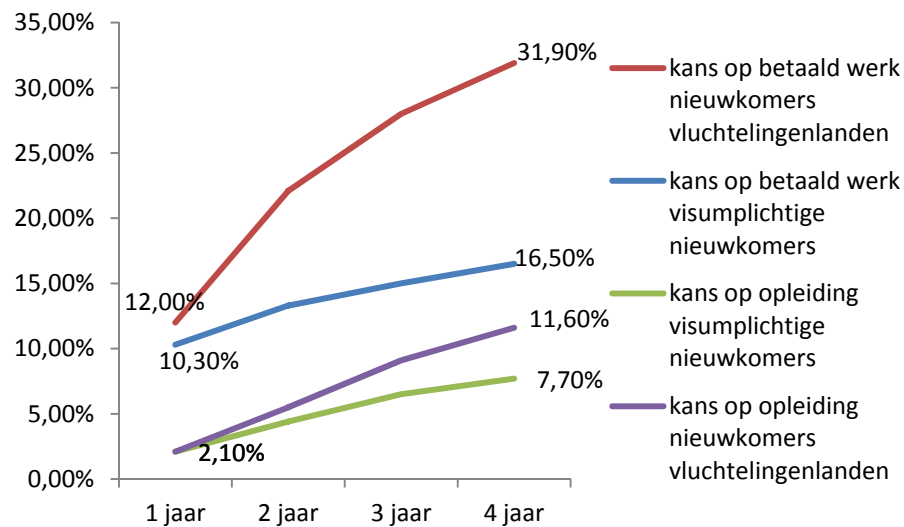
Tijd tot eerste participatie

De duur tot het eerste moment van participatie hebben we onderzocht door de eerste maand dat betaald werk wordt verricht of een opleiding wordt gevolgd te berekenen. Vervolgens hebben we met behulp van een zogenoemde survivalanalyse bekeken hoe de kans op participatie door werk of opleiding zich ontwikkelt naarmate de verblijfsduur in Nederland toeneemt. Deze analyse wordt in bijlage 2 nader toegelicht.

Voor de visumplichtige nieuwkomers die succesvol zijn ingeburgerd en op enig moment participeren in de vorm van betaald werk of opleiding, vindt het moment van eerste participatie gemiddeld elf maanden (wat betreft werk) en 22 maanden (wat betreft opleiding) na aankomst in Nederland plaats.⁹ De ingeburgerde nieuwkomers uit vluchtelingenlanden die op enig moment participeren, beginnen gemiddeld achttien maanden na aankomst in Nederland met werk en gemiddeld 25 maanden na aankomst met een opleiding. Uit figuur 3.14 valt af te leiden dat de kans op betaald werk en het volgen van een opleiding toeneemt naarmate men langer in Nederland verblijft. Deze kans neemt sneller toe voor nieuwkomers uit vluchtelingenlanden (wat betreft betaald werk).

⁹ Onder aankomst in Nederland wordt het moment van inschrijving in de Gemeentelijke basisadministratie (GBA) verstaan.

Figuur 3.14 Kans op betaald werk en het volgen van een opleiding naar verblijfsduur voor succesvolle inburgeraars

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Participatieroutes

Voor de groep nieuwkomers die in 2007 naar Nederland is gekomen en het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen heeft behaald, hebben we een aantal mogelijke participatieroutes onderzocht gedurende de periode 2007-2010. De gegevens die we hierbij hebben gebruikt, zijn: moment van start inburgeren, moment van eerste participatie door betaald werk en moment van eerste participatie door het volgen van een opleiding. In deze analyse hebben we rekening gehouden met de volgorde waarin migranten participeren door werk en/of opleiding. Dit kan voor, na en/of tijdens het inburgeren plaatsvinden.

Tabel 3.2 laat zes participatieroutes zien van de nieuwkomers uit visumplichtige landen en van de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden die het inburgeringsdiploma hebben behaald. Een groot gedeelte van de nieuwkomers heeft voor of na het behalen van het inburgeringsdiploma (nog) niet geparticipeerd in de vorm van werk of opleiding. Voor hen is op dit moment dan ook (nog) geen sprake van een participatieroute. Voor de succesvolle inburgeraars waarbij dit wel het geval is, zien we dat de route 'eerst werken, daarna inburgeren' het meest voorkomt, gevolgd door de route 'eerst inburgeren en daarna werken of gelijktijdig inburgeren en werken'. De combinatie van inburgeren en het volgen van een opleiding ligt minder voor de hand.

Tabel 3.2 Participatieroutes van inburgeraars die in 2007 naar Nederland zijn gekomen en het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen hebben behaald

	Nieuwkomers uit visumplichtige landen	Nieuwkomers uit vluchtelingenlanden
Alleen inburgeren	76,6%	60,2%
Eerst inburgeren en daarna werken of gelijktijdig inburgeren en werken	4,8%	12,3%
Eerst werken, daarna inburgeren	10,1%	15,4%
Eerst inburgeren en daarna studeren of gelijktijdig inburgeren en studeren	4,7%	5,7%
Eerst studeren, daarna inburgeren	1,5%	1,7%
Inburgeren, werken en studeren (ongeacht de volgorde)*	2,2%	4,7%
<i>Totaal</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>

* Vanwege te kleine onderzoeksgroepen is deze route niet verder uitgesplitst.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

3.6 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we de formele participatie van inburgeraars in de vorm van het verrichten van betaalde arbeid en het volgen van een opleiding na het behalen van het inburgeringsexamen in kaart gebracht. We hebben dit voor verschillende groepen geslaagde inburgeraars gedaan en daarnaast op verschillende manieren de invloed van de factor tijd op de participatie bekeken.

Van alle inburgeraars die tussen 2007 en medio 2010 zijn geslaagd voor het inburgeringsexamen, heeft veertig procent op enig moment aan het einde van de onderzoeksperiode (de tweede helft van 2010) betaald werk en volgt zes procent op enig moment een studie. Dit houdt in dat een aanzienlijk deel van de geslaagde inburgeraars niet terug te vinden is in de participatiestatistieken van het CBS. Van participatie op de arbeidsmarkt of in het onderwijs is voor deze groep dan ook geen sprake. Ruim veertig procent van deze geslaagde inburgeraars ontvangt overigens een uitkering (werkloosheid, bijstand of een overige uitkering).

De uitkomsten zijn hierbij overigens iets gunstiger voor de oudkomers dan voor de andere categorieën ingeburgerden; zij hebben na het behalen van het inburgeringsexamen vaker een betaalde baan dan nieuwkomers en vrijwillige inburgeraars. Dit geldt voor ongeveer de helft van alle voor het inburgeringsexamen geslaagde oudkomers. Overigens geldt dat nieuwkomers vaker een opleiding volgen na afronding van het inburgeringstraject.

Een meerderheid van degenen die succesvol zijn ingeburgerd in dit land participeert nadien dus niet op de arbeidsmarkt of in het onderwijs. Overigens moeten we hierbij bedenken dat het overgrote gedeelte van de inburgeraars in Nederland ook niet met deze motieven naar Nederland zijn gekomen. Het aantal vestigers in dit land met gezins- en asielmigratie als motief is veel groter dan het aantal met een puur economisch motief. Dit geldt ook specifiek voor de inburgeringspopulatie.

Niettemin is in dit hoofdstuk gebleken dat het succesvolle inburgeraars in termen van participatie beter afdraait na het afronden van de inburgering dan voorafgaand hieraan. Zo blijkt dat alle inburgeraars na afloop van het inburgeringstraject meer werken en vaker een opleiding volgen. In dit verband is gebleken dat nieuwkomers een positievere ontwikkeling doormaken dan oudkomers en vrijwillige inburgeraars. Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat deze groep in vergelijking met de andere twee categorieën gemiddeld gesproken veel korter in Nederland is, waarmee ze voorafgaand aan de inburgering ook minder kans hebben gehad om zelfstandig hun weg te vinden in de Nederlandse samenleving. Daarnaast kunnen we niet heen om het gegeven dat veel nieuwkomers bij aankomst in dit land nog maar zeer gebrekkig de Nederlandse taal spreken; zij zijn dus in het bijzonder gebaat bij deelname aan een intensieve taalcursus. Dit heeft zich mogelijk vertaald in een grotere mate van participatie na afloop van het inburgeringstraject.

We hebben in dit hoofdstuk de invloed van de factor tijd ook op andere manieren onderzocht. Daaruit blijkt dat de inburgeraars die na inburgering langer de tijd hebben om een baan te vinden of een opleiding te zoeken, een grotere mate van participatie vertonen. Dit zou er op kunnen wijzen dat het vinden van aansluiting bij de arbeidsmarkt en het onderwijs enige tijd kost. Voor een grote groep inburgeraars is dit zelfs nog altijd niet gelukt. Tot slot kunnen we constateren dat de kans op betaald werk of het volgen van een opleiding toeneemt naarmate men langer in Nederland verblijft. De relevantie van de factor tijd zou er in dit verband op kunnen wijzen dat we in de toekomst voor de succesvol ingeburgerde nieuwkomers betere resultaten ten aanzien van participatie mogen verwachten.

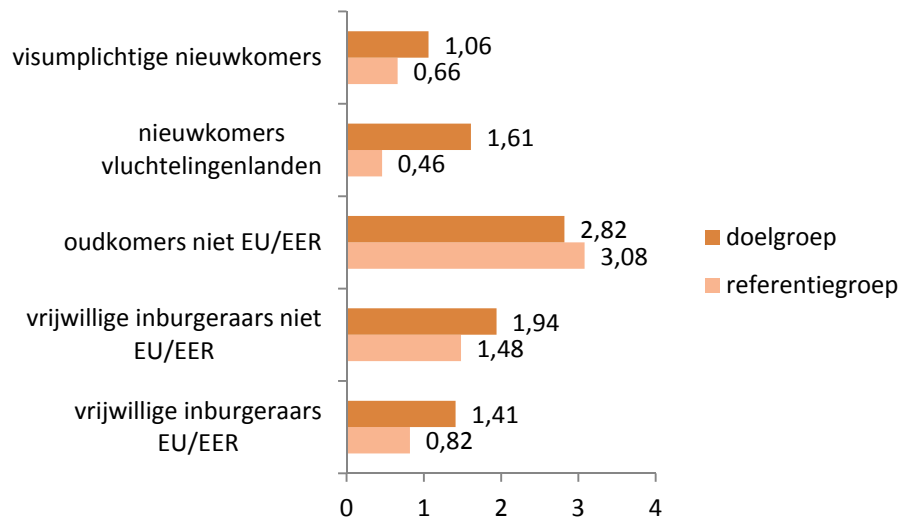
4 DE BIJDRAGE VAN INBURGERING AAN PARTICIPATIE

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komt de bijdrage van inburgering aan participatie in de vorm van het verrichten van betaalde arbeid en het volgen van een opleiding aan bod. We maken hiervoor allereerst een vergelijking tussen de participatie van inburgeraars die in de periode 2007-medio 2010 het inburgeringsdiploma hebben behaald en de referentiegroep die (nog) niet succesvol is ingeburgerd. De referentiegroep bestaat uit personen die eveneens tot de inburgeringspopulatie gerekend moeten worden, maar die om uiteenlopende redenen nooit aan de inburgering zijn begonnen, dit traject (nog) niet hebben afgerond of voortijdig zijn afgehaakt. Een precieze definitie van welke migranten tot de doelgroep behoren en welke tot de referentiegroep staat beschreven in bijlage 1. Het effect van inburgering schatten we in samenhang met andere relevante kenmerken, zoals leeftijd, het opleidingsniveau en de verblijfsduur in Nederland. Dit doen we om te kunnen corrigeren voor mogelijke verschillen tussen de groep succesvolle inburgeraars (de doelgroep) en de referentiegroep.

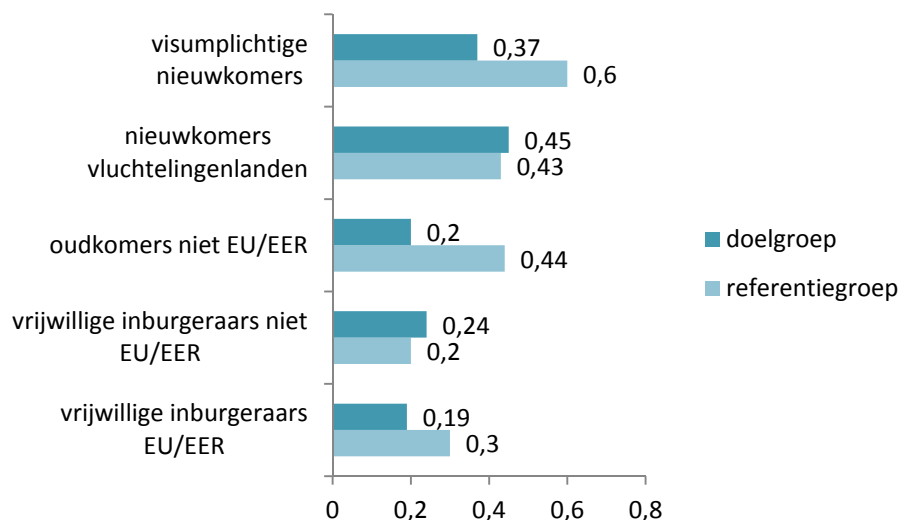
4.2 Vergelijking doel- en referentiegroepen

In deze paragraaf wordt een vergelijking gemaakt tussen de doelgroepen en referentiegroepen in de mate waarin zij betaalde arbeid verrichten en een opleiding volgen. We beschrijven achtereenvolgens de mate waarin succesvolle inburgeraars en migranten die tot de referentiegroep behoren aan het einde van de onderzoeksperiode (het laatste half jaar van 2010) een betaalde baan hebben en de mate waarin zij een opleiding volgen.

Figuur 4.1 Gemiddeld aantal maanden betaald werk tweede helft 2010

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

In figuur 4.1 zien we dat voor de meeste groepen inburgeraars, de doelgroep die het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen heeft behaald gemiddeld wat meer betaalde arbeid verricht dan de bijbehorende referentiegroep. Visumplichtige nieuwkomers die het examen hebben behaald, hebben bijvoorbeeld gemiddeld ruim een maand een betaalde baan in de laatste helft van 2010, terwijl de bijbehorende referentiegroep bijna 0,7 maanden betaald werk verricht. In tegenstelling tot de nieuwkomers en vrijwillige inburgeraars, valt uit figuur 4.1 op te maken dat succesvol ingeburgerde oudkomers juist minder vaak betaald werk hebben dan de referentiegroep.

Figuur 4.2 Gemiddeld aantal maanden opleiding tweede helft 2010

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

De vergelijking tussen de succesvolle inburgeraars en de referentiegroep ten aanzien van het volgen van een opleiding levert geen eenduidig beeld op (zie figuur 4.2). Wat betreft de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden en vrijwillige inburgeraars die niet uit de EU/EER of Zwitserland afkomstig zijn, zien we dat inburgeraars die het inburgeringsdiploma hebben behaald (de doelgroep) iets vaker een opleiding volgen in de laatste helft van 2010 dan de bijbehorende referentiegroep. Voor de visumplichtige nieuwkomers, oudkomers en vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER of Zwitserland is dit echter niet het geval. Hier zijn het de referentiegroepen die juist wat vaker een opleiding volgen dan de succesvolle inburgeraars.

4.3 Het effect van inburgering

In de voorgaande paragraaf hebben we gezien dat er verschillen bestaan tussen de doelgroepen en referentiegroepen wat betreft participatie in de vorm van betaalde arbeid en het volgen van een opleiding. Om de bijdrage van inburgering te toetsen, schatten we een regressiemodel waarbij we naast inburgering ook persoons- en migratiekenmerken meenemen in het model. Op deze manier corrigeren we in de analyse voor mogelijke verschillen tussen de doel- en referentiegroep.

In de analyses bekijken we de bijdrage van inburgering stapsgewijs. In het eerste model (enkelvoudig regressiemodel; stap 1) schatten we het effect van inburgering (wel of niet ingeburgerd) los van andere factoren en onderzoeken we of dit een significant effect heeft op het gemiddeld aantal maanden dat migranten betaald werk verrichten of een opleiding volgen in de tweede helft van 2010. In het tweede model (meervoudig regressiemodel; stap 2) voegen we naast inburgering (wel of niet ingeburgerd) de volgende kenmerken toe: laag opleidingsniveau (basisschool, vbo of mavo), leeftijd (in jaren), mannen (ten opzichte van vrouwen), ongehuwd (ten opzichte van gehuwd) en verblijfsduur in Nederland (in dagen tot eind 2010). In bijlage 3 (tabel B3.2 tot en met tabel B3.5) staat beschreven hoe deze kenmerken verdeeld zijn over de doelgroepen en de referentiegroepen in dit onderzoek.

In de onderstaande modellen geeft de constante het geschatte gemiddeld aantal maanden werk of studie voor de totale groep weer. De schatting van het effect van inburgering (β) laat zien of mensen die zijn ingeburgerd een hoger of lager gemiddeld aantal maanden werk of opleiding hebben dan mensen die niet zijn ingeburgerd. De gestandaardiseerde schatting van het effect van inburgering (β) maakt het vervolgens mogelijk om het effect van

inburgering te vergelijken met dat van de andere toegevoegde kenmerken.¹ De R^2 geeft tot slot aan hoeveel van de totale variantie in het gemiddeld aantal maanden werk/studie verklaard kan worden door inburgering (en de andere toegevoegde kenmerken).

We schatten het effect van inburgering op participatie voor de verschillende doelgroepen en bijbehorende referentiegroepen. Dit doen we, omdat we in de voorgaande paragraaf hebben gezien dat er noemenswaardige verschillen bestaan in de mate waarin verschillende groepen inburgeraars participeren.²

4.3.1 Nieuwkomers

Voor visumplichtige nieuwkomers heeft inburgering een positief effect op het hebben van betaald werk. Zoals te zien valt in tabel 4.1, hebben visumplichtige nieuwkomers die zijn geslaagd voor het inburgeringsexamen gemiddeld naar schatting 0,41 maanden meer betaald werk dan de referentiegroep. Als andere kenmerken aan het model worden toegevoegd, wordt de geschatte bijdrage van inburgering kleiner, maar blijft deze wel significant. Succesvolle visumplichtige nieuwkomers hebben dan gemiddeld 0,13 maanden meer werk dan de groep die niet is geslaagd voor het inburgeringsexamen. Naast inburgering zien we dat met name geslacht en verblijfsduur een relatief grote bijdrage leveren aan het hebben van betaald werk: mannen en visumplichtige nieuwkomers die relatief lang in Nederland zijn, hebben gemiddeld vaker betaald werk dan vrouwen en migranten die nog maar net in Nederland zijn. Inburgering en de andere kenmerken verklaren in totaal zeven procent van de variantie in het gemiddeld aantal maanden betaald werk.

We zien een tegengesteld effect voor het volgen van een opleiding (zie ook tabel 4.1). Visumplichtige nieuwkomers met een inburgeringsdiploma volgen naar schatting een kwart maand minder een opleiding dan de vergelijkbare groep zonder inburgeringsdiploma. Ten aanzien van het volgen van een opleiding heeft met name leeftijd een relatief grote bijdrage. Visumplichtige nieuwkomers volgen naar schatting minder vaak een opleiding naarmate ze ouder zijn. In totaal verklaren inburgering en de andere toegevoegde kenmerken negentien procent van de totale variantie in het aantal maanden opleiding voor visumplichtige nieuwkomers.

¹ De schatting B is afhankelijk van de meeteenheid van de kenmerken die aan het model zijn toegevoegd. Ter illustratie, verblijfsduur is gemeten in dagen. De B geeft dan weer hoeveel mensen per dag dat ze langer in Nederland verblijven een hoger of lager gemiddeld aantal maanden werk hebben. De interpretatie van de schatting van de variabele geslacht geeft bijvoorbeeld weer hoeveel meer of minder mannen gemiddeld werken ten opzichte van vrouwen. De schattingen B zijn daarom onderling niet met elkaar te vergelijken. De gestandaardiseerde schattingen β houden rekening met de meeteenheden en zijn daarom wel met elkaar te vergelijken.

² Een beschrijving van het model waarbij we de bijdrage van inburgering aan participatie schatten voor de totale groep van inburgeraars vindt u in bijlage 3.

Tabel 4.1 De bijdrage van inburgering aan participatie voor visumplichtige nieuwkomers in de vorm van betaald werk en het volgen van een opleiding in de tweede helft van 2010

	Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^o helft 2010		Gemiddeld aantal maanden opleiding 2 ^o helft 2010	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)
Stap 1				
Constante	0,65		0,60	
Inburgering	0,41	0,06**	-0,24	-0,04**
R ²	0,3%		0,1%	
Stap 2				
Constante	0,44		1,93	
Inburgering	0,13	0,02**	-0,25	-0,04**
Laag opleidingsniveau	-0,24	-0,07**	-0,15	-0,04**
Leeftijd eind 2010 in jaren	0,02	0,09**	-0,05	-0,33**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	0,64	0,18**	0,06	0,02**
Ongehuwd eind 2010	0,15	0,04**	0,57	0,16**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,18**	0,00	0,09**
R ²	7,0%		19,0%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Uit tabel 4.2 blijkt dat, net als voor visumplichtige nieuwkomers, nieuwkomers uit vluchtelingenlanden met een inburgeringsdiploma naar schatting vaker participeren in de vorm van betaalde arbeid dan dezelfde groep die niet is ingeburgerd. De groep met een inburgeringsdiploma werkt gemiddeld aan het einde van 2010 1,15 maanden meer dan degenen die niet succesvol zijn ingeburgerd. Dit effect van inburgering wordt kleiner als de andere kenmerken aan het model worden toegevoegd: succesvolle nieuwkomers uit vluchtelingenlanden werken volgens dit model naar schatting 0,33 maanden meer dan de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden die niet zijn ingeburgerd. Naast succesvol ingeburgerden participeren vooral mannen en mensen met een langere verblijfsduur in Nederland naar schatting meer in de vorm van betaald werk. In totaal verklaren inburgering en de andere kenmerken achttien procent van de variantie in aantal maanden werk.

Aan participatie in de vorm van het volgen van een opleiding levert inburgering voor de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden geen significante (positieve of negatieve) bijdrage (zie ook tabel 4.2). Jongere migranten en nieuwkomers uit vluchtelingenlanden met een langere verblijfsduur participeren naar schatting wat vaker in de vorm van het volgen van een opleiding. De totaal verklaarde

variantie ten aanzien van de kans op het volgen van een opleiding bedraagt bijna acht procent.

Tabel 4.2 De bijdrage van inburgering aan participatie voor nieuwkomers uit vluchtelingenlanden in de vorm van betaald werk en het volgen van een opleiding in de tweede helft van 2010

	Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010		Gemiddeld aantal maanden opleiding 2 ^e helft 2010	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)
Stap 1				
Constante	0,46		0,43	
Inburgering	1,15	0,24**	0,02	0,01
R ²	5,7%		0,00%	
Stap 2				
Constante	0,15		1,32	
Inburgering	0,33	0,07**	-0,001	-0,001
Laag opleidingsniveau	-0,59	-0,15**	0,14	0,05**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,01	-0,08**	-0,04	-0,25**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	1,00	0,26**	-0,17	-0,05**
Ongehuwd eind 2010	0,07	0,02**	0,27	0,08**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,34**	0,00	0,11**
R ²	18,1%		7,6%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

4.3.2 Oudkomers

In figuur 4.1 zagen we dat de oudkomers met inburgeringsdiploma minder vaak participeren in de vorm van betaalde arbeid dan de referentiegroep. Dit verschil zien we in tabel 4.3 ook terug als we alleen inburgering aan het regressiemodel toevoegen. We vinden dit effect echter niet meer terug als we de andere persoons- en migratiekenmerken aan het (meervoudige) regressiemodel toevoegen. Inburgering heeft dan voor de oudkomers geen significant effect op het aantal maanden betaald werk dat in de laatste helft van 2010 wordt verricht. De andere toegevoegde kenmerken leveren wel een significante bijdrage aan het hebben van betaald werk. Mensen met een hoog opleidingsniveau, mannen, jongere mensen, degenen met een partner en oudkomers die langer in Nederland verblijven hebben naar schatting vaker

betaald werk. In totaal verklaren de kenmerken negen procent van de totale variantie in het hebben van betaald werk.

Oudkomers die succesvol zijn ingeburgerd volgen naar schatting 0,24 maanden minder een opleiding dan oudkomers die geen inburgeringsdiploma hebben behaald. Dit negatieve effect is nog wat groter als we de andere kenmerken aan het model toevoegen: succesvolle oudkomers volgen naar schatting 0,52 maanden minder een opleiding. Van de andere toegevoegde kenmerken heeft vooral leeftijd een negatieve bijdrage aan het volgen van een opleiding. Naarmate oudkomers ouder worden, volgen ze in de tweede helft van 2010 minder vaak een opleiding. In totaal verklaren de kenmerken 21 procent van de variantie in de kans op het volgen van een opleiding.

Tabel 4.3 De bijdrage van inburgering aan participatie voor oudkomers in de vorm van betaald werk en het volgen van een opleiding in de tweede helft van 2010

	Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010		Gemiddeld aantal maanden opleiding 2 ^e helft 2010	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)
Stap 1				
Constante	3,08		0,44	
Inburgering	-0,25	-0,01**	-0,24	-0,02**
R ²	0,01%		0,01%	
Stap 2				
Constante	5,43		2,42	
Inburgering	-0,08	-0,004	-0,52	-0,05**
Laag opleidingsniveau	-1,23	-0,21**	-0,01	-0,01**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,06	-0,25**	-0,05	-0,42**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	0,83	0,14**	0,05	0,02**
Ongehuwd eind 2010	-0,81	-0,14**	0,45	0,15**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,13**	0,00	0,04**
R ²	9,3%		21,0%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: Eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

4.3.3 Vrijwillige inburgeraars

In tabel 4.4 en 4.5 zien we terug dat inburgering voor de groepen vrijwillige inburgeraars een positieve bijdrage levert aan participatie in de vorm van

betaald werk. Ten aanzien van het volgen van een opleiding heeft inburgering geen significante bijdrage voor de vrijwillige inburgeraars.

Vrijwillige inburgeraars niet uit de EU/EER of Zwitserland met een diploma in het kader van inburgering hebben naar schatting gemiddeld 0,46 maanden vaker een betaalde baan dan de groep zonder inburgeringsdiploma (als de andere kenmerken aan het model zijn toegevoegd). Verder hebben vooral mannen en vrijwillige inburgeraars die langer in Nederland verblijven naar schatting vaker een betaalde baan. Voor de vrijwillige inburgeraars niet uit de EU/EER of Zwitserland verklaren inburgering en de andere toegevoegde persoons- en migratiekenmerken in totaal niet meer dan zeven procent van de variantie in betaald werk.

De vrijwillige inburgeraars afkomstig uit de EU/EER of Zwitserland die succesvol zijn ingeburgerd, hebben naar schatting gemiddeld 0,58 maanden vaker een betaalde baan dan de groep die niet is ingeburgerd. Dit geschatte positieve effect wordt kleiner als de andere kenmerken aan het model worden toegevoegd: 0,37 maanden. Vooral de vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER die langer in Nederland verblijven, participeren naar schatting vaker in de vorm van betaald werk. In totaal verklaren inburgering en de andere toegevoegde kenmerken vijftien procent van de variantie in de kans op betaald werk.

Tabel 4.4 De bijdrage van inburgering aan participatie voor vrijwillige inburgeraars niet afkomstig uit de EU/EER in de vorm van betaald werk en het volgen van een opleiding in de tweede helft van 2010

	Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010		Gemiddeld aantal maanden opleiding 2 ^e helft 2010	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)
Stap 1				
Constante	1,47		0,20	
Inburgering	0,47	0,06**	0,03	0,01
R ²	0,4%		0,0%	
Stap 2				
Constante	1,78		0,85	
Inburgering	0,46	0,06**	-0,001	0,00
Laag opleidingsniveau	-0,63	-0,12**	-0,001	-0,00
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,02	-0,09**	-0,02	-0,19**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	1,00	0,19**	0,06	0,03**
Ongehuwd eind 2010	-0,34	-0,07**	0,11	0,05**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,23**	0,00	0,06**
R ²	7,1%		2,9%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel 4.5 De bijdrage van inburgering aan participatie voor vrijwillige inburgeraars afkomstig uit de EU/EER in de vorm van betaald werk en het volgen van een opleiding in de tweede helft van 2010

	Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010		Gemiddeld aantal maanden opleiding 2 ^e helft 2010	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)
Stap 1				
Constante	0,82		0,30	
Inburgering	0,58	0,08**	-0,11	-0,03
R ²	0,6%		0,1%	
Stap 2				
Constante	0,34		0,79	
Inburgering	0,37	0,05**	-0,11	-0,03
Laag opleidingsniveau	0,04	0,01	0,10	0,04**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,03	-0,01	-0,02	-0,15**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	0,32	0,08**	-0,05	-0,02
Ongehuwd eind 2010	-0,24	-0,06**	0,22	0,08**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,38**	0,00	0,04**
R ²	15,1%		3,2%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

4.4 Verschilanalyse laag en hoog opleidingsniveau

Tot slot voeren we een verschilanalyse uit om te onderzoeken of inburgering een andere bijdrage levert aan participatie in de vorm van betaald werk voor migranten met een laag en een hoog opleidingsniveau.³ Onder een laag opleidingsniveau verstaan we het volgen van basisonderwijs, voorbereidend beroepsonderwijs of mavo (of een vergelijkbare opleiding in het land van herkomst). Een hoog opleidingsniveau is een afgeronde middelbare beroepsopleiding, havo, vwo, hogere beroepsopleiding of wetenschappelijk onderwijs (of een vergelijkbare opleiding in het land van herkomst). De

³ Gegevens over het opleidingsniveau van de onderzoekspopulatie zijn afkomstig uit verschillende databronnen. Informatie over het opleidingsniveau beschikbaar bij het CBS (SSB) en bij het ministerie van Buitenlandse Zaken (IEBS; dit systeem bevat een schatting van het opleidingsniveau van Wibbers voordat ze naar Nederland komen) is aangevuld met informatie over het opleidingsniveau van migranten beschikbaar in surveys (SIM en SING; SCP). De survey-informatie is op basis van de achtergrondkenmerken herkomst en geslacht toegevoegd aan het databestand van dit onderzoek.

verdeling van het opleidingsniveau van de verschillende categorieën inburgeraars is beschreven in bijlage 3 (tabel B3.4).

Tabel 4.6 De bijdrage van inburgering aan het hebben van betaald werk voor migranten met een laag en hoog opleidingsniveau

Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010	Laag opleidingsniveau		Hoog opleidingsniveau	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)
Stap 1				
Constante	2,12		3,08	
Inburgering	-0,03	-0,00	-0,95	-0,05**
R ²	0,0%		0,3%	
Stap 2				
Constante	3,36		3,74	
Inburgering	0,30	0,02**	-0,41	-0,02**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,06	-0,28**	-0,04	-0,19**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	1,00	0,18**	0,70	0,12**
Ongehuwd eind 2010	-0,93	-0,16**	-0,65	-0,11**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,28**	0,00	0,30*
R ²	10,6%		8,2%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel 4.6 laat zien dat inburgering een grotere bijdrage levert aan participatie in de vorm van betaald werk voor migranten met een laag opleidingsniveau. Deze groep lijkt (meer dan hoger opgeleiden) wat betreft werk meer te profiteren van het slagen voor het inburgeringsexamen. Dit effect wordt overigens pas zichtbaar na het toevoegen van de andere kenmerken aan het model. Van de groep laagopgeleiden participeren migranten met een inburgeringsdiploma naar schatting 0,30 maanden meer in de vorm van werk dan migranten zonder inburgeringsdiploma. Dit licht positieve effect van inburgering zien we niet terug voor de hoogopgeleide migranten. Van deze groep participeren juist de migranten uit de referentiegroep gemiddeld naar schatting 0,41 maanden meer (na toevoeging van de andere kenmerken aan het model) in de vorm van betaald werk dan hoogopgeleide migranten die geslaagd zijn voor het inburgeringsexamen.

De hierboven beschreven verschillen in participatie tussen inburgeraars met een laag en hoog opleidingsniveau gaan overigens alleen op voor de visumplichtige nieuwkomers en de oudkomers. De resultaten van de analyses voor de verschillende doelgroepen uitgesplitst naar opleidingsniveau zijn beschreven in bijlage 3 (tabel B3.7 tot en met B3.11). Uit deze bijlage wordt duidelijk dat laagopgeleide visumplichtige nieuwkomers en laagopgeleide

oudkomers met een inburgeringsdiploma vaker betaald werk verrichten dan dezelfde laagopgeleide groepen die het inburgeringsexamen niet hebben behaald. Dit effect treedt niet op voor de hoger opgeleiden. Daarentegen zien we voor de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden en de vrijwillige inburgeraars dat zowel hoogopgeleide als laagopgeleide succesvolle inburgeraars vaker participeren in de vorm van betaald werk dan de vergelijkbare groepen zonder inburgeringsdiploma.

4.5 Conclusie

Dit hoofdstuk behandelde de bijdrage van inburgering aan participatie. Hiervoor hebben we de participatie van succesvolle inburgeraars vergeleken met de participatie van migranten die het inburgeringsexamen niet hebben behaald (de referentiegroep). We hebben daarbij via meervoudige regressieanalyses gecorrigeerd voor mogelijke verschillen tussen succesvolle inburgeraars en de referentiegroep.

Inburgering heeft een positief en noemenswaardig effect op participatie in de vorm van betaald werk voor de groepen nieuwkomers en vrijwillige inburgeraars. Nieuwkomers en vrijwillige inburgeraars met een inburgeringsdiploma hebben aan het einde van de onderzoeksperiode (de tweede helft van 2010) vaker een betaalde baan dan migranten zonder inburgeringsdiploma. Deze positieve bijdrage van inburgering aan participatie blijft ook overeind als we kenmerken aan het model toevoegen die de verschillen tussen de succesvolle inburgeraars en de referentiegroep in participatie mogelijk zouden kunnen verklaren. Deze resultaten wijzen erop dat het succesvol afsluiten van een inburgeringstraject migranten kennis en vaardigheden geeft waarmee ze wat gemakkelijker hun weg kunnen vinden op de arbeidsmarkt.

Het positieve effect van inburgering geldt in grotere mate voor inburgeraars met een laag opleidingsniveau dan voor inburgeraars die hoger zijn opgeleid. Van hoogopgeleide migranten zou ook verwacht kunnen worden dat zij minder moeite hebben om zelfstandig de weg naar de arbeidsmarkt te vinden. Vooral laagopgeleide migranten vormen een groep die in termen van aansluiting op de arbeidsmarkt een achterstand heeft. Met name voor deze groep lijkt inburgering handvatten te bieden om de aansluiting op de arbeidsmarkt wat gemakkelijker te vinden.

Hoewel inburgering een positieve en noemenswaardige bijdrage levert aan de participatie van nieuwkomers en van vrijwillige inburgeraars, zien we dit positieve effect niet terug voor oudkomers. Oudkomers die het inburgeringsexamen met succes hebben afgesloten, lijken hiervan niet te profiteren wat betreft het hebben van betaald werk. Het tijdsaspect zou hierbij een rol kunnen spelen. Oudkomers zijn al meerdere jaren in Nederland en kunnen daardoor zelfstandiger hun weg naar de arbeidsmarkt vinden. Een

inburgeringstraject lijkt voor de oudkomers ten aanzien van het verrichten van betaalde arbeid dan ook weinig toegevoegde waarde te hebben.

Er is een aantal kanttekeningen bij deze resultaten te plaatsen. In tegenstelling tot de kans op betaald werk, levert inburgering geen positieve bijdrage aan het volgen van een opleiding. Een verklaring hiervoor kan zijn dat migranten die een opleiding in Nederland volgen of willen gaan volgen, naar eigen inschatting voldoende Nederlands beheersen. Zij melden zich niet aan voor deelname aan een inburgeringscursus. Succesvolle inburgeraars volgen dan ook niet vaker een opleiding in Nederland dan migranten die het inburgeringsexamen (nog) niet hebben behaald.

Op zichzelf staat de beperkte 'verklaringskracht' van de gepresenteerde modellen. Inburgering en de andere kenmerken van inburgeraars (waaronder geslacht, opleidingsniveau en verblijfsduur in Nederland) verklaren slechts een beperkt deel (tussen de 7 en 21%) van de variantie in participatie. Hiervoor geldt allereerst een statistische verklaring: de meerderheid van inburgeraars in Nederland participeert niet of nauwelijks op de arbeidsmarkt of in het onderwijs.⁴ Als gevolg hiervan blijft de verklaringskracht van het regressiemodel beperkt.

Daarnaast moeten we constateren dat andere, niet in het model opgenomen kenmerken blijkbaar ook een belangrijke rol spelen in het verklaren van de participatie van inburgeraars. We kunnen hierbij denken aan factoren zoals motivatie, diverse culturele factoren of gezondheidskenmerken die de stap naar de arbeidsmarkt of het onderwijs kunnen beïnvloeden. De invloed van deze en andere factoren hebben we niet in onze modelschatting kunnen laten meewegen. Dit laat onverlet dat inburgering voor sommige categorieën inburgeraars, en nieuwkomers en vrijwillige inburgeraars in het bijzonder, een steentje bijdraagt aan de mate waarin migranten participeren. Dit geldt in het bijzonder voor de kansen op de arbeidsmarkt.

⁴ Zoals we in hoofdstuk 3 zagen, participeert meer dan de helft van de onderzoekspopulatie (54%) aan het einde van de onderzoeksperiode (de tweede helft van 2010) in zijn geheel niet op de arbeidsmarkt of in het onderwijs.

5 INBURGERING EN INFORMELE PARTICIPATIE

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op het kwalitatieve gedeelte van dit onderzoek. Meer bepaald zal aan de hand van zowel groepsgesprekken met (ex-) inburgeraars als individuele gesprekken met trajectbegeleiders en docenten worden ingegaan op de waarde van inburgering voor informele vormen van participatie. Met informele participatie bedoelen we het verrichten van onbetaald werk, deelname aan georganiseerde activiteiten, zoals het volgen van cursussen en activiteiten binnen verenigingen, en het aangaan van sociale contacten buitenshuis.

Veel inburgeraars vinden we namelijk niet terug in de arbeidsmarkt- en onderwijsstatistieken, waarmee zij ook buiten de analyses blijven zoals deze in de voorgaande hoofdstukken zijn gepresenteerd. Om ook ten aanzien van de inburgeraars die geen betaalde arbeid verrichten of een opleiding volgen iets over de bijdrage van inburgering te kunnen aangeven, is in zes gemeenten een kwalitatieve analyse uitgevoerd (zie verder bijlage 2). Het kwalitatieve onderzoek is verricht onder deelnemers aan trajecten in het kader van opvoedingsondersteuning, gezondheid en onderwijs (OGO) en maatschappelijke participatie (MP).

In het onderstaande wordt allereerst ingegaan op hetgeen we over deze (informele) vormen van participatie van inburgeraars weten op basis van bestaand onderzoek. Vervolgens komen diverse thema's aan de orde, welke onderdeel van de gesprekken zijn geweest. Het gaat hierbij zowel om het belang dat aan inburgering wordt toegekend als om de ervaren opbrengsten ervan.

5.2 Wat weten we over informele participatie van inburgeraars?

Participatie in de samenleving kent vele vormen. Naast participatie op de arbeidsmarkt of het volgen van een opleiding gaat het bijvoorbeeld om het verrichten van onbetaalde arbeid, deelname aan maatschappelijke activiteiten of het aangaan van sociale contacten. In deze paragraaf wordt besproken wat op dit moment bekend is over de rol van inburgering ten aanzien van laatstgenoemde vormen van (informele) participatie. Deze zijn tot dusverre nog niet in dit onderzoek besproken.

Onderzoek door de Haagse Rekenkamer (2009)

De Rekenkamercommissie Den Haag heeft in 2009 onderzocht wat de effecten zijn van het inburgeringsbeleid voor de doelgroep met betrekking tot

hun participatie in de maatschappij.¹ Er zijn 157 mensen geïnterviewd, zowel trajectvolgers (107) als uitvallers en personen die niet reageerden op de oproep van de gemeente (50). Van de 157 respondenten is driekwart nieuwkomer, veelal afkomstig uit Marokko of Turkije.

Van de 107 trajectvolgers heeft ongeveer de helft het profiel OGO gevolgd. Wat uit het onderzoek blijkt is dat juist deze groep aangeeft profijt te hebben gehad van een inburgeringscursus. Driekwart van deze cursisten geeft aan door de cursussen meer betrokken te zijn geraakt bij de school van hun kinderen. Ook weet men door inburgering de weg naar officiële instanties beter te vinden. Tot slot wordt duidelijk dat ook diverse algemene vaardigheden, zoals het gebruik van het internet of het maken van afspraken in de Nederlandse taal, door deelname aan een inburgeringstraject verbeteren.

De groep van nieuwkomers maakt in dit verband de meeste progressie door. Deze cursisten scoren na afloop van de cursus beter op zowel taalbeheersing, contact met Nederlandse mensen, thuis Nederlands spreken als internetgebruik. Ook worden nieuwkomers meer dan andere inburgeraars lid van Nederlandse verenigingen. Voor oudkomers maken de cursussen minder verschil; zij zijn van mening dat zij voorafgaande aan de taalcursus al veel wisten en niet zoveel aan taal- en samenlevingskennis hebben bijgeleerd.

Onderzoek door B&A (2010)

In 2010 onderzocht B&A voor de Tweede Kamer de maatschappelijke effecten van inburgering in een aantal Nederlandse gemeenten.² Op basis van groeps-gesprekken met deelnemers en professionals komt naar voren dat inburgeraars die een inburgeringstraject hebben gevolgd, vrijwel altijd een stapje hoger zetten op de ladder van participatie in de Nederlandse samenleving. Ten aanzien van inburgeraars met het profiel OGO en MP – in veel gevallen kandidaten met een lage opleiding en weinig of geen werkervaring – concluderen de onderzoekers dat inburgering leidt tot een grotere maatschappelijke betrokkenheid en meer deelname aan georganiseerde maatschappelijke activiteiten.

Een verklaring voor deze verhoogde participatie wordt door B&A gezocht in het feit dat door een beter begrip van de Nederlandse taal en samenleving inburgeraars minder afhankelijk van hun omgeving worden. Zij worden zelfstandiger, kunnen zelf beter hun weg vinden (soms letterlijk: reizen met het openbaar vervoer) en hebben geen of minder ondersteuning nodig. Daarnaast wordt aangegeven dat inburgeraars door de cursussen leren op te komen voor hun eigen belangen en gemakkelijker contacten buitenshuis leggen.

¹ Feitenrapport 'Onderzoek naar het inburgeringsbeleid van de gemeente Den Haag', oktober 2009, Rekenkamer Den Haag.

² B&A-Groep (2010) Inburgeren en participeren. Verslag van vier kwalitatieve casestudies naar de effecten van inburgering op participatie. Onderzoek in opdracht van de Tweede Kamer.

Evaluatieonderzoek Inburgering door Significant (2010)

In de evaluatie van de Wet inburgering en de Regeling vrijwillige inburgering die in 2010 is uitgevoerd door Significant, wordt inburgering eveneens in verband gebracht met een toegenomen zelfstandigheid en vergrote weerbaarheid.³ De benaderde inburgeraars ervaren de inburgeringscursus als nuttig bij het zelfstandig en onafhankelijk worden. Uit het rapport blijkt ook dat veel kandidaten het leren van de Nederlandse taal belangrijk vinden om mee te kunnen doen in de Nederlandse maatschappij. Het idee dat de cursus hen hierbij op weg helpt, spreekt de inburgeraars dan ook aan. Daarnaast wordt in dit onderzoek aangegeven dat de cursus voor vrouwen de mogelijkheid biedt om een activiteit buitenshuis te ondernemen en aansluiting te zoeken bij de belevingswereld van hun kinderen.

Onderzoek voor de Rekenkamer Amersfoort door Regioplan (2011)

In het onderzoek over de maatschappelijke effecten van inburgering in de gemeente Amersfoort wordt een vergelijkbaar beeld geschetst.⁴ Op basis van een groot aantal interviews met vooral vrouwelijke nieuwkomers uit Turkije en Marokko komt namelijk naar voren dat het inburgeringstraject op een positieve manier bijdraagt aan het aangaan van sociale contacten, de taalvaardigheid en de kennis van de Nederlandse samenleving.

Een andere conclusie die wordt getrokken is dat inburgeraars zich zekerder zijn gaan voelen door de taalcursus. Zij kunnen niet alleen beter Nederlands, maar durven ook de Nederlandse taal vaker te spreken. Dit leidt ertoe dat de cursisten eerder een praatje aangaan in de buurt of een instelling (zoals een wijkcentrum of de school van de eigen kinderen) bezoeken. Het aandeel dat door de cursus daadwerkelijk vrijwilligerswerk gaat doen, een opleiding gaat volgen of een betaalde baan vindt, is echter klein. Het onderzoek leert dat de kennis van de Nederlandse taal ook na afronding van de inburgeringscursus nog altijd beperkt is.

Een tussenbalans

Uit voorgaande onderzoeken kunnen we concluderen dat het traject van inburgering de participatie van inburgeraars in de meeste gevallen lijkt te verhogen. Deze verhoging vertaalt zich echter meestal niet direct in het verrichten van betaald werk. In plaats daarvan moeten we vooral aan meer bescheiden vormen van participatie denken, zoals het aangaan van contacten, het bezoeken van instellingen en organisaties in de gemeente en soms ook het verrichten van vrijwilligerswerk (veelal op de school van eigen kinderen). Ook blijkt dat inburgering de mentale weerbaarheid van veel cursisten vergroot: zij voelen zich zekerder door hun toegenomen taalkennis en worden daardoor ook sociaal en maatschappelijk actiever.

³ Significant (2010) Evaluatierapport inburgering in Nederland.

⁴ Regioplan (2011) Tweeluikonderzoek naar inburgering en integratie in de gemeente Amersfoort. Onderzoek in opdracht van de Rekenkamer van de gemeente Amersfoort.

5.3 Kwalitatieve analyse

In het huidige hoofdstuk gaan we verder in op de uitkomsten van inburgering ten behoeve van cursisten die niet direct op zoek zijn naar een baan of opleiding. Ons inziens vormt dit onderzoek een nuttige aanvulling op en actualisering van de uitkomsten van voornoemde studies.

In het navolgende wordt nader ingegaan op de uitkomsten van dit onderzoek, waarbij met ruim vijftig inburgeraars en bijna twintig professionals (taaldocenten en trajectbegeleiders) is gesproken. We gaan daarbij achtereenvolgens in op de volgende thema's:

- (1) het algemene belang dat aan inburgering wordt gehecht;
- (2) de meerwaarde van inburgering ten aanzien van taalbeheersing;
- (3) de relatie tussen inburgering en het hebben van sociale contacten;
- (4) het effect van inburgering op de samenlevingskennis;
- (5) het effect van inburgering op (vrijwilligers-)werk;
- (6) het resultaat van inburgering in termen van zelfvertrouwen.

5.3.1 Belang inburgeringscursus

Het grootste deel van de cursisten en ex-cursisten vindt inburgering erg belangrijk. Ze zien de cursus als een nuttige manier om hun weg te vinden in de Nederlandse samenleving. In het verlengde hiervan beschouwen veel respondenten het deelnemen aan een inburgeringscursus als een belangrijke voorwaarde op weg naar een grotere mate van zelfstandigheid:

“Ik vind het belangrijk, als je zelf niet kan communiceren met mensen is het ontzettend lastig, om iedere keer iemand bij je te hebben als tolk. Dan ben je niet zelfstandig. Dit is belangrijk om voor jezelf op te komen.” (vrouw, 38 jaar, oudkomer)

Behalve het voordeel om in het Nederlands te kunnen communiceren wordt veelvuldig gewezen op het belang om de regels en gewoonten die in dit land gelden, te kunnen begrijpen. Het gaat daarbij om hele concrete zaken waar de cursus hen bij helpt:

“Inburgeren is belangrijk voor mij om boodschappen te kunnen doen en om met mijn kinderen naar het consultatiebureau te kunnen gaan” (vrouw, 34 jaar, nieuwkomer)

Met name het portfolio-onderdeel uit het praktijkgedeelte van de inburgeringscursus – waarbij op basis van concrete opdrachten bewijzen verzameld moeten worden – wordt als waardevol ervaren door de cursisten.

Via deze opdrachten komen ze op veel plekken en worden ze ‘gedwongen’ om te oefenen met de taal:

“Voor mij is het goed om naar het uitzendbureau en het gemeentehuis te gaan. Ik durf het nu beter. Ik was wel zenuwachtig, maar probeerde het gewoon. Ik merkte dat ze lief waren, dus ik heb nu meer moed.” (vrouw, 32 jaar, oudkomer)

Wat het grootste deel van de inburgeraars minder waardeert aan de cursus is dat mensen met verschillende taalniveaus in één groep zitten. De mensen die op een relatief laag niveau zitten, vinden dit vervelend omdat het naar hun idee te snel gaat en de rest van de groep op hen moet wachten. De inburgeraars die al wat verder zijn op het gebied van taal, hebben het idee dat ze veel moeten wachten en dat sommige opdrachten te makkelijk zijn. Daarnaast wordt bij enkele taalscholen door cursisten genoemd dat docenten vaak wisselen door ziekte of verlof; volgens de inburgeraars komt dit de leskwaliteit niet ten goede:

“Ik heb dit jaar niet veel geleerd omdat er telkens een andere docent kwam. Dat vind ik niet leuk. Dan schiet het niet op. De vele veranderingen van docenten is echt een probleem.” (vrouw, 49 jaar, oudkomer)

Tot slot geven de meeste inburgeraars aan plezier te hebben in de cursus; ze vinden het leuk om in de klas mensen met verschillende etnische achtergronden te ontmoeten en samen het Nederlands te leren. Daarnaast ervaart het grootste deel vooral de portfolio-opdrachten als erg prettig: ze vinden het leuk om de Nederlandse maatschappij aan de hand van deze opdrachten te leren kennen, ook al vinden ze het soms moeilijk.

Versillen tussen groepen

Er zijn weinig verschillen aangetroffen tussen groepen inburgeraars in hun waardering voor de inburgering in Nederland. Over het algemeen wordt de cursus door vrijwel iedereen positief gewaardeerd. Uitzonderingen op dit beeld vormen enkele oudkomers die al vele jaren in Nederland verblijven en naar eigen zeggen de taal voldoende machtig zijn.

Oordeel docenten en trajectbegeleiders

Docenten en trajectbegeleiders oordelen allen dat inburgering nuttig is voor de cursisten. Het belang schuilt niet alleen in de kennisvermeerdering, maar ook in de praktische ervaring die de cursisten opdoen. De portfolio-opdrachten worden daarbij veelvuldig als een essentieel onderdeel benoemd, omdat dit de kandidaten echt in contact met de Nederlandse samenleving brengt.

Daarnaast geven verschillende professionals aan dat de inburgering veel cursisten een extra duwtje in de rug geeft om iets te willen bereiken. Anders gesteld, door middel van het deelnemen aan inburgering komen kandidaten erachter wat ze in Nederland zouden kunnen realiseren. Een bijkomend effect

is dat cursisten van elkaar zien wat ze doen; hier gaat een stimulerende werking vanuit. Niet in de laatste plaats wordt aangegeven dat inburgeraars zelf enorme voldoening uit de cursus kunnen halen. Zo geeft een docent/trajectbegeleider aan:

“Ik heb een Turkse vrouw helemaal zien opbloeien. Ook was er een vrouw uit Congo die nog nooit naar school was geweest. Zij liep bijna naast haar schoenen, zo trots was ze op haar diploma.”

5.3.2 Resultaten in termen van taalbeheersing

Nagenoeg alle cursisten die we gesproken hebben, vinden dat de inburgeringscursus hun taalniveau heeft verhoogd. Met behulp van de kennis van de Nederlandse taal die ze leren tijdens de cursus weten ze zich beter te redden in situaties waarin ze Nederlands moeten spreken:

“Buitenshuis praat ik vaak Nederlands. Ik spreek meer Nederlands dan voor de cursus. Op school praat ik altijd in de Nederlandse taal. Alleen op zaterdag en zondag spreek ik geen Nederlands.” (vrouw, 33 jaar, nieuwkomer)

Ook komt meer dan eens naar voren dat kunnen en durven vaak in elkaars verlengde liggen. Als de cursist meer woorden kent, gaat hij of zij gemakkelijker een gesprek in het Nederlands aan:

“Ik heb meer moed om in het Nederlands te praten. Als ik mijn eigen taal tegen iemand praat, begrijpt diegene meteen wat ik bedoel. Ik doe mijn best om meer Nederlands te leren. Dankzij school heb ik veel geleerd.” (man, 27 jaar, oudkomer)

Toch wordt ook duidelijk dat de cursisten vooral buitenshuis en alleen met autochtone Nederlanders de Nederlandse taal spreken. Maar weinig cursisten geven aan thuis Nederlands te praten; bijna allemaal spreken ze hun eigen taal binnenshuis. Enkelen praten met hun kinderen wel in het Nederlands. De meesten vertellen echter dat ze het belangrijk vinden dat hun kinderen ook de taal uit het land van herkomst leren.

Buitenshuis weten de inburgeraars zich over het algemeen min of meer staande te houden in de Nederlandse taal. Veel contact met de Nederlandse bevolking heeft men echter niet. Bovendien gaat het in de regel om kortstondig en oppervlakkig contact:

“In de winkel en op straat is het moeilijker om een gesprek te voeren, daar groeten mensen wel (‘hallo’, ‘goedendag’), maar een gesprek heb je daar niet zo snel. Veel mensen praten ook dialect, zeker in de dorpen, dat is ook moeilijk.” (man, 38 jaar, nieuwkomer)

De cursisten bewegen zich aldus vooral binnen hun eigen groep: ze praten niet vaak met Nederlanders of met andere migranten in de Nederlandse taal. Wanneer zij wel in het Nederlands praten, gebeurt dit vooral met de burens, in de supermarkt of bij de dokter. Ook is de inburgeringscursus zelf een moment bij uitstek waarop in het Nederlands wordt gecommuniceerd.

Veel cursisten geven aan dat het niveau waarop ze de Nederlandse taal leren, niet hoog genoeg is om je volledig te kunnen redden. Velen vertellen dat ze het nog steeds erg moeilijk vinden om Nederlands te praten en zouden graag meer willen leren. Sommigen proberen zelf bij te leren of hun taalniveau op peil te houden door naar Nederlandse televisiezenders te kijken. Daarnaast wordt duidelijk dat het schrijven in de Nederlandse taal voor een overgrote meerderheid nog een stap te ver is; het spreken en lezen op een elementair niveau is voor de meesten het maximaal haalbare.

Verschillen tussen groepen

Vrijwel alle cursisten bendrukken dat ze het erg moeilijk vinden om de Nederlandse taal echt goed te leren beheersen. Het rendement is nog het hoogst onder de groep van nieuwkomers. Het zijn namelijk vooral de oudkomers die aangeven dat zij niet of nauwelijks meer Nederlands spreken dan voor de cursus. Deze groep heeft zichzelf vaak al velen jaren in het Nederlands moeten redden:

“Ja, ik spreek Nederlands buitenshuis. Maar dit was voor de cursus ook al, bijvoorbeeld met de burens, op school, met ouders van andere kinderen.”
(vrouw, 43 jaar, oudkomer)

Wat voorts uit de gesprekken met ex-cursisten opvalt is dat vrijwel alle respondenten aangeven het moeilijk te vinden om het geleerde taalniveau op peil te houden na afronding van de cursus. Zij vallen, met andere woorden, meer dan eens terug op een lager niveau van taalbeheersing. Wel geeft een aantal ex-cursisten aan dat ze nu beter Nederlands *durven* te spreken en niet meer zo zenuwachtig of angstig zijn als voor de cursus.

Oordeel docenten en trajectbegeleiders

Het beeld dat de cursisten schetsen, wordt voor het grootste deel bevestigd door de docenten. Volgens hen weet bijna elke cursist na de cursus meer van de Nederlandse taal dan daarvoor. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat het behaalde niveau voor het overgrote deel onvoldoende is om gemakkelijk mee te kunnen doen in de Nederlandse samenleving. Ook verschilt de geboekte progressie sterk per groep of persoon. Volgens de docenten hangt de vooruitgang af van de motivatie van de cursist, zijn of haar eerdere opleidingsniveau en van de maatschappij waarin mensen zijn opgegroeid.

Op de vraag of inburgering voor bepaalde groepen beter of minder geschikt is, levert een veelkleurig beeld op. Allereerst wordt van vooral de groep

analfabeten en personen met een beperkt leervermogen aangegeven dat inburgering vaak erg lastig is. Zo geeft een docent aan:

“Er zijn heel veel groepen die überhaupt moeten leren hoe je moet leren. Als je al eens naar school bent geweest ga je sneller.”

Een groep voor wie inburgering volgens de begeleiders eveneens problematisch is, zijn de vluchtelingen en dan met name degenen die (ernstig) getraumatiseerd zijn. Deze kandidaten hebben vaak concentratieproblemen of haken af vanwege hun slechte psychische gesteldheid. Ook geeft één docent aan dat oudkomers meer moeite met inburgering hebben dan nieuwkomers:

“Nieuwkomers hebben vaak al examen in het buitenland gedaan. Die hebben al een basis, die leren veel sneller. Die doen niet per se meer hun best dan oudkomers, maar je ziet wel meer resultaat.”

Meerdere docenten benadrukken dat cursisten uit Oost-Europese en Aziatische landen vaak erg gedreven zijn en relatief gemakkelijk leren. Hierdoor gaat de cursus voor hen sneller dan bij cursisten uit andere landen. Ook is deze groep meer gemotiveerd om na de inburgering daadwerkelijk een baan te vinden. Daarnaast lijken mensen die al een beetje geïntegreerd zijn, ongeacht hun herkomst, de cursus met meer gemak te kunnen volgen.

5.3.3 Resultaten in termen van sociale contacten

Over het algemeen hebben de inburgeraars zowel voor de cursus als na de cursus weinig contact met autochtone Nederlanders. Vaak geven ze aan dat de taal hen belemmert of dat ze gewoon nergens Nederlanders leren kennen. Nagenoeg alle inburgeraars benadrukken dat hun sociale leven zich overwegend binnen de eigen etnische groep afspeelt. Wel vormen de taalcursussen zelf een uitgelezen moment om contact met anderen (lees: medecursisten) op te doen:

“Nu is het makkelijker door de school, ik ben een beetje gewend, ik heb meer gepraat hier. Ook met Turkse, Surinaamse vrouwen. Ik moet met hen in het Nederlands spreken.” (vrouw, 49 jaar, oudkomer)

Daarnaast geven veel inburgeraars aan meer contact te hebben met burens. Deze burens zijn ook vaak migranten, maar in het onderlinge contact wordt het Nederlands regelmatig als gemeenschappelijke taal gebruikt. Vergelijkbaar is het contact dat inburgeraars hebben binnen buurthuizen en wijkcentra. Hier ontmoeten ze veel andere migranten, maar het contact met hen verloopt meestal in het Nederlands. Een groot deel van de deelnemers aan de

groepsgesprekken heeft aangegeven met enige regelmaat naar het buurthuis te gaan:

“Het is voor mij makkelijker geworden om naar het buurthuis te gaan. Iedereen praat een andere taal, maar in het buurthuis daar praat iedereen Nederlands.”
(vrouw, 31 jaar, nieuwkomer)

Verschillen tussen groepen

Enkele inburgeraars geven wel aan meer contact te hebben met autochtone Nederlanders. Deze mensen hebben bijvoorbeeld een Nederlandse partner waardoor ze via hem of haar makkelijker in contact komen met andere Nederlanders. Ook de inburgeraars met een baan hebben op hun werk in de regel contact met Nederlanders. Bovendien hebben de cursisten met kinderen meer contacten met autochtone Nederlanders en andere migranten. Deze contacten hebben ze veelal op de school van hun kinderen opgedaan.

Oordeel docenten en trajectbegeleiders

Het beeld dat de professionals schetsen van het aangaan van sociale contacten van de cursisten komt overeen met wat de inburgeraars zelf hebben verteld. Voor de groep die voorafgaand aan inburgering de deur niet of nauwelijks uitkwam, verbetert de sociale integratie zeker. Tijdens de cursus móeten zij niet alleen naar buiten om naar de les te gaan, maar zijn zij ook verplicht om voor het portfolio-onderdeel verschillende maatschappelijke instanties te bezoeken. Dit leidt tot gemakkelijker contact, bijvoorbeeld met de burens, de dokter of de gemeente. Daarnaast zitten zij samen met andere cursisten in een groep. Een docent stelt in dit verband:

“Er zijn er een hoop die blij zijn met de inburgeringsplicht omdat dat voor contacten zorgt. Ook man-vrouw in dezelfde groep. Vroeger was dat niet zo dat mannen en vrouwen bij elkaar zaten. Eerder waren de vrouwen heel rustig, maar nu zijn ze zelfs luidruchtiger dan mannen.”

De docenten hebben echter geen contact meer met ex-inburgeraars en kunnen dus moeilijk zeggen hoe de verdere sociale integratie er na de cursus uitziet. De mate van het aangaan van sociale contacten hangt volgens de docenten grotendeels af van de leefgemeenschap waartoe ze behoren. Zo worden de Turkse, Somalische en Chinese gemeenschappen als voorbeelden genoemd van groepen die veel binnen hun eigen kring blijven. Hetzelfde geldt veelal voor vluchtelingen. Inburgeraars uit sommige Aziatische landen en uit Oost-Europa bewegen zich daarentegen gemakkelijker buiten hun eigen gemeenschap.

5.3.4 Resultaten in termen van samenlevingskennis

Over het algemeen zijn de inburgeraars tevreden met wat zij tijdens de cursus leren over de Nederlandse samenleving. Zij vinden het erg belangrijk om hun weg te weten in de maatschappij en menen dit ook beter door de cursus te

kunnen. De cursisten geven aan dat veel informatie erg nuttig is, zoals hoe ze dingen kunnen regelen bij gemeentelijke instanties:

“Voor de cursus werkte ik al, maar hier heb ik bijvoorbeeld geleerd over de Belastingdienst, ik moest weten wat ‘jaaropgave’ betekent, en belasting aanvragen, wat je moet doen. Ik heb geleerd wat bruto en netto is. Op de cursus is alles aan mij uitgelegd.” (man, 27 jaar, oudkomer)

Daarnaast helpt de inburgering meer dan eens bij het begrijpen van ‘typisch’ Nederlandse gewoonten. Dit geldt bijvoorbeeld bij het opbouwen en onderhouden van sociale contacten in dit land:

“Toen ik hier voor het eerst kwam, kon ik het niet goed begrijpen. Het is hier anders dan in mijn land. Bijvoorbeeld bij het maken van afspraken met vrienden. Hier is het: afspraak is afspraak. Dit is in mijn land heel anders.” (vrouw, 29 jaar, nieuwkomer)

Een paar cursisten benadrukken dat ze voor hun gevoel nog onvoldoende weten. Ze hebben veel geleerd over de Nederlandse geschiedenis, maar willen meer weten van actuele situaties in Nederland. Ook zijn sommigen nieuwsgierig naar de dagelijkse levenswijze van Nederlanders:

“Ik wil graag leren over hoe Nederlanders thuis leven. Daarom kijk ik veel series, bijvoorbeeld Goede tijden, Slechte tijden.” (vrouw, 49 jaar, oudkomer)

Verschillen tussen groepen

Vrijwel alle cursisten stellen dat inburgering hen heeft geholpen bij het vergaren van kennis over de Nederlandse samenleving. In het bijzonder worden de portfolio-opdrachten hierbij gewaardeerd. Wel zien we dat de nieuwkomers meer dan de oudkomers het nut van inburgering inzien. Laatstgenoemde groep is vaak al beter op de hoogte van het functioneren van de Nederlandse samenleving, voordat ze aan de inburgering begonnen.

Oordeel docenten en trajectbegeleiders

Ook docenten en trajectbegeleiders vinden dat dit onderdeel beslist meerwaarde heeft. Volgens hen leren de inburgeraars er altijd wat van. Het ligt er echter wel aan op welk niveau de inburgeraars starten met de cursus; sommige cursisten weten al erg veel van de Nederlandse samenleving, omdat ze al een groot aantal jaren in Nederland verblijven. Daarnaast vertellen de docenten dat sommige groepen er veel moeite mee hebben om te wennen aan de gewoonten in Nederland; voor hen neemt dit onderdeel (in casu: KNS) daarom veel tijd in beslag. Zo stelt een docent:

“Er zit nu een grote groep Somalische vrouwen op de cursus. Hun eigen maatschappij is ongestructureerd. Je bent bezig met het aanleren van primaire dingen over opvoeding. Dit is echter een te grote stap voor deze mensen. Ze kunnen niet wennen in deze samenleving.”

5.3.5 Resultaten in termen van (vrijwilligers-)werk

Ook is gesproken over de waarde van inburgering ten behoeve van het doen van vrijwilligerswerk. Wat daarbij opvalt is dat slechts een kleine minderheid aangeeft dit ook daadwerkelijk te doen. In het bijzonder gaat het hier om enkele vrouwen die behulpzaam zijn op de school van hun kinderen of om een gezamenlijke activiteit met vrouwen uit de buurt. Een respondent zegt hierover:

"Ik ga naar school om de kleine kinderen te helpen, ik ga dan wandelen in het park met de kinderen. Dit gebeurt allemaal sinds ik een inburgeringscursus ben gaan doen" (vrouw, 37 jaar, oudkomer)

Wel wordt door de meeste cursisten benadrukt dat men met enige regelmaat bijspringt om familie of vrienden te helpen. Vrijwilligerswerk in georganiseerd verband is echter geen aansprekende vorm van participatie. Overigens wordt door enkelen aangegeven dat men dit eerder zou kunnen doen, omdat men de taal beter begrijpt en hierdoor ook meer durft. Tot dusverre is het er voor de meesten echter nog niet van gekomen.

Hoewel de geïnterviewde kandidaten geen inburgeringscursus volgen met het profiel 'Werk', zien we dat voor sommigen de stap naar de arbeidsmarkt wel degelijk als wenselijk wordt ervaren. Verschillende cursisten geven aan best te willen werken en de cursus ook in dit kader nuttig te vinden:

"Ik was huisvrouw, ik deed nooit iets anders. Ik heb gestudeerd maar nooit gewerkt. Ik wist niet hoe ik naar het uitzendbureau kon gaan. Al dit soort dingen heb ik op de inburgeringscursus wel geleerd" (vrouw, nieuwkomer, 44 jaar)

Toch overheerst het besef dat voor het krijgen van een betaalde baan voldoende kennis van het Nederlands nodig is en dat een cursus inburgering hiervoor in de regel niet toereikend is. Desondanks brengt inburgering de cursisten wel een stapje dichterbij de arbeidsmarkt. Verschillende cursisten benadrukken dat men veel geleerd heeft van het oefenen van sollicitatiebrieven, het zoeken naar werk op internet en het bezoeken van een arbeids- of uitzendbureau.

Oordeel docenten en trajectbegeleiders

Het algemene oordeel van docenten en begeleiders is dat de inburgering de cursisten een stapje hoger op de participatieladder brengt. Voor velen is de arbeidsmarkt geen haalbare of gewenste optie, maar dat wil niet zeggen dat de participatie niet bevorderd wordt door de cursus. Inburgering betekent volgens de benaderde professionals dat de deelnemers iets gemakkelijker het huis uitgaan en ook beter in staat zijn om contacten met anderen in de buurt aan te gaan. Dat begint al op de cursus zelf. Wel wordt benadrukt dat veel

afhankelijk is van de inburgeraars zelf. Degenen die in het land van herkomst maatschappelijk actief waren, zullen hiertoe in Nederland ook eerder neigen.

5.3.6 Effect inburgering op zelfvertrouwen

Uit alle interviews komt naar voren dat de inburgeraars tijdens de cursus meer zelfvertrouwen krijgen om te participeren in de Nederlandse samenleving. Ze vertellen dat het vóór de inburgering moeilijk was om anderen te begrijpen en om in te zien hoe de Nederlandse samenleving functioneert. Dat heeft hen onzeker gemaakt. Tijdens de cursus hebben ze gemerkt dat het steeds gemakkelijker werd om met anderen om te gaan. Als gevolg hiervan zijn de kandidaten minder onzeker, minder angstig en minder afhankelijk van anderen:

“Vroeger durfde ik niet terug te praten bij de bushalte, nu begin ik zelf. Ook schaamde ik me omdat ik geen één woord sprak. Nu durf ik mensen aan te kijken.” (vrouw, 52 jaar, oudkomer)

Verskil tussen groepen

Het belangrijkste verschil openbaart zich tussen de oudkomers en de nieuwkomers. De eerste groep stelt in het algemeen dat ze het meeste al wisten voordat ze naar de cursus gingen en zich dus ook niet erg onzeker en onzelfstandig voelden. Inburgering heeft in dit verband dan ook niet zoveel bijgedragen. Voor de nieuwkomers ligt dit evenwel anders; zij geven vrijwel zonder uitzondering aan dat de inburgering hen meer zelfvertrouwen heeft gegeven.

Oordeel docenten en trajectbegeleiders

Ook de professionals geven aan dat de mentale weerbaarheid onder de cursisten zichtbaar toeneemt. Naarmate de cursus verstrijkt durven de cursisten steeds meer en worden ze ook steeds actiever. Daarnaast worden veel cursisten steeds inventiever om een bepaalde vraag te beantwoorden of om een probleem op te lossen. Hiervoor kijken ze op de computer, werken ze onderling samen of bezoeken een instantie. Deze activiteiten ontstaan alle tijdens de les. Een docent drukt het als volgt uit:

“Dat zelfvertrouwen dat zie je. In het begin is men schuchter, gedurende cursus zie je ze opbloeien. Dat komt ook door de gewenning aan de groep. En ook doordat je je lekkerder voelt omdat je de taal spreekt.”

5.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is een beeld geschetst van de bijdrage van inburgering aan informele vormen van participatie. De informatie is vergaard voor deelnemers aan de trajecten Opvoeding, gezondheid en onderwijs (OGO) en

maatschappelijke participatie (MP). Dit zijn met name vrouwen, zowel oudkomers als nieuwkomers.

In algemene bewoordingen kan worden aangegeven dat deze 'zelfrapportage' een positief beeld schetst van de opbrengsten van inburgering. Een overgrote meerderheid onderkent het belang van de taal- en integratiecursussen, en vindt het bovendien erg leuk om er aan deel te nemen. De meerwaarde die aan inburgering wordt toegeschreven, is vooral groot onder de groep van nieuwkomers. Oudkomers stellen zich iets gereserveerder op en geven meer dan eens aan dat de cursus voor hen niet echt het verschil heeft gemaakt. Bedacht moet hierbij worden dat deze inburgeraars vaak al jaren in Nederland woonachtig zijn.

Per onderdeel zien we eveneens dat het inburgeringstraject de kandidaten op weg helpt in de Nederlandse samenleving. Door vrijwel alle cursisten wordt aan het inburgeringstraject een betere beheersing van het Nederlands en een grotere kennis van de Nederlandse samenleving toegeschreven. Bovendien leidt dit ertoe dat men buitenshuis actiever wordt, meer contacten met anderen aangaat en vaak ook dat men een stapje klimt op de participatieladder. De weg naar de arbeidsmarkt of het reguliere onderwijs is voor de meesten echter nog erg lang. Hiervoor wordt de opgedane kennis van de Nederlandse taal niet toereikend geacht.

Een andere conclusie die we op grond van de gesprekken met inburgeraars kunnen trekken, is de positieve relatie tussen inburgering en de mentale weerbaarheid van de cursisten. Vrijwel zonder uitzondering wordt benadrukt dat de cursussen ertoe leiden dat migranten zich minder afhankelijk van hun omgeving voelen en vooral ook dat ze meer durven te ondernemen. Juist omdat vooral de onderzochte profielen OGO en MP veel kandidaten met een kwetsbaar integratieprofiel aantrekken, moet dit als een belangrijke opbrengst worden beschouwd.

Overigens worden bovenstaande conclusies ook door de docenten en trajectbegeleiders onderschreven. Het beeld dat deze professionals presenteren, wijst op een positieve wending in het integratieproces van de kandidaten. Gesteld wordt daarbij dat het sociale isolement van veel inburgeraars door de cursussen wordt doorbroken en dat de kijk van deze mensen op de wereld zichtbaar veranderd. Gedurende de trajecten wordt een verhoogd zelfbewustzijn geconstateerd, vindt vaak intensief sociaal verkeer plaats en worden ambities voor de toekomst verkend.

6 CONCLUSIES

Dit onderzoek behandelt de participatie van inburgeraars in Nederland. We hebben hierbij de vraag trachten te beantwoorden of deelname aan taal- en integratiecursussen migranten daadwerkelijk helpt om aansluiting te vinden bij de Nederlandse samenleving. Het gaat hierbij overigens vooral om werk en onderwijs. Beschikbare data maakt het mogelijk om beide vormen van participatie op een systematische wijze te onderzoeken. Ten aanzien van andere (informele) vormen van maatschappelijke deelname – zoals het omgaan met autochtone Nederlanders, het bezoeken van instellingen in de buurt of deelname aan sociale activiteiten – is een aanvullende analyse uitgevoerd.

De vraag of inburgering migranten helpt om aansluiting te vinden bij de Nederlandse samenleving, is op verschillende manieren belicht. Allereerst is beschreven in welke mate inburgeraars na het behalen van het inburgeringsexamen participeren op de arbeidsmarkt of in het onderwijs. Vervolgens is in kaart gebracht wat de bijdrage is van inburgering, in samenhang met andere relevante factoren, aan de participatie van migranten. Tot slot is op basis van kwalitatief onderzoek bestudeerd of inburgering migranten in Nederland ook helpt bij andere vormen van participatie. Het gaat hierbij in het bijzonder om de hiervoor genoemde informele aspecten van participatie.

In dit onderzoek is gebruikgemaakt van een samenvoeging van verschillende databestanden, waarin gegevens op persoonsniveau over zowel inburgering als participatie zijn opgenomen. Gegevens van het CBS over participatie uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) zijn daarbij op persoonsniveau gekoppeld aan gegevens over inburgering in Nederland. Laatstgenoemde gegevens worden door de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) bijgehouden in het ISI-systeem.

We willen benadrukken dat een dergelijke meting tot op heden nog niet is uitgevoerd. De reden hiervoor is dat de wettelijke kaders voor inburgering in 2007 sterk zijn gewijzigd en we deze wijziging als startpunt voor de effectmeting hebben gebruikt. De laatste wijziging van de wetgeving op het terrein van inburgering (per 1 januari 2013) is overigens niet verdisconteerd in dit onderzoek.

6.1 De belangrijkste resultaten samengevat

In het onderstaande worden de belangrijkste bevindingen samengevat. Het gaat hierbij achtereenvolgens om de beschrijving van de participatie van migranten die succesvol zijn ingeburgerd en om de verklarende analyse waarin de bijdrage van inburgering aan participatie is berekend. Vervolgens

wordt ingegaan op de belangrijkste resultaten ten aanzien van participatie die uit het kwalitatief onderzoek naar voren komen.

6.1.1 De participatie van succesvolle inburgeraars

Allereerst is in dit onderzoek ingegaan op de onderzoeksvraag naar de participatie van inburgeraars na het behalen van het inburgeringsexamen. We hebben hierbij onderscheid gemaakt naar een aantal categorieën binnen de inburgeringspopulatie, in het bijzonder: visumplichtige nieuwkomers, nieuwkomers uit vluchtelingenlanden, oudkomers en vrijwillige inburgeraars. De laatstgenoemde groep is nader onderverdeeld naar vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER/Zwitserland en vrijwillige inburgeraars van buiten deze groep landen. In dit laatste geval gaat het in de regel om genaturaliseerde Nederlanders.

Er is voor de groep die tussen 2007 en medio 2010 het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen heeft behaald, bekeken hoe het deze inburgeraars in de tweede helft van 2010 vergaat in de Nederlandse maatschappij. Het is gebleken dat van deze inburgeraars zo'n veertig procent na het behalen van het inburgeringsdiploma betaald werk heeft. Het gaat hierbij overigens lang niet altijd om voltijdbanen of langdurige arbeidscontracten. Gemiddeld participeren inburgeraars ruim twee maanden op de arbeidsmarkt in de gemeten periode van een half jaar (tweede helft 2010). Het aantal inburgeraars dat na het behalen van het inburgeringsdiploma een opleiding gaat volgen, ligt een stuk lager; zes procent van deze groep komen we tegen in de onderwijsstatistieken.

Een groot gedeelte van degenen die zijn ingeburgerd in Nederland participeert dan ook niet in de vorm van betaald werk of het volgen van een opleiding. Visumplichtige nieuwkomers hebben het minst vaak een betaalde baan (in totaal 20%) en de oudkomers het vaakst (in totaal 52%). Ook werken oudkomers de meeste maanden in de genoemde meetperiode (bijna drie maanden in de laatste helft van 2010, tegenover minder dan twee maanden voor de andere groepen). Nieuwkomers (en vooral degenen uit vluchtelingenlanden) volgen daarentegen na afronding van de inburgering vaker een opleiding, al gaat het hierbij om een laag percentage (9%). Van de oudkomers en vrijwillige inburgeraars zien we dat slechts een zeer klein aandeel (4%) na afronding van het inburgeringstraject een opleiding volgt.

6.1.2 De invloed van de factor tijd op de participatie van inburgeraars

We hebben bovenstaande exercitie verder verfijnd door met een aantal relevante aspecten rekening te houden. Allereerst is onderzocht of inburgeraars wellicht wat meer tijd nodig hebben na het inburgeren om te participeren op de arbeidsmarkt of in het onderwijs. Hiertoe is de mate van participatie in de laatste helft van 2010 vergeleken tussen twee cohorten: migranten die

uiterlijk half 2010 succesvol zijn ingeburgerd en migranten die uiterlijk begin 2009 het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen hebben behaald.

Zodoende wordt duidelijk dat de migranten die eerder het inburgeringsexamen hebben behaald (uiterlijk begin 2009) vaker betaald werk hebben en regulier onderwijs volgen dan migranten die hierover langer hebben gedaan (en uiterlijk medio 2010 succesvol zijn ingeburgerd). De grootste verschillen zien we voor de nieuwkomers (zowel visumplichtige nieuwkomers als vluchtelingen) en de vrijwillige inburgeraars (met name degenen afkomstig uit de EU/EER/ Zwitserland). Alleen ten aanzien van de groep oudkomers heeft de factor tijd nauwelijks enige invloed op de uitkomsten. Voor deze groep verandert de participatie niet wanneer we een langere periode reserveren tussen het slagen voor een inburgeringsexamen en het meetmoment van deelname aan de arbeidsmarkt of het reguliere onderwijs.

Een ander aspect dat is bestudeerd, heeft betrekking op de maatschappelijke uitgangssituatie van inburgeraars voordat zij begonnen met een inburgeringscursus. Voor een grote groep inburgeraars – dat wil zeggen degenen die tussen 2008 en medio 2010 een inburgeringstraject hebben gevolgd – is hun participatie (zowel werk als opleiding) in de tweede helft van 2007 (voor de start van inburgering) vergeleken met die in de tweede helft van 2010 (na afronding van de inburgering).

Uit deze vergelijking valt op te maken dat inburgeraars vaker participeren in de vorm van zowel werk als opleiding nadat ze hun inburgeringscursus succesvol hebben afgerond. Het vergaat deze inburgeraars in termen van participatie dus beter na inburgering dan voor hun deelname aan een inburgeringstraject. Daarnaast wordt duidelijk dat de verschillen in dit verband het grootst zijn voor de nieuwkomers. Zowel het gemiddeld aantal maanden betaald werk, de baanomvang als het gemiddeld aantal maanden dat een opleiding wordt gevolgd is voor deze groep beduidend hoger in de tweede helft van 2010 dan in de tweede helft van 2007. De verschillen zijn voor oudkomers en vrijwillige inburgeraars veel minder groot.

6.1.3 Het effect van inburgering op participatie

In aanvulling op het beschrijven van de participatie van migranten die in Nederland zijn ingeburgerd, is in dit onderzoek antwoord gegeven op de vraag of inburgering ook een zelfstandig effect heeft op de positie van migranten. Anders gesteld, is de mate van participatie van succesvolle inburgeraars anders dan van een vergelijkbare groep migranten (aangeduid als de referentiegroep) die het inburgeringsexamen (nog) niet heeft behaald?

Deze vraag kan grotendeels bevestigend worden beantwoord. Inburgering heeft namelijk een positief effect op participatie in de vorm van betaald werk voor de groepen nieuwkomers en vrijwillige inburgeraars. Deze groepen migranten hebben na het behalen van een inburgeringsdiploma vaker een

betaalde baan dan vergelijkbare migranten zonder inburgeringsdiploma. Het effect van inburgering is nog het noemenswaardigst voor de groep vluchtelingen en beide groepen vrijwillige inburgeraars.

Bovendien blijft deze positieve bijdrage van inburgering aan participatie overeind als we rekening houden met verschillen in de samenstelling van de doelgroep (succesvolle inburgeraars) en de referentiegroep. Anders gesteld, ook wanneer diverse achtergrond- en migratiekenmerken aan het model worden toegevoegd die de verschillen tussen de succesvolle inburgeraars en de referentiegroep in participatie mogelijk zouden kunnen verklaren, blijft dit effect (ten gunste van de succesvolle inburgeraars) bestaan. Overigens kan niet uitgesloten worden dat verschillen tussen de succesvolle inburgeraars en de referentiegroep in participatie toegeschreven zouden kunnen worden aan kenmerken die niet in het model zijn opgenomen, zoals bijvoorbeeld motivatie en gezondheidsfactoren. Niettemin wijzen de resultaten erop dat we aan inburgering een zelfstandige en noemenswaardige bijdrage ten aanzien van de participatie kunnen toeschrijven.

Bovendien geldt het positieve effect van inburgering in grotere mate voor inburgeraars met een laag opleidingsniveau dan voor inburgeraars die hoger zijn opgeleid. Deze uitkomst is aannemelijk, wanneer we ervan uitgaan dat hoogopgeleide migranten minder moeite hebben om zelfstandig de weg naar de arbeidsmarkt te vinden. Vooral laagopgeleide migranten vormen een groep die in termen van aansluiting op de arbeidsmarkt een achterstand heeft. Met name voor deze groep blijkt inburgering dus handvatten te bieden om deze aansluiting gemakkelijker te vinden.

Twee kanttekeningen passen tot slot bij deze uitkomsten. In de eerste plaats zien we het positieve en significant effect niet terug voor de groep oudkomers. Oudkomers die het inburgeringsexamen met succes hebben afgesloten, lijken hiervan niet te profiteren voor wat betreft het vinden van betaald werk. Het tijdsaspect zou hierbij een rol kunnen spelen. Oudkomers zijn immers al vele jaren in Nederland en zijn daardoor mogelijk minder afhankelijk van inburgeren voor het behalen van maatschappelijk succes. Een tweede kanttekening betreft het ontbreken van een effect van inburgering op het volgen van een opleiding. In tegenstelling tot de kans op betaald werk, levert inburgering geen positieve bijdrage aan het volgen van regulier onderwijs in Nederland. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat migranten die een opleiding in Nederland volgen of willen gaan volgen, in de regel reeds voldoende Nederlands beheersen.

6.1.4 Inburgering en andere vormen van (informele) participatie

In aanvulling op de kwantitatieve analyses, zoals in het voorgaande toegelicht, is in dit onderzoek ook gekeken naar de invloed van inburgering op informelere aspecten van participatie, zoals het onderhouden van contacten met Nederlanders en het bezoeken van een instelling in de buurt. Deze

vormen van maatschappelijke betrokkenheid worden niet op een systematische wijze geregistreerd, zodat gekozen is voor een beperkt aanvullend kwalitatief onderzoek. In dit kader is in totaal met vijftig inburgeraars en ruim vijftien professionals (docenten en trajectbegeleiders) gesproken. De gesproken inburgeraars namen allen deel aan een inburgeringstraject in het kader van Maatschappelijke Participatie (MP) of Opvoeding, Gezondheid en Onderwijs (OGO).

Algemeen gesteld: deze gesprekken schetsen een gunstig beeld van de opbrengsten van inburgering. Een overgrote meerderheid van de gesproken inburgeraars en docenten onderkent het belang van de taal- en integratie-cursussen. De meerwaarde die aan inburgering wordt toegeschreven, is vooral groot onder de groep van nieuwkomers. Oudkomers stellen zich gereserveerder op en geven meer dan eens aan dat de cursus voor hen niet echt het verschil heeft gemaakt. In dit verband komen de bevindingen uit het kwalitatief onderzoek grotendeels overeen met de resultaten uit de kwantitatieve analyses; inburgering lijkt voor nieuwkomers een effectiever beleidsinstrument dan voor oudkomers.

Door de meeste cursisten – en nieuwkomers in het bijzonder – wordt aan het inburgeringstraject een betere beheersing van het Nederlands en een grotere kennis van de Nederlandse samenleving toegeschreven. Bovendien leidt dit ertoe dat men buitenshuis actiever wordt, meer contacten met anderen aangaat en vaak ook dat men een stapje klimt op de participatieladder. De weg naar de arbeidsmarkt of het reguliere onderwijs is voor de meesten echter nog erg lang. Hiervoor wordt de opgedane kennis van de Nederlandse taal niet toereikend geacht. Een andere conclusie die we op grond van de gesprekken kunnen trekken, is de positieve relatie tussen inburgering en de mentale weerbaarheid van de cursisten. Door veel inburgeraars wordt benadrukt dat de cursussen ertoe leiden dat men zich minder afhankelijk van de directe omgeving voelt en vooral ook dat men meer buitenshuis durft te ondernemen. Docenten bevestigen deze uitkomst.

6.2 Enkele conclusies op basis van de bevindingen

Op basis van het voorgaande komen we tot de volgende vier hoofdconclusies.

1. Inburgering draagt bij aan participatie

Uit de resultaten die we hierboven hebben beschreven, blijkt allereerst dat inburgering veel migranten op weg helpt in de Nederlandse samenleving. Succesvolle inburgeraars participeren na afronding van de inburgering vaker op de arbeidsmarkt dan vergelijkbare migranten die het inburgeringsexamen (nog) niet hebben behaald. Dit effect blijft ook overeind wanneer we rekening houden met verschillen in achtergrond- en migratiekenmerken tussen beide groepen. Een effect van inburgering op het volgen van een opleiding hebben

we overigens niet kunnen aantonen. Niettemin past de conclusie dat inburgering op positieve wijze bijdraagt aan de kansen van migranten op de Nederlandse arbeidsmarkt.

2. Inburgering vooral effectief voor nieuwkomers en laagopgeleiden

Vooral nieuwkomers, vrijwillige inburgeraars en migranten met een laag opleidingsniveau hebben profijt van inburgering. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze migranten in termen van participatie in de Nederlandse samenleving de grootste achterstand hebben. Veel van deze mensen spreken bij aankomst nog maar zeer gebrekkig Nederlands. Bovendien is een gebrekkige onderwijsachtergrond allerminst bevorderlijk voor een snelle toetreding tot de arbeidsmarkt in Nederland. Deze migranten zijn dan ook in het bijzonder gebaat bij deelname aan een intensieve taalcursus. Van vrijwillige inburgeraars valt te verwachten dat deze groep gemotiveerd is om iets op te steken van het inburgeringstraject. Zij kiezen er immers zelf voor om te gaan inburgeren. Hier tegenover hebben we het profijt van inburgering voor de groep oudkomers niet kunnen aantonen. Wellicht hebben deze migranten al lang geleden en zonder deelname aan een inburgeringstraject hun weg in de Nederlandse samenleving bepaald.

3. Beperkte mate van participatie, ook onder succesvolle inburgeraars

Het positieve effect van inburgering op participatie laat onverlet dat een meerderheid van degenen die zijn ingeburgerd in dit land, nog altijd niet participeert in termen van werk of regulier onderwijs. Zoals uit deze studie duidelijk is geworden, geldt dit voor meer dan de helft van de onderzoekspopulatie (54%). Het lage niveau van participatie van migranten zorgt ook voor een beperkte verklaringskracht van de gepresenteerde modellen in dit onderzoek. Overigens moeten we hierbij bedenken dat veel inburgeringsplichtigen om niet-economische motieven naar Nederland migreren. De stap richting de arbeidsmarkt of het onderwijs is dan ook niet voor iedereen even vanzelfsprekend. Niettemin zijn er ook andere, bescheidenere vormen van participatie ten behoeve waarvan inburgering een nuttig steuntje in de rug is gebleken. Dit geldt zeker ten aanzien van de mentale weerbaarheid en sociale integratie van inburgeraars. Zowel de inburgeraars zelf als de taaldocenten en de trajectbegeleiders wijzen in dit verband op de betekenis/ het belang van de inburgeringscursussen.

4. Integratie kost tijd

Op meerdere plekken in dit onderzoek komt de relevantie van het tijdsaspect naar voren. Niet alleen participeren inburgeraars meer naarmate ze langer in Nederland verblijven, ook zien we dat inburgeraars die na het inburgeren langer de tijd hebben gehad om een baan te vinden of een opleiding te zoeken, een hogere mate van participatie vertonen. Inburgeraars hebben wellicht wat tijd nodig om hun weg in de Nederlandse samenleving te kunnen

vinden. Dit zou erop kunnen wijzen dat we in de toekomst voor degenen die reeds nu geslaagd zijn voor het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen betere resultaten mogen verwachten ten aanzien van hun participatie.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1
Databronnen gebruikt in het onderzoek
Tabel B1.1 Overzicht databronnen

Bestand	Indicator	Leverancier	Inhoud	Relevante gegevens
Gemeentelijke Basis Administratie (GBA)	- Doelgroep - Belangrijke achtergrondkenmerken	CBS	Persoons- en huishoudensgegevens	- Geslacht - Geboortedatum - Land van herkomst - Verblijfsduur in Nederland - Samenstelling huishouden
Sociaal Statistisch Bestand (SSB)	- Participatie	CBS	Demografische en sociaal-economische gegevens inclusief participatiegegevens	- Alle vormen van betaald werk - Kenmerken van baan (omvang, loon) - Hoogste actuele opleiding - Uitkering
Migratiemotief	- Doelgroep	IND/CBS	Eerste bekende migratiemotief	- Migratiemotief* - Naturalisatie*
ISI	- Inburgering - Doelgroep	DUO	Gegevens over de uitvoering van de Wet inburgering	- Handhaving - Inburgeringsvoorzieningen - Examenresultaat - Vrijstelling - Ontheffing - Vrijwillige inburgering - Oud- en nieuwkomers - Examen afgelegd in het buitenland*
IEBS	- Belangrijke achtergrondkenmerken	Ministerie van Buitenlandse Zaken (verkregen via Significant)	Gegevens over inburgering buitenland	- Basisexamen in het buitenland afgelegd - Opleidingsniveau van wibbers
Survey onderzoek	- Belangrijke achtergrondkenmerken	SCP		- Indicatie van opleidingsniveau van subgroepen

* Deze variabelen zijn niet volledig gevuld.

Stappenplan samenstelling analysebestand

Stap 1: Samenstellen bestand met doelgroepen en referentiegroepen
 -> koppelen GBA, ISI en Migratiemotief o.b.v. RIN-nummer

Bestand: GBA Leverancier: CBS Gegevens: Land van herkomst Verblijfsduur Koppelen: RIN-nummer	Bestand: ISI Leverancier: DUO Gegevens: Inburgeringsdiploma behaald Nieuw- en oudkomers Verplicht of vrijwillig Koppelen: RIN-nummer	Bestand: Migratiemotief Leverancier: CBS Gegevens: Migratiemotief Naturalisatie Koppelen: RIN-nummer
--	---	--

Stap 2: Toevoegen participatiegegevens
 -> koppelen SSB gegevens aan bestand met doelgroepen en referentiegroepen

Bestand: SSB Leverancier: CBS Gegevens: Betaald werk en uitkering: VIB Studie: Studerendenbus hoogsteopltab Kenmerken van baan: Polisikobus Koppelen: RIN-nummer
--

Stap 3: Toevoegen opleidingsniveau
 -> IEBS o.b.v. geslacht, leeftijd en nationaliteit koppelen aan INDIS. Dit bestand vervolgens o.b.v. A-nummer uit INDIS koppelen aan analysebestand. Survey gegevens SCP (SIM en SING) imputeren in analysebestand o.b.v. achtergrondkenmerken

Bestand: IEBS Leverancier: Ministerie van BuZa Gegevens: Indicatie opleidingsniveau Koppelen: Achtergrondgegevens	Bestand: INDIS Leverancier: IND Gegevens: A-nummer Koppelen: A-nummer	Bestand: SIM & SING Leverancier: SCP Gegevens: Schatting opleidingsniveau Imputeren obv: Achtergrondkenmerken
--	--	--

Methodische verantwoording

De onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie van migranten die het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen hebben behaald, verdelen we in dit onderzoek in verschillende doelgroepen. Deze doelgroepen zijn:

Nieuwkomers

Allereerst onderscheiden we drie groepen van nieuwkomers. Een eerste categorie hierbinnen bestaat uit reguliere migranten afkomstig uit visumplichtige landen, veelal gezinsherenigers en -vormers.¹ Voor deze inburgeraars geldt dat zij eerst een basistoets in het kader van de Wib moeten afleggen, voordat zij in aanmerking komen voor een verblijfsdocument.

Een tweede categorie wordt gevormd door reguliere migranten die als nieuwkomer wel in Nederland moeten inburgeren, maar niet onder de doelgroep van de Wib vallen. Het gaat hierbij om migranten afkomstig uit niet-visumplichtige landen, zoals Canada, Japan en de Verenigde Staten. Vanwege de bescheiden omvang laten we deze doelgroep in dit onderzoek verder buiten beschouwing.

Een laatste categorie nieuwkomers zijn de vluchtelingen, voor wie de inburgeringsplicht in het buitenland evenmin van toepassing is. Na statusverlening moeten vluchtelingen wel in het kader van de Wi inburgeren. Overigens hebben velen reeds tijdens de periode van opvang een aanvang gemaakt met het leren van de Nederlandse taal.

Oudkomers

Naast de nieuwkomers zijn er de oudkomers. Deze categorie was reeds voor de introductie van de Wi in Nederland woonachtig, maar voldeed op dat moment nog niet aan de eisen in het kader van deze wet. Voor deze migranten is dus alleen een inburgeringsplicht in het kader van de Wi van toepassing. Overigens scharen zich onder deze groep zowel reguliere

¹ Nieuwkomers zijn volgens de Wet inburgering inburgeringsplichtige personen die zich na invoering van deze wet op 1 januari 2007 in Nederland hebben gevestigd. Oudkomers zijn inburgeringsplichtige personen die zich reeds voor de invoering van de Wet inburgering in Nederland gevestigd hebben.

migranten als vluchtelingen. Migranten afkomstig uit landen van de EU/EER - en sinds kort ook uit Turkije - behoren niet tot deze groep van verplichte inburgeraars.²

Vrijwillige inburgeraars

Tot slot zijn er de vrijwillige inburgeraars. Deze migranten hebben wel een taalachterstand – zij zijn inburgeringsbehoefstig – maar kunnen om redenen van nationaal en internationaal recht niet verplicht worden om in te burgeren. Omdat de samenstelling van deze groep sterk verschilt, is hierbij een indeling gemaakt in twee hoofdgroepen: migranten van buiten de EU/EER die tot Nederlands staatsburger zijn genaturaliseerd (en voor wie de inburgeringsplicht niet van toepassing is) en migranten uit EU/EER-landen (en sinds kort uit Turkije) aan wie evenmin een plicht tot inburgeren kan worden opgelegd.

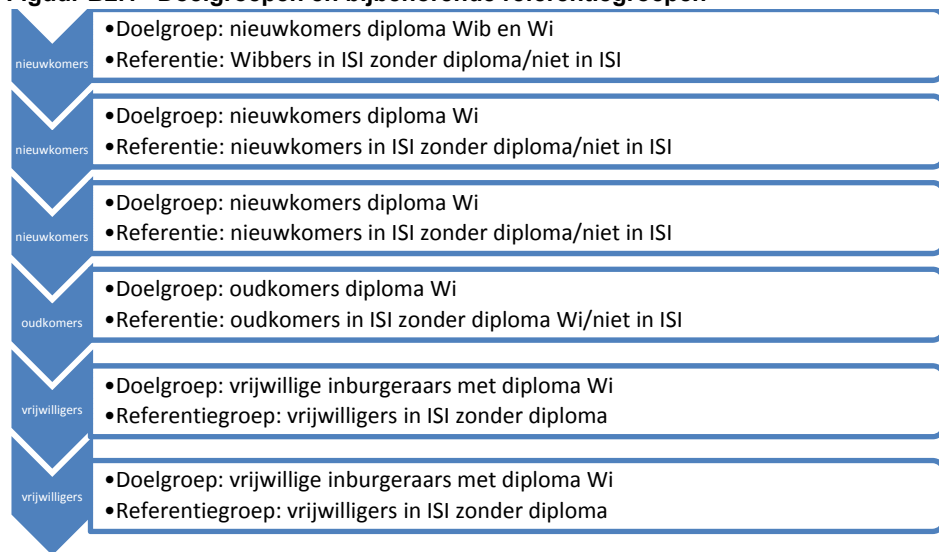
Gegevens over de onderzoekspopulatie in databronnen

Om de verschillende doelgroepen in dit onderzoek te onderscheiden, wordt gebruikgemaakt van verschillende databronnen. Dit zijn het ISI-systeem, de GBA en het Migratiemotief-bestand. In het ISI-systeem worden door DUO gegevens over inburgering bijgehouden. Het systeem bevat informatie over welke inburgeraars nieuwkomers, oudkomers, inburgeringsplichtige of vrijwillige inburgeraars zijn. Deze gegevens over de inburgeraars gebruiken we in dit onderzoek om een onderscheid te kunnen maken tussen de verschillende doelgroepen van succesvolle inburgeraars. Daarnaast gebruiken we de informatie uit de GBA over het land van herkomst om het onderscheid tussen visumplichtige en niet-visumplichtige nieuwkomers te maken en om het onderscheid tussen vrijwillige inburgeraars uit de EU/EER en buiten de EU/EER te maken. Het Migratiemotief-bestand dat in dit onderzoek door de IND aan het CBS is geleverd, bevat informatie over het eerste migratiemotief van mensen die naar Nederland zijn gekomen. Deze gegevens gebruiken we in dit onderzoek om de groep nieuwkomers uit vluchtelingenlanden te onderscheiden. Het onderscheid met visumplichtige nieuwkomers is dat de nieuwkomers uit vluchtelingenlanden asiel als eerste migratiemotief hebben.

De referentiegroep

Voor de afzonderlijke zes inburgeringscategorieën hebben we specifieke referentiegroepen bepaald. Dit zijn dezelfde categorieën die ten aanzien van de doelgroep zijn onderscheiden, alleen met dat verschil dat de referentiegroep niet aan de inburgeringsplicht heeft voldaan. De doelgroepen en bijbehorende referentiegroepen hebben we in figuur B2.1 op een rij gezet.

² De Centrale Raad van Beroep heeft in een uitspraak van 16 augustus 2011 beslist dat Turkse burgers in Nederland niet wettelijk verplicht zijn tot inburgering. Van belang hierbij op te merken is dat onze onderzoeksperiode hieraan voorafgaat. Turkse kandidaten maken daarmee deel uit van de verplichte inburgeraars.

Figuur B2.1 Doelgroepen en bijbehorende referentiegroepen

Om de referentiegroepen op te sporen, hebben we twee werkwijzen gevolgd. Ten behoeve van de inburgeringsplichtigen (de nieuwkomers en de oudkomers) hebben we de bevolkingsregistratie als uitgangspunt genomen. We hebben daarbij op basis van land van herkomst, moment van eerste inschrijving in het GBA en leeftijd zo goed als mogelijk aangesloten bij de definities die gelden voor de groepen nieuwkomers en oudkomers. Voor nieuwkomers geldt dat zij pas na 1 januari 2007 tot Nederland zijn toegelaten. Voor oudkomers geldt dan dat zij reeds op de datum waarop de Wi in werking trad, in Nederland woonachtig waren (en dus ook ingeschreven stonden in de bevolkingsregistratie).

De categorieën verplichte inburgeraars (nieuwkomers en oudkomers) hebben we vervolgens langs het ISI-bestand gelegd, teneinde te bezien of men aan de inburgeringsplicht heeft voldaan. Deze bestandskoppeling resulteerde in de identificatie van de onderzoekspopulatie en referentiegroep. De referentiegroep bestaat hierbij uit:

- degenen die wel in het systeem staan geregistreerd maar niet zijn ingeburgerd, en
- degenen die in het geheel niet in het ISI-systeem staan.

Vervolgens hebben we de succesvolle inburgeraars vergeleken met degenen die niet voor het inburgeringsexamen zijn geslaagd of zelfs in het geheel niet staan ingeschreven.

Ten aanzien van de groep vrijwillige inburgeraars hebben wij voor een iets andere werkwijze gekozen. De vrijwillige inburgeraars hebben we alleen vergeleken met een referentiegroep die in de periode 2007-2010 stond ingeschreven in het ISI-systeem. Het vergelijken van zelfmelders met degenen die dat niet hebben gedaan, is niet zinvol. Zelfmelders geven namelijk aan met taalproblemen te kampen en daarom inburgering zinvol te achten. Van de

tweede groep (niet-inburgeringsplichtige migranten die zich niet zelf voor een inburgeringstraject hebben aangemeld) is dat lang niet altijd het geval. Hieronder scharen zich namelijk ook velen die de Nederlandse taal reeds voldoende machtig zijn. Vandaar dat we ten aanzien van de vrijwillige inburgeraars hebben gekeken naar iedereen in het ISI-bestand die in de periode 2007 tot en met 2010 stond ingeschreven en vervolgens naar het gedeelte dat volgens het ISI-bestand wel en niet aan de inburgeringsplicht heeft voldaan. De eerste groep bestaat dan uit de succesvolle vrijwillige inburgeraars (de doelgroep), de tweede uit de referentiegroep.

Bestandskoppeling

Voordat de analyses op het bestand zijn uitgevoerd, zijn de gegevens gecontroleerd op mismatches en zijn waar nodig records uit het bestand verwijderd. De volgende personen zijn niet verder meegenomen in de analyses:

- geboren in Nederland;
- beide ouders zijn geboren in Nederland;
- bij de start van de Wi jonger dan 18 of ouder dan 65 jaar;
- overleden;
- geëmigreerd;
- geestelijk bedienaren;
- personen met een inburgeringsonthefing;
- personen met een vrijstelling;
- personen met ontbrekende participatiegegevens.

Nadat de bestandskoppeling heeft plaatsgevonden en de gegevens zijn geschoond, hebben we de mate van participatie van inburgeraars onderzocht. Om de eerste onderzoeksvraag te beantwoorden (dat wil zeggen, of en hoe inburgeraars na het behalen van het inburgeringsdiploma participeren), hebben we participatie op verschillende manieren geoperationaliseerd. Als eerste indicator hebben we gekeken naar het percentage inburgeraars dat op enig moment in het laatste halfjaar van 2010 (het einde van de onderzoeksperiode) participeert in de vorm van betaald werk, opleiding of uitkering. Vervolgens hebben we het gemiddeld aantal maanden werk, opleiding en uitkering aan het einde van de onderzoeksperiode in kaart gebracht. Mensen kunnen hierbij tussen de nul en zes maanden hebben geparticipeerd. Tot slot hebben we de omvang van de baan en het bruto maandloon als kenmerken van werk onder de loep genomen.

Voor het beantwoorden van de tweede onderzoeksvraag (draagt inburgering bij aan participatie?) hebben we participatie in de vorm van betaald werk en het volgen van een opleiding centraal gesteld. Specifiek is hiervoor het gemiddeld aantal maanden werk en opleiding aan het einde van de onderzoeksperiode onderzocht.

Kwalitatieve analyse

Om te onderzoeken of inburgering bijdraagt aan vormen van participatie die niet beschreven staan in databronnen, is in dit onderzoek een kwalitatieve analyse uitgevoerd. Op basis van inwonersaantallen en hun ligging in Nederland, hebben we hiervoor zes gemeenten geselecteerd: twee grote gemeenten (Utrecht en Den Haag), twee middelgrote gemeenten (Dordrecht en Almelo)³ en twee kleinere gemeenten (Oss en Velsen). Binnen deze gemeenten hebben we contact gezocht met een taalaanbieder die inburgeringscursussen aanbiedt met de profielen MP en/of OGO.⁴ We hebben de taalaanbieders gevraagd op een afgesproken dag een groep van 4 à 5 inburgeraars en 4 à 5 recent geslaagden te vragen mee te doen aan een groepsgesprek. De groepsgesprekken zijn steeds afzonderlijk met cursisten en ex-cursisten gevoerd. Daarnaast hebben we individuele gesprekken gevoerd met taaldocenten en trajectbegeleiders.

- *De gesprekken*

De gesprekken hebben we gevoerd aan de hand van gespreksleidraden. In deze leidraden waren de volgende categorieën vragen opgenomen:

- de feitelijk participatie;
- de ambitie ten aanzien van verschillende vormen van participatie;
- de knelpunten die hierbij ervaren worden;
- het oordeel over de inburgering in het algemeen;
- de ervaren bijdrage van het inburgeringstraject aan participatie;
- de verwachte participatie in de toekomst.

Er zijn in totaal 12 groepsgesprekken gevoerd met in totaal 51 (ex-)cursisten en 10 individuele gesprekken met professionals. De groepsgesprekken zijn in het Nederlands gevoerd. Tijdens enkele groepsgesprekken hebben we sommige vragen naar het Engels vertaald of hebben de deelnemers in het Engels antwoord gegeven.

- *Achtergrondgegevens deelnemers*

We hebben in totaal 43 vrouwen en 8 mannen geïnterviewd. Het merendeel van de geïnterviewden was tussen de 30 en 50 jaar oud (zie tabel B2.1) en verbleef 5 jaar of korter in Nederland (zie tabel B2.2).

³ Het ging hier oorspronkelijk om de gemeente Zwolle, maar deze is in een later stadium vervangen door de gemeente Almelo.

⁴ De gemeente Dordrecht vormde hierop een uitzondering. De in deze gemeente geïnterviewde cursisten volgden allen een inburgeringscursus met het profiel Werk omdat de gemeente dat verplichtte. Het betrof hier volgens de taalaanbieder echter een relatief kansarme groep.

Tabel B2.1 Leeftijdscategorieën (ex-)cursisten

Leeftijdscategorie	Aantal
Tot 20 jaar*	1
20 tot 30 jaar	10
30 tot 40 jaar	18
40 tot 50 jaar	14
50 jaar en ouder**	8
<i>Totaal</i>	<i>51</i>

* De minimale leeftijd was 19 jaar.

** De maximale leeftijd was 62 jaar.

Tabel B2.2 Aantal jaren in Nederland

Leeftijdscategorie	Aantal
Tot en met 2 jaar*	14
3 tot en met 5 jaar	22
6 tot en met 10 jaar	8
11 tot en met 20 jaar	1
Langer dan 20 jaar**	6
<i>Totaal</i>	<i>51</i>

* De minimale verblijfsduur was 0,5 jaar.

** De maximale verblijfsduur was 30 jaar.

De geïnterviewden waren afkomstig uit: Marokko (10), Somalië (8), Irak (6), Eritrea (5), Polen (2), Afghanistan (2), Bulgarije (2), Dominicaanse Republiek (2), Syrië (2), Burundi, Nigeria, Italië, Filippijnen, Georgië, Libanon, Brazilië, Myanmar en Thailand. In drie gevallen was het land van herkomst onbekend.

Survivalanalyse

Om meer zicht te kunnen krijgen op de kans op participatie in termen van het hebben van betaald werk of het volgen van een opleiding, hebben we voor de nieuwkomers de gemiddelde tijd tot eerste participatie berekend en een survivalanalyse uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn beschreven in hoofdstuk 3. Survivalanalyse houdt rekening met de verschillen in lengte van de periode dat personen in een onderzoek kunnen worden gevolgd. De kans dat iemand participeert, wordt niet eenmalig vastgesteld, maar op elk moment tussen de start en het einde van de totale observatietermijn (in ons onderzoek de periode 2007-2010). Hierbij wordt steeds rekening gehouden met het aantal personen dat op het meetmoment beschikbaar is (informatie geeft). De uitkomst van de survivalanalyse is het percentage participerende migranten als functie van de tijd (de verblijfsduur). Met andere woorden: de kans op participatie naarmate men langer in Nederland is.

Tabellen bij de hoofdstukken
Hoofdstuk 2
Achtergrondgegevens doel- en referentiegroepen
Tabel B3.1 Omvang van de doel- en referentiegroepen

	Doel- groepen	Referentie- groepen
Visumplichtige nieuwkomers	22.294	72.648
Niet-visumplichtige nieuwkomers	493	6.873
Nieuwkomers uit vluchtelingenlanden	12.109	18.075
Oudkomers niet EU/EER of Zwitserland	40.591	636.933
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER of Zwitserland	8.985	14.328
Vrijwillige inburgeraars EU/EER of Zwitserland	6.281	7.936
Totaal	90.753	756.793

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.2 Leeftijd (in jaren) van de doelgroepen en referentiegroepen

	Doelgroepen			Referentiegroepen		
	Gemiddelde leeftijd	(sd)^a	Aantal	Gemiddelde leeftijd	(sd)^a	Aantal
Visumplichtige nieuwkomers	32,6	7,5	22.294	33,4	10,8	72.648
Nieuwkomers uit vluchtelingen- landen	36,0	9,0	12.109	33,0	10,9	18.075
Oudkomers niet EU/EER	37,1	8,1	40.591	44,7	12,7	363.933
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER of Zwitserland	38,5	9,3	8.985	42,4	9,9	14.328
Vrijwillige inburgeraars EU/EER	32,7	8,3	6.281	34,3	9,5	7.936

^a sd (standaarddeviatie) staat voor spreiding rond het gemiddelde.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.3 Percentage mannen en vrouwen in de doelgroepen en referentiegroepen

	Doelgroepen				Referentiegroepen			
	% Man	Aantal	% Vrouw	Aantal	% Man	Aantal	% Vrouw	Aantal
Visumplichtige nieuwkomers	32,6	7.260	67,4	15.034	50,1	36.377	49,9	36.271
Nieuwkomers vluchtelingen-landen	67,3	8.151	32,7	3.958	68,3	12.344	31,7	5.731
Oudkomers niet EU/EER	40,6	16.408	59,4	24.123	46,7	297.546	53,3	339.387
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER	35,5	3.192	64,5	5.793	37,4	5.360	62,6	8.968
Vrijwillige inburgeraars EU/EER	29,9	1.875	70,1	4.406	44,9	3.566	55,1	4.370
Totaal	40,9	36.886	59,1	53.314	47,9	355.193	52,1	385.759

Bron: Eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.4 Burgerlijke staat van de doelgroepen en referentiegroepen d.d. eind 2010

	Doelgroepen								Referentiegroepen							
	Gehuwd/partner		Gescheiden		Ongehuwd		Verweduwd		Gehuwd/partner		Gescheiden		Ongehuwd		Verweduwd	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Visumplichtige nieuwkomers	13.736	61,6	1.002	4,5	7.450	33,4	104	0,5	27.068	37,3	6.836	9,4	38.278	52,7	389	0,5
Nieuwkomers vluchtelingenlanden	4.521	37,3	433	3,6	7004	57,8	151	1,2	4.841	26,8	386	2,1	12.605	69,7	243	1,3
Oudkomers niet EU/EER	27.091	66,7	4.509	11,1	8.498	20,9	490	1,2	359.166	56,4	101.605	16,0	161.018	25,3	15.085	2,4
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER	5.217	58,1	1.340	14,9	2.297	25,6	131	1,5	7.820	54,6	2.848	19,9	3.390	23,7	268	1,9
Vrijwillige inburgeraars EU/EER	2.236	35,6	392	6,2	3.622	57,7	31	0,5	2.433	30,7	411	5,2	5.048	63,6	40	0,5
Totaal	52.801	58,5	7.676	8,5	28.871	32,0	907	1,0	401.328	53,5	112.086	14,9	220.339	29,5	16.025	2,1

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.5 Opleidingsniveau van de doelgroepen en referentiegroepen d.d. eind 2010

	Doelgroepen				Referentiegroepen			
	Laag opleidingsniveau*		Hoog opleidingsniveau**		Laag opleidingsniveau*		Hoog opleidingsniveau**	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Visumplichtige nieuwkomers	9.613	47,7	10.524	52,3	34.586	51,0	33.263	49,0
Nieuwkomers uit vluchtelingen-landen	6.617	68,2	3.085	31,8	11.778	68,7	5.373	31,3
Oudkomers niet EU/EER	24.642	79,4	6.382	20,6	272.284	54,2	230.270	45,8
Vrijwillige inburgeraars niet EU/EER	4.509	66,4	2.277	33,6	8.945	76,4	2.759	23,6
Vrijwillige inburgeraars EU/EER	1.193	27,9	3.077	72,1	2.073	39,6	3.165	60,4
Totaal	46.574	64,8	25.345	35,2	329.666	54,5	274.830	45,6

* Laag opleidingsniveau is basisschool, vbo of mavo.

** Hoog opleidingsniveau is mbo, havo, vwo of hoger onderwijs.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde GBA microbestanden en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Hoofdstuk 4

Tabel B3.6 De bijdrage van inburgering aan participatie in de tweede helft van 2010 berekend voor de totale onderzoekspopulatie

	Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010		Gemiddeld aantal maanden opleiding 2 ^e helft 2010	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)
Stap 1				
Constante	2,70		0,45	
Inburgering	-0,54	-0,03**	-0,18	-0,02**
R ²	0,1%		0,1%	
Stap 2				
Constante	4,04		2,22	
Inburgering	-0,02	-0,01	-0,34	-0,04**
Laag opleidingsniveau	-1,00	-0,17**	-0,01	-0,01**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,05	-0,23**	-0,05	-0,43**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	0,83	0,14**	-0,03	-0,01**
Ongehuwd eind 2010	-0,76	-0,13**	0,41	0,14**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,29**	0,00	0,10**
R ²	10,9%		18,0%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.7 De bijdrage van inburgering aan het hebben van betaald werk voor visumplichtige nieuwkomers met een laag en hoog opleidingsniveau

Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010	Laag opleidingsniveau		Hoog opleidingsniveau	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (β)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (β)
Stap 1				
Constante	0,72		0,58	
Inburgering	0,46	0,06**	0,37	0,05**
R ²	0,4%		0,3%	
Stap 2				
Constante	0,28		0,56	
Inburgering	0,19	0,03**	0,06	0,01
Leeftijd eind 2010 in jaren	0,01	0,08**	0,01	0,09**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	0,30	0,06**	0,92	0,22**
Ongehuwd eind 2010	0,07	0,02**	0,24	0,07**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,17**	0,00	0,18**
R ²	3,8%		11,3%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.8 De bijdrage van inburgering aan het hebben van betaald werk voor nieuwkomers uit vluchtelingenlanden met een laag en hoog opleidingsniveau

Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010	Laag opleidingsniveau		Hoog opleidingsniveau	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (β)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (β)
Stap 1				
Constante	0,46		0,47	
Inburgering	0,99	0,20**	1,31	0,28**
R ²	0,4%		8,0%	
Stap 2				
Constante	-1,09		0,47	
Inburgering	0,39	0,08**	0,25	0,05**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,01	-0,06**	-0,02	-0,11**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	1,42	0,22**	1,49	0,34**
Ongehuwd eind 2010	0,05	0,01	0,09	0,02**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,42**	0,00	0,23**
R ²	13,7%		27,2%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.9 De bijdrage van inburgering aan het hebben van betaald werk voor oudkomers niet afkomstig uit de EU/EER met een laag en hoog opleidingsniveau

Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010	Laag opleidingsniveau		Hoog opleidingsniveau	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (β)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (β)
Stap 1				
Constante	2,52		3,50	
Inburgering	0,22	0,01**	-0,53	-0,02**
R ²	0,1%		0,0%	
Stap 2				
Constante	4,25		5,38	
Inburgering	0,20	0,02**	-0,51	-0,02**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,07	-0,28**	-0,05	-0,22**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	1,39	0,24**	0,41	0,07**
Ongehuwd eind 2010	-0,91	-0,15**	-0,75	-0,13**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,11**	0,00	0,14**
R ²	11,9%		4,4%	

** Significantie: p < 0,01.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.10 De bijdrage van inburgering aan het hebben van betaald werk voor vrijwilligers niet afkomstig uit de EU/EER met een laag en hoog opleidingsniveau

Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010	Laag opleidingsniveau		Hoog opleidingsniveau	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (β)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (β)
Stap 1				
Constante	1,39		1,60	
Inburgering	0,35	0,04**	0,58	0,08**
R ²	0,2%		0,6%	
Stap 2				
Constante	1,55		1,36	
Inburgering	0,39	0,05**	0,52	0,07**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,02	-0,10**	-0,02	-0,08**
Mannen (t.o.v. vrouwen)	0,91	0,18**	0,97	0,18**
Ongehuwd eind 2010	-0,44	-0,09**	-0,21	-0,04**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,19**	0,00	0,26**
R ²	5,3%		10,1%	

** Significantie: p < 0,01.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Tabel B3.11 De bijdrage van inburgering aan het hebben van betaald werk voor vrijwilligers afkomstig uit de EU/EER met een laag en hoog opleidingsniveau

Gemiddeld aantal maanden werk 2 ^e helft 2010	Laag opleidingsniveau		Hoog opleidingsniveau	
	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)	Schatting (B)	Gestand. ^a schatting (B)
Stap 1				
Constante	0,93		0,78	
Inburgering	0,86	0,10**	0,53	0,08**
R ²	0,1%		0,6%	
Stap 2				
Constante	0,13		0,27	
Inburgering	0,68	0,08**	0,31	0,04**
Leeftijd eind 2010 in jaren	-0,07	-0,03	-0,01	-0,01
Mannen (t.o.v. vrouwen)	0,75	0,13**	0,24	0,05**
Ongehuwd eind 2010	-0,42	-0,09**	-0,15	-0,04**
Verblijfsduur eind 2010 in dagen	0,00	0,37**	0,00	0,39**
R ²	14,5%		15,7%	

** Significantie: $p < 0,01$.

^a Gestandaardiseerde schatting.

Bron: eigen berekening Regioplan op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microbestanden GBA en SSB en het door DUO beschikbaar gestelde ISI-bestand

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl